

KÖLTSÉGVETÉSI JELENTÉS

2024
OKTÓBER

*„Hasznos orvoslással gondoskodni óhajtván a köz hasznáról ...
és az ország jó állapotáról ...”*

Károly Róbert okleveléből – 1318. február

KÖLTSÉGVETÉSI JELENTÉS

Féléves elemzés az államháztartási
folyamatokról

2024
OKTÓBER

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1013 Budapest, Krisztina körút 55.

www.mnb.hu

ISSN 2732-0006 (nyomtatott)

ISSN 2732-0014 (on-line)

A Magyar Nemzeti Bank a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvényben meghatározott alapvető feladatai, különösen a monetáris politika meghatározásával és megvalósításával kapcsolatos feladata ellátásának támogatására elemzi a költségvetési hiány és adósság alakulását, figyelemmel kíséri az államháztartás finanszírozását, elemzi a finanszírozásnak a monetáris folyamatokra, a pénzpiacok alakulására, a likviditásra gyakorolt hatását és kutatásokat folytat fiskális politikai kérdésekben.

A Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény értelmében az MNB elnöke a Költségvetési Tanács (KT) tagja, így az MNB-ben rendelkezésre álló szakmai tudás és felhalmozott információ közvetetten támogathatja a KT munkáját. Az MNB a KT stabilitási törvényben meghatározott feladataihoz háttérelmzéseket készít, amelyeket a KT rendelkezésére bocsát. A szélesebb közvélemény a „Költségvetési jelentés” című kiadványból ismerheti meg e szakértői elemzések legfontosabb eredményeit.

Az elemzés Baksay Gergely, Közgazdasági és költségvetési elemzésekért és statisztikáért felelős ügyvezető igazgató általános irányítása alatt készült. A jelentés elkészítésében a Költségvetési elemzések és a Közgazdasági előrejelzés és elemzés igazgatóságainak munkatársai vettek részt. A publikációt Matolcsy György elnök hagyta jóvá.

Az elemzés elkészítésekor a 2024. szeptember 26-ig rendelkezésünkre álló információkat vettük figyelembe.

Tartalom

1. Összefoglaló	7
2. A kormányzati szektor 2023. évi egyenlege	11
2.1. A költségvetést megalapozó makrogazdasági prognózisok teljesülése	13
2.2. A költségvetés bevételei	14
2.3. A kiadások alakulása	21
2.4. Önkormányzatok gazdálkodása	26
2.5. Statisztikai korrekció (ESA-híd)	27
2.6. Az államadósság alakulása	27
3. A 2024. évi államháztartási folyamatok várható alakulása	29
3.1. A kormányzati szektor 2024. évi várható egyenlege	29
3.2. A költségvetést megalapozó makrogazdasági prognózis	32
3.3. A központi alrendszer pénzforgalmi bevételei	33
3.4. A központi alrendszer pénzforgalmi kiadásai	43
3.5. Az önkormányzati alrendszer egyenlege	49
3.6. A statisztikai korrekciók (ESA-híd)	50
3.7. Az államadósság 2024-ben várható alakulása	50
4. Költségvetési szabályoknak való megfelelés	52
5. Kiemelt témák	54
5.1. Az európai uniós gazdasági kormányzás reformfolyamata	54
5.2. Az állami kamatkiadások alakulása	56
5.3. Az energiaárak alakulásának költségvetési hatása	60

1. Összefoglaló

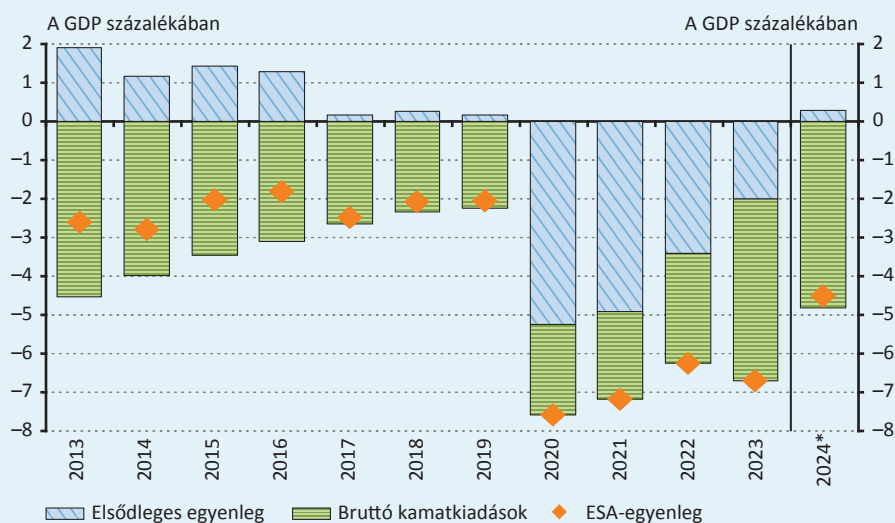
Elemzésünk célja, hogy bemutassa a 2023. évi államháztartási folyamatokat, valamint a 2024. évi költségvetés várható alakulását az első félévben rendelkezésre álló költségvetési adatok és az MNB szeptemberi Inflációs jelentéséhez készült előrejelzése alapján. Mindezek figyelembevételével értékeljük a költségvetési egyenlegre és az államadósságra vonatkozó nemzeti és európai uniós szabályoknak történő 2023. évi tényleges, valamint a 2024. évi várható megfelelést.

A hazai költségvetési folyamatokat a 2020-as években az előző évtizednél magasabb államháztartási hiány jellemzi.

A koronavírus-járvány nyomán kialakult gazdasági válság, később az orosz-ukrán háború, ezzel párhuzamosan a világpiaci energiaárak és az infláció jelentős emelkedése azt eredményezték, hogy a magyar államháztartás egyenlege 2020 óta tartósan a GDP 6 százalékát meghaladó költségvetési deficitet mutatott (1. ábra). Az infláció 2023-ban is jelentős terhet rótt az államháztartásra, egyrészt a fogyasztás visszaesése miatt a tervezettől jelentősen elmaradó adóbevételek, másrészt az inflációhoz köthető kiadások, ezen belül főként a jelentősen megemelkedett állami energia-, kamat-, és nyugdíjkiadások formájában. Az idei évre érdemben csökkent az infláció, valamint a tavalyi GDP csökkenés után 2024-ben 1,0-1,8 százalékos körüli reálgazdasági növekedés várható, így a költségvetés helyzete javulhat 2023-hoz viszonyítva.

1. ábra

A kormányzati szektor egyenlege a GDP százalékában

Megjegyzés: *Az ábrán a 4,3-4,7 százalékos GDP-arányos MNB-előrejelzés sávközepe szerepel.

Forrás: KSH, MNB

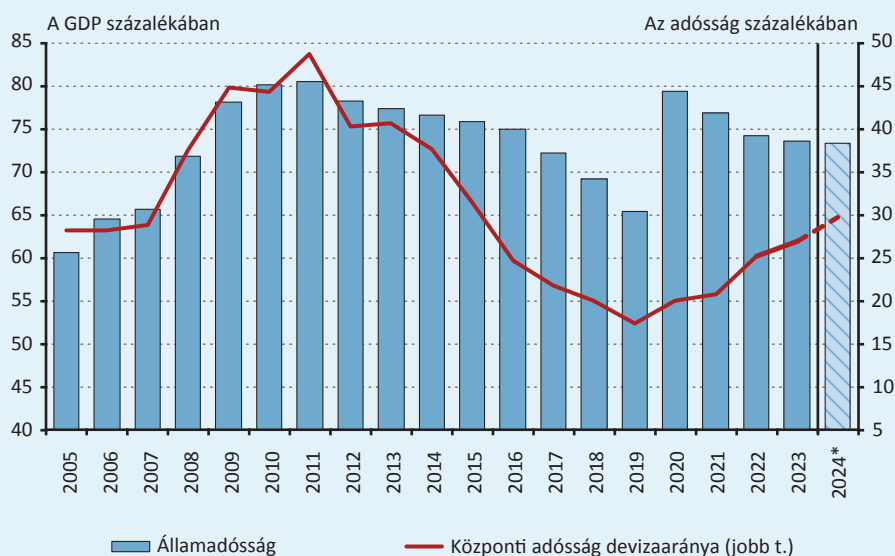
2023-ban a költségvetés hiánya a GDP 6,7 százaléka lett. A tavalyi évre vonatkozó eredeti hiánycél a GDP 3,5 százaléka volt, amit a kormány 2022 végén a GDP 3,9 százaléka módosított, majd 2023 októberében 5,2 százalékra tovább emelt. A tényleges 2023. évi hiány a GDP 6,7 százaléka lett, ami a második legmagasabb érték volt az Európai Unióban. 2023-ban a magas infláció és a reálgazdasági visszaesés következtében az adóbevételek jelentősen elmaradtak az előzetesen várttól, amit egyes kiadási tételek tervezettnél alacsonyabb megvalósulása ugyan részben ellensúlyozott, azonban a kamatkiadások érdemben, csaknem a GDP 2 százalékával magasabbak voltak, mint egy évvel korábban.

2024 első félévében a központi költségvetési alrendszer pénzforgalmi hiánya 2.656 milliárd forint volt, ami az éves előirányzat 106 százalékát, míg az EDP-jelentésben publikált pénzforgalmi hiány 67 százalékát jelentette. A központi alrendszerre vonatkozó, költségvetési törvényben szereplő pénzforgalmi hiánycél 2.515 milliárd forint, ami az EDP-jelentésben 3.982 milliárd forintra emelkedett.

Előrejelzésünk szerint 2024-ben a költségvetés eredményszámla hiánya a GDP 4,3-4,7 százaléka között alakulhat, vagyis a hiánycél eléréséhez szükséges a kiadások feletti kontroll fenntartása az év hátralévő részében. A 2024-re tervezett deficitet tavasszal a GDP 2,9 százalékról 4,5 százalékra emelte a kormányzat. Az idei évi deficitre vonatkozóan a szeptemberi Inflációs jelentéshez készült előrejelzésünk a GDP 4,3-4,7 százaléka közötti várakozást tartalmaz. Az idén tavasszal és július elején bejelentett intézkedésekkel a Kormány mintegy 1.000 milliárd forinttal növelte a költségvetés mozgásterét. Az intézkedések az idei évben részben a kiadások elhalasztását és átcsoportosítását tartalmazzák, valamint az adó- és bírságbevételeket érintik. Előrejelzésünk a költségvetési törvényben szereplő várakozásnál kedvezőtlenebb makrogazdasági feltevésekkel számol, amelynek következtében az adóbevételek a tavalyi év után 2024-ben is érdemben, mintegy 850 milliárd forinttal alacsonyabbak lehetnek az előirányzatnál. Az uniós bevételek esetében a kohéziós és helyreállítási források elmaradása miatt ugyancsak a törvényi várakozásnál alacsonyabb összeget várunk. A költségvetési kiadások esetén a szerkezeti eltérések ellenére lényegében a törvényben szereplő kiadások teljesülésére számítottunk.

2. ábra

A GDP-arányos bruttó államadósság várható alakulása

Megjegyzés: *Az egyenlegre vonatkozó MNB-előrejelzés sávközepével konzisztens prognózis.

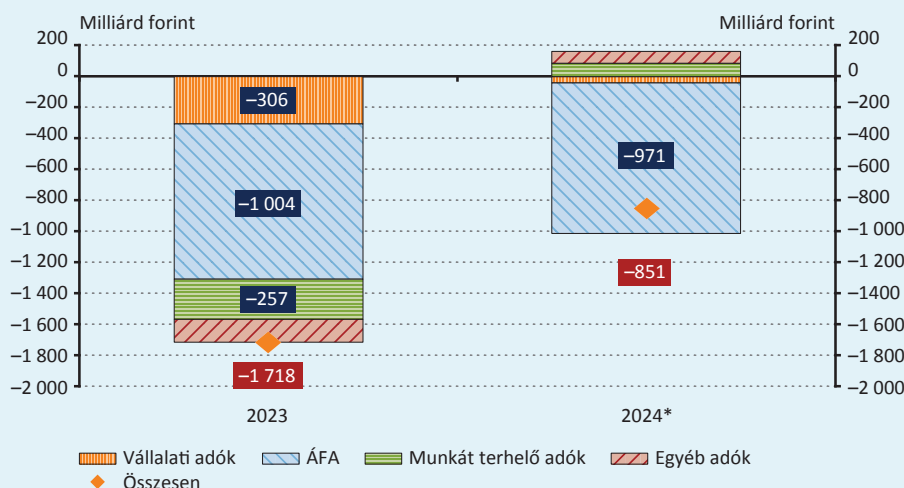
Forrás: ÁKK, MNB

A GDP-arányos bruttó államadósság a 2022. év végi 74,1 százalékról 73,5 százalékra mérséklődött 2023 végére. Előrejelzésünk szerint a hiánycél elérése esetén idén folytatódik a GDP-arányos bruttó államadósság csökkenése, és 2024. év végére 73,2 százalékra mérséklődhet az adósságráta (2. ábra). A tavalyi évben az államadósság-ráta csökkenését elsősorban a magas GDP deflátor támogatta, ugyanis a reálgazdaság visszaesése ellenére a nominális GDP közel 14 százalékkal emelkedett, valamint az adósságmutató csökkenése irányába hatott a forintárfolyam erősödése is. Az államadósság-ráta 2024. évi folytatódó csökkenését ugyanakkor kockázatok övezik. A csökkenés megvalósulásához az áprilisi EDP-jelentésben szereplő pénzforgalmi hiánvárakozással konzisztens nettó kibocsátás teljesülése, a nominális GDP megfelelő növekedése, valamint a központi és központon kívüli adósságkibocsátás második féléves alacsony szintje szükséges. Előrejelzésünk szerint 2024-ben a devizakibocsátások következtében a központi költségvetés adósságán belül a devizaarány az év végén 29 százalék fölött alakulhat.

A költségvetési adó- és járulékbévételek GDP-arányos szintje 2023-ban 35 százalék körüli értéken stagnált a megelőző évhez képest és előrejelzésünk szerint az idei évben is e szint közelében alakulhat. A módosított 2023. évi költségvetési törvényben szereplő előirányzatoknál a pénzforgalmi adó- és járulékbévételek összesen több mint 1.700 milliárd forinttal alacsonyabban alakultak, míg az előirányzatoktól vett elmaradás nagysága az idei évben is elérheti a 850 milliárd forintot (3. ábra). A különbség nagyrészt a magas infláció miatt visszaeső hazai fogyasztás következtében elmaradó áfabévételekhez köthető, amelyek a tavalyi és idei évben is hozzávetőleg 1.000 milliárd forinttal elmaradhatnak a költségvetési törvényekben szereplő előirányzatoktól. A munkát terhelő adók és a vállalati adók, azon belül is főként az

energiaellátók jövedelemadója 2023-ban érdemben elmaradt a magasan meghatározott előirányzattól. 2024 első félévében a pénzforgalmi adóbevételek közel 10 százalékkal emelkedtek a tavalyi első hat hónaphoz képest, ami elsősorban a munkát terhelő adó- és járulékbételek dinamikus, 14 százalékos feletti növekedéséhez, kisebb részben pedig a fogyasztási adók mérsékelt bővüléséhez volt köthető.

3. ábra
Az adóbevételek tényleges és várható alakulása az előirányzathoz képest

Megjegyzés: A 2023. évi tényadatok a Magyar Államkincstár adatai, *2024-re vonatkozóan MNB előrejelzés.

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB

Az elsődleges állami kiadások 2023-ban elmaradtak a módosított költségvetési előirányzattól, míg 2024-ben előrejelzésünk szerint érdemi szerkezeti eltérések mellett összhangban lehetnek azzal. A tavalyi évben a részben konszolidált elsődleges költségvetési kiadások hozzávetőleg 500 milliárd forinttal voltak alacsonyabbak az előirányzatnál, ami elsősorban az európai uniós kiadások elmaradásához köthető, de az év közben mérséklődő világpiaci energiaárak is megtakarítást jelentettek az államháztartás számára a költségvetés módosításakor jelentősen megemelt előirányzathoz viszonyítva. A nettó pénzforgalmi kamatkifizetések ezzel szemben a költségvetési várakozásnál csaknem 250 milliárd forinttal magasabban alakultak, amivel együtt a teljes pénzforgalmi kiadás végül mintegy 250 milliárd forinttal lett alacsonyabb a módosított előirányzatnál. 2024-ben prognózisunk szerint az elsődleges kiadások a törvényi előirányzatnál mintegy 300 milliárd forinttal alacsonyabban, míg a pénzforgalmi kamatkifizetések hozzávetőleg ugyanennyivel magasabban alakulhatnak. Az uniós kiadások elmaradásának több mint 1.300 milliárd forintos kiadáscsökkentő költségvetési hatását részben ellensúlyozza, hogy az állami vagyonkezeléssel kapcsolatos kiadások, a gyógyító-megelőző ellátások keretében az egészségügyi intézmények számára folyósított működési támogatások, illetve a nyugdíjkiadások előrejelzésünk szerint 2024-ben meghaladhatják a törvényi várakozást.

A költségvetési folyamatok 2023-ban a releváns mentesítési záradékok alkalmazása mellett még összhangban voltak az államháztartás egyenlegére és az államadóságra vonatkozó hazai és nemzetközi előírásokkal, azonban az általános mentesítési záradék 2024. évi kivezetésével a 3 százalékos meghaladó tavalyi és idei költségvetési hiány túlzottdeficit-eljárást (EDP) eredményezett. A magyar és uniós költségvetési keretrendszerben egyaránt szereplő maastrichti hiánycél elírja, hogy a kormányzati szektor eredmény-szemléletű hiánya nem lehet magasabb a GDP 3 százalékánál. A hazai költségvetés 2023. évi hiánya a GDP 6,7 százaléka lett, és az idei évre tervezett 4,5 százalékos deficit is meghaladja a küszöbértéket. A maastrichti hiánycélra 2023-ban még mind az európai uniós, mind a hazai költségvetési keretrendszerben vonatkozott mentesítési klauzula, ugyanakkor az idei évben a várható államháztartási hiány nem felel meg a hazai és uniós szabályoknak. Az államadósság csökkenése a tavalyi évben megfelelt, illetve értékelésünk szerint az idei évben is megfelelhet mind az Alaptörvény, mind a Stabilitási törvény adósságszabályának.

Az idei év áprilisától hatályba lépett a reformon átesett, új európai uniós gazdasági kormányzási keretrendszer, ami jelentős változásokat hozott a költségvetési szabályok terén. Az idei évtől a korábbi ún. egyhuszados európai uniós adósságcsökkentési szabály már nem hatályos, hanem helyette a költségvetési keretrendszerben benyújtandó nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervben szereplő kiadási pályának, illetve az abból levezethető adósságcsökkenésnek kell megfelelni. Az első költségvetési-strukturális terv ősszel fog elkészülni, így az annak való megfelelés egyelőre nem vizsgálható. Az európai uniós költségvetési szabályrendszer fontosabb változásait kiemelt témában részletesebben is bemutatjuk.

2. A kormányzati szektor 2023. évi egyenlege

A kormányzati szektor 2023. évi ESA-hiánya az áprilisi EDP-jelentés szerint a GDP 6,7 százaléka volt. A 2022 júliusában elfogadott 2023. évi költségvetési törvény 3,5 százalékos GDP-arányos hiánycélt határozott meg, amit a kormány 2022 végén 3,9 százalékra, majd a 2023. októberi EDP-jelentés publikálásával párhuzamosan 5,2 százalékra emelt. Tavaly a magas infláció és a reálgazdasági növekedés visszaesése következtében az adóbevételek jelentősen elmaradtak az előzetesen várttól, amit részben ellensúlyozott, hogy egyes kiadások alacsonyabban alakultak a tervezettnél. A 6,7 százalékos deficit alapján 2023-ban a kormányzati szektor hiánya 3,7 százalékponttal meghaladta a maastrichti referenciaértéket, azonban a hiánykritérium túllépését a tárgyévben mind az európai uniós, mind a hazai költségvetési keretrendszerben életbe lépő mentesítési záradékok megengedték. **2023-ban is folytatódott a GDP-arányos bruttó államadósság csökkenése:** a 2022. év végi 74,1 százalékról 73,5 százalékra mérséklődött 2023 végére az adósságráta.

A KSH áprilisi EDP-jelentése szerint 5.018 milliárd forintot kitevő ESA-hiány a központi alrendszer (központi kormányzat és társadalombiztosítási alapok egyenlege) 4.846 milliárd forintos és az önkormányzati alrendszer 172 milliárd forintos hiányából alakult ki. Az eredményszemléletű deficit a statisztikai korrekciók következtében a központi alrendszer esetében magasabban alakult, mint a pénzforgalmi hiány. Az önkormányzati alrendszer esetében a pozitív statisztikai korrekciók eredményeként a pénzforgalmi egyenleg enyhe többletet mutatott (1. táblázat).

Az **államháztartás** (központi és önkormányzati alrendszerek együttesen) 2023. évi **pénzforgalmi hiánya 4.574** milliárd forintot tett ki év végén. **A központi alrendszer pénzforgalmi hiánya 4.593 milliárd forint volt 2023-ban.** Az EDP-jelentés szerint az éves pénzforgalmi deficit 1.193 milliárd forinttal lett magasabb a módosított költségvetési törvényben meghatározott 3.400 milliárd forintos hiánycélnál.

1. táblázat Költségvetési egyenlegmutatók alakulása 2023-ban			
	Pénzforgalmi egyenleg	ESA-híd	ESA-egyenleg
	Milliárd forint		
Központi alrendszer	-4 593	-253	-4 846
Önkormányzatok	20	-192	-172
Kormányzat összesen	-4 574	-445	-5 018
	a GDP százalékában		
Központi alrendszer	-6,1	-0,3	-6,5
Önkormányzatok	0,0	-0,3	-0,2
Kormányzat összesen	-6,1	-0,6	-6,7
Megjegyzés: A táblázatban kerekítések miatt eltérések adódhatnak.			
Forrás: KSH, 2024. áprilisi EDP-jelentés			

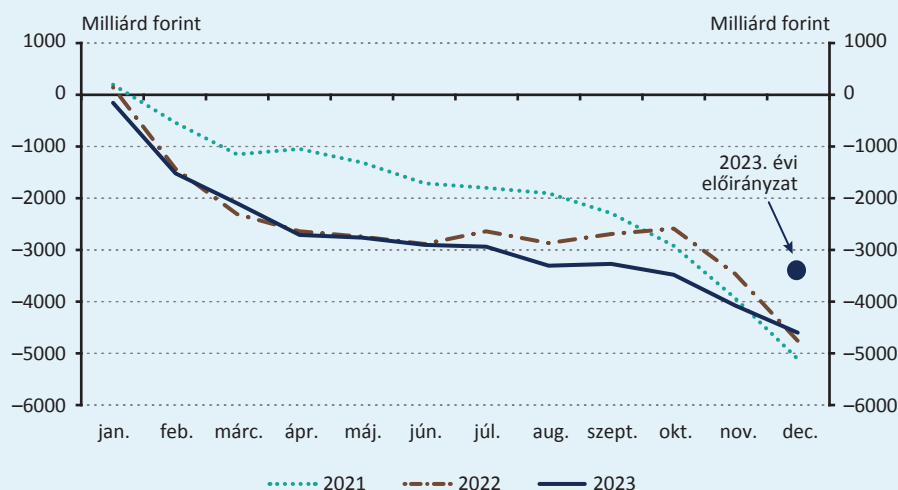
A **központi alrendszer pénzforgalmi bevételei** összességében 1.447 milliárd forinttal maradtak el a márciusban módosított költségvetési törvényben meghatározott bevételi főösszeztől a részben konszolidált adatok szerint. A bevételek elmaradását főként a magas infláció következtében lassuló fogyasztás magyarázza. A vártnál alacsonyabb lakossági fogyasztási kiadások következtében a nettó áfabevételek 1.004 milliárd forinttal maradtak el a módosított költségvetési előirányzattól.

A **központi alrendszer pénzforgalmi kiadásai** a részben konszolidált adatok szerint együttesen 251 milliárd forinttal maradtak el a költségvetési törvény előirányzatától. A tervezett kiadásokat főként a központi költségvetési szervek kiadásai,

az állami vagyonnal kapcsolatos kiadások, valamint a nyugdíjkiadások haladták meg. Ugyanakkor a 2021-2027-es kohéziós és helyreállítási célú kifizetések alulteljesülése összességében a tervezett kiadások mérséklődését eredményezte. Ezek mellett a nettó kamatkiadás 247 milliárd forinttal haladta meg a törvényi előírányt.

4. ábra

A központi alrendszer pénzforgalmi hiányának éven belüli alakulása (halmozott érték)

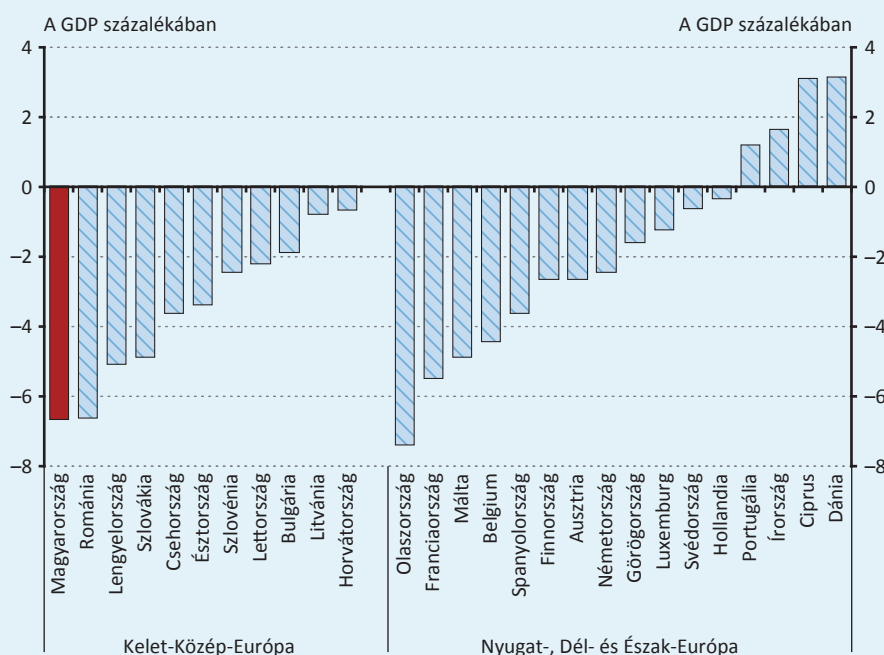

Forrás: 2023. évi módosított költségvetési törvény, Magyar Államkincstár

A 2023. évi magyar költségvetési hiány a második legmagasabb volt az Európai Unióban (5. ábra). A 6,7 százalékos eredményszámla nélküli magyar hiánynál csak az olaszországi 7,4 százalékos hiány volt magasabb, míg a régióban Magyarországon és Romániában volt a legmagasabb a deficit. Az átlagos költségvetési hiány 3,5 százalék volt az Európai Unióban, azonban 16 ország 3 százalékos hiányt tudott elérni, melyek közül 4 ország többletes egyenleggel rendelkezett 2023-ban.

5. ábra

A költségvetési egyenleg alakulása az Európai Unió országaiban 2023-ban

Forrás: Eurostat

2.1. A KÖLTSÉGVETÉST MEGALAPOZÓ MAKROGAZDASÁGI PROGNOZISOK TELJESÜLÉSE

A COVID-válságot követő gyors kilábalás után a hazai gazdaság növekedése lelassult, sőt a magyar gazdaság teljesítménye **0,9 százalékkal csökkent 2023-ban**. A növekedés üteme a 2023. évi költségvetési törvényben prognosztizált 1,5 százalék alatt alakult, amelyhez a visszaeső belső felhasználási tételek és a lassú ütemben bővülő export is hozzájárult. 2023-ban a bruttó állóeszköz-felhalmozás 7,4 százalékkal esett vissza, 6,4 százalékponttal elmaradva a költségvetési várakozástól. A háztartások fogyasztási kiadásai 3,0, a közösségi fogyasztás 2,0, az export 1,9, míg az import 5,7 százalékponttal alakult alacsonyabban, mint a költségvetési törvény prognózisa.

2023-ban a nemzetgazdasági foglalkoztatottság 0,6 százalékkal emelkedett és historikusan magas szinten alakult. A munkaerő-kereslet enyhén mérséklődött az év során. A bruttó átlagkereset növekedési üteme 2023-ban 14,3 százalék volt, ami elmaradt a költségvetési törvényben szereplő 15,8 százalékos várakozástól. Az éves bérdinamikához hozzájárult az év eleji nagymértékű minimálbér- és garantáltbérminimum-emelés és a magas inflációs környezet. A magas infláció következtében azonban a reálbérek éves átlagban mintegy 3 százalékkal mérséklődtek. Az év első felében volt nagyobb mértékű a csökkenés, és szeptembertől kezdődően már a reálbérek emelkedését lehetett regisztrálni éves alapon.

2. táblázat

A 2023. évi költségvetési törvényben szereplő makrogazdasági prognózis és a tényadatok összevetése (százalék)

	Költségvetési törvény	Tény
GDP változása reálértéken	1,5	-0,9
Export	2,8	0,9
Import	1,4	-4,3
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	-1,0	-7,4
Háztartások fogyasztási kiadása	0,8	-2,2
Közösségi fogyasztás	0,5	-1,5
Infláció	15,0	17,6
Bruttó átlagkereset	15,8	14,3

Forrás: A 2023 márciusában módosított 2023. évi költségvetési törvény, KSH

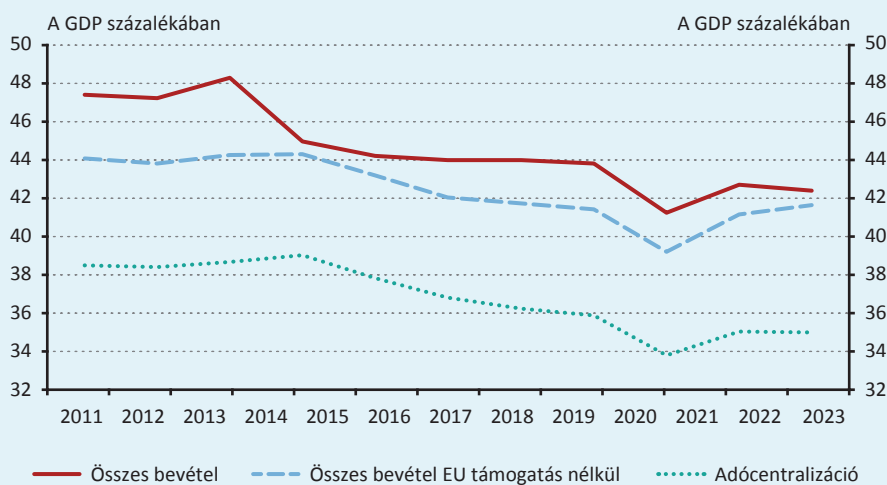
A fogyasztóiár-index a 2023. évi költségvetési törvény módosításakor feltételezett 15,0 százalék helyett 17,6 százalék volt 2023-ban. Az infláció 2022 során tapasztalható emelkedését követően az áremelkedési ütem 2023. januárban 25,7 százalékon tetőzött, ami a legmagasabb mértékű infláció volt az Európai Unióban, de ezt gyors ütemű defláció követte. Év végére a fogyasztóiár-index 5,5 százalékra mérséklődött. Európai összevetésben hazánkban csökkent legnagyobb mértékben az infláció az év során, és az év végére a régiós országok körében a legalacsonyabb értéket mutatta. Az infláció erőteljes lassulását a fegyelmezett monetáris politika, a kormányzat versenyt erősítő lépései, a visszafogott kereslet, a bázishatások és a korábbinál érdemben alacsonyabb külső költségkörnyezet együttes hatása eredményezte.

2.2. A KÖLTSÉGVETÉS BEVÉTELEI

A kormányzati szektor eredményszámlázatú bevételei a GDP 42,4 százalékát tették ki 2023-ban, ami kismértékű mérséklődést jelent az előző évi 42,7 százalékhoz képest. Ezzel szemben az uniós támogatások nélkül a bevételek 0,5 százalékponttal bővültek (6. ábra). Az adócentralizáció a GDP arányában 35 százalék körül stagnált. Az adóbevételek GDP-arányos változatlanságát a magasabb infláció miatt elmaradó fogyasztási adóbevételek mellett a munkát terhelő adó- és járulékbévételek dinamikus emelkedése magyarázza. A termelési- és importadók GDP-arányos szintje 2023-ban 0,7 százalékponttal esett vissza a 2022-es évhez képest, eközben a folyó jövedelem- és vagyonadók mértéke 0,5 százalékponttal, míg a nettó társadalombiztosítási hozzájárulásokból származó bevétel 0,1 százalékponttal emelkedett.

6. ábra

A kormányzati szektor eredményszámlázatú bevételei és az adócentralizáció mértéke

Forrás: KSH, Eurostat

A központi alrendszer részben konszolidált pénzforgalmi bevételei 28.239 milliárd forintot tettek ki 2023-ban, ezen belül 24.454 milliárd forint kapcsolódott az adó- és járulékbévételekhez (3. táblázat). Az adó- és járulékbévételek 1.718 milliárd forinttal maradtak el a módosított törvényi előirányzattól, amit főként a fogyasztási adóbevételek és kisebb részt a gazdálkodó szervezetek befizetései vártnál kedvezőtlenebb alakulása magyaráz.

Az **energiaellátók jövedelemadóijából** származó bevételek 281 milliárd forinttal lettek alacsonyabbak az előirányzatnál. A forint dollárhoz és euróhoz viszonyított árfolyama – ami ennél az adónemnél az adóbevételeket számottevően befolyásolja – a költségvetési törvény feltételezéseire képest felértékelődött. A **bányajáradékból** származó bevételek 92 milliárd forinttal maradtak el az előirányzattól, részben szintén az árfolyamhatás eredményeként, részben évközi intézkedés révén. 2023 szeptemberétől a vonatkozó adóalanyok hatósági szerződésben vállalhatták, hogy 2024 végéig fenntartják a 2022. évi termelésüket, kedvezményes adókulcsokért cserébe. A **gyógyszergyártói adóbevételek** 31 milliárd forinttal maradtak el az előirányzattól, a várt befizetések egy része 2024-ben realizálódott 2023 helyett. A **kisadózók tételes adójából** (KATA) származó bevételek 11 milliárd forinttal lettek alacsonyabbak a vonatkozó előirányzatnál. Az adónem 2022. szeptemberi átalakítása következtében az adózók száma a költségvetési törvény feltételezéseire képest nagyobb mértékben csökkent 2023-ban. A **kiskereskedelmi adóból** származó bevételek 37 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési törvény előirányzatát, elsősorban az emelkedett inflációs környezet miatt. A **bírságbevételek** 17 milliárd forinttal, a **gazdálkodó szervezetek egyéb befizetései** 12 milliárd forinttal haladták meg az előirányzatot.

Az adófizetési folyamatokat 2023-ban is jelentősen befolyásolták a 2022-24. évi költségvetési konszolidációs intézkedések. A **pénzügyi szervezetek különadója** esetében 2023 első felében a különadó alapja a hitelintézet által beszedett díj- és jutalékbevételek volt, míg az adókulcs 8 százalék. A második félévben az extraprofit adóalap az előző éves adózás előtti nyereség 50 százaléka lett, amelynek első 10 milliárd forintjára 13, az ezt meghaladó összegre 30 százalékos adókulcs vonatkozott. A **kiskereskedelmi adónál** a 2022-es pótdadót felváltotta az adókulcsok emelése, ezáltal az adó mértékének progresszivitása erősödött. 500 millió forint alatti nettó árbevételig az adókulcs 0 százalék maradt, 500 millió és 30 milliárd forint között 0,15 százalékra növekedett 0,1 százalékról. 30 és 100 milliárd forint között a 0,4 százalékos kulcs 1 százalékra változott, 100 milliárd forint felett pedig 2,7-ről 4,1 százalékra emelkedett az adónem kulcsa. Az **energiaellátók jövedelemadója** esetében a Brent és az Ural árfolyamok különbözőségeiből származó nyereségre kivetett 95 százalékos különadó a vártnál alacsonyabb többletbevételt eredményezett a költségvetés számára a különbség csökkenése miatt, emellett a kőolajtermék-előállító adóalanyok a 2022. évi árbevételük után további 2,8 százalékos különadót voltak kötelesek befizetni. A **bányajáradék** esetében számos változtatást követően a konszolidáció előtti adókulcsokhoz képest körülbelül háromszorosára emelték a kőolaj és a földgáz után fizetendő adóterhet, mielőtt 2023 szeptemberétől a vonatkozó adóalanyok hatósági szerződésben vállalhatták, hogy 2024 végéig fenntartják a 2022. évi termelésüket, kedvezményes adókulcsokért cserébe.

Két új adónem esetében is 2023-ban történtek az első befizetések az államkincstárba. A **gyógyszergyártói** adót 2022 végén vezették be. Az adó progresszív, alapja a gyógyszergyártó cégek nettó árbevétele. Az adókulcsok a következők voltak 2022-ben és 2023-ban: 50 milliárd forintig 1 százalék, 50 és 150 milliárd forint között 3 százalék, 150 milliárd forint felett 8 százalék. A 2022. évi és a 2023. évi adókötelezettségeket egyaránt 2023 folyamán kellett befizetniük az adóalanyoknak. A **szén-dioxid kvóta adót** 2023 júliusában vezették be. Az adó a magas szén-dioxid kibocsátással rendelkező vállalatokat célozza, ennek megfelelően az adó alapja a kibocsátott szén-dioxid mennyisége, az adó mértéke pedig tonnánként 40 euro. A gazdálkodó szervezetek befizetéseit érintette továbbá a környezetvédelmi termékdíj esetén 2023-ban a **gyártói felelősségi díj** bevezetése, mivel a gyártók által kifizetett EPR-díjak csökkentik 2023 második félévétől a gyártók termékdíj-kötelezettségeit.

A 2022-es évhez viszonyítva 738 milliárd forinttal emelkedtek a gazdálkodó szervezetek befizetései. A növekmény nagyrészt a 2022. év közben bevezetett intézkedéseknek tulajdonítható, amelyek 2022-ben az év második felében, míg 2023-ban az egész év folyamán fejtették ki bevétel-növelő hatásukat. A 2022-24. évi bevétel-növelő intézkedésekkel magyarázható, hogy az energiaellátók jövedelemadójából származó bevétel 231, a kiskereskedelmi adóbefizetések 66, a cégautóadóból származó bevételek 29, a pénzügyi szervezetek különadójából származó befizetések 26 milliárd forinttal emelkedtek 2023-ban az előző évhez képest. A két új adónemből származó bevételek összesen 132 milliárd forint növekményt magyaráznak (a gyógyszergyártói adó soron 91, a szén-dioxid kvóta adó soron 41 milliárd forint érkezett). A KATA 2022. őszi átalakításának közvetlen hatása a bevételek 115 milliárd forint értékű csökkenése, és részben közvetett következménye a kisvállalati adóból származó bevétel 38 milliárd forintos növekedése 2022-höz viszonyítva. Az EPR-díj 2023. júliusi bevezetése és levonhatósága kapcsán a környezetvédelmi termékdíjak 32 milliárd forinttal csökkentek. A vállalati profitok emelkedéséhez köthető a társasági adóbevétel 267 milliárd forintos növekménye. A rehabilitációs hozzájárulásból származó bevételek 28 milliárd forinttal emelkedtek 2023-ban, elsősorban a minimálbér emelkedésének köszönhetően (az adónemnél a fizetendő adómérték a minimálbér többszöröseként van meghatározva). Az elektronikus útdíjak 29 milliárd forinttal, az időalapú útdíjbefizetések 14 milliárd forinttal voltak magasabbak - az emelkedett inflációs környezetben 2023-ban is nőtték a díjak.

3. táblázat

A központi alrendszer 2023. évi részben konszolidált pénzforgalmi bevételei (milliárd forint)

	2023		
	Törvényi előirányzat	Tény	Eltérés
KÖZPONTI ALRENDSZER ADÓ- ÉS JÁRULÉKBEVÉTELEI	26 171	24 454	-1 718
Gazdálkodó szervezetek befizetései	3 939	3 633	-306
Társasági adó	1 005	1 014	9
Pénzügyi szervezetek különadója	358	353	-5
Kisadózók tételes adója	81	71	-11
Kisvállalati adó	184	183	0
Közműadó	53	54	1
Ökoadó	5	5	-1
Bányajáradék	334	242	-92
Játékadó	47	52	5
Egyéb adók és befizetések	25	37	12
Egyéb központosított bevételek	566	570	4
Energiaellátók jövedelemadója	716	435	-281
Cégautóadó	79	79	0
Kiskereskedelmi adó	205	242	37
Gyógyszergyártói adó	123	91	-31
Rehabilitációs hozzájárulás	158	164	6
Szén-dioxid kvóta adó	0	41	41
Fogyasztáshoz kapcsolt adók	10 188	9 054	-1 133
Általános forgalmi adó	7 986	6 982	-1 004
Jövedéki adó	1 465	1 360	-105
Regisztrációs adó	17	14	-3
Távközlési adó	96	98	2
Pénzügyi tranzakciós illeték	332	333	1
Biztosítási adó	219	183	-37
Légitársaságok adója	35	35	0
Turizmusfejlesztési hozzájárulás	37	49	13
Lakosság befizetései	4 435	4 333	-102
Személyi jövedelemadó	4 061	3 996	-64
Illetékbecfizetések, egyéb adók	274	241	-33
Gépjárműadó	100	96	-5
Elkülönített alapok adó és járulékbevételei	515	507	-7
Társadalombiztosítási alapok adó és járulékbevételei	7 095	6 926	-170
Szociális hozzájárulási adó és járulékok	6 876	6 692	-184
Egyéb járulékok és adók	219	234	15
UNIÓS BEVÉTELEK	2 286	2 263	-23
EGYÉB BEVÉTELEK	1 230	1 523	293
Állami vagyonnal kapcsolatos bevétel	629	942	313
Központi ktv. egyéb bevételei	457	434	-23
Társadalombiztosítási alapok egyéb bevételei	46	51	5
Elkülönített alapok egyéb bevételei	98	96	-2
BEVÉTELI TÉTELEK ÖSSZESEN	29 687	28 239	-1 447

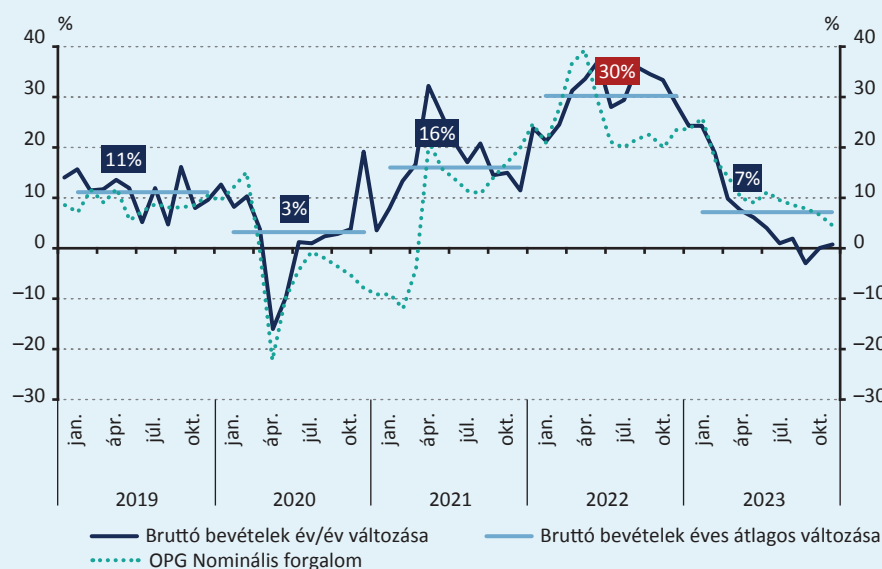
Megjegyzés: Részben konszolidált tételek: az államháztartás központi alrendszerén belüli bevételek és kiadások költségvetési hatása nettó értelemben szerepel.

Forrás: Magyar Államkincstár, 2023. évi módosított költségvetési törvény, MNB

Az **általános forgalmi adóból** származó nettó bevétel 6.982 milliárd forintot tett ki 2023-ban. Az előző évhez képest mindössze 2 százalékkal, 122 milliárd forinttal több nettó bevétel érkezett a költségvetésbe, a bruttó bevételek növekedési üteme pedig 7 százalékat tett ki a megelőző évi rekordnak számító 30 százalékos növekedés után (7. ábra). A fogyasztói árak 17,6 százalékkal nőttek 2023-ban, ami visszafogta a háztartások fogyasztását és a kiskereskedelmi forgalmat. Ebből következően az áfabevételek alakulása szempontjából fontos nominális fogyasztási kiadás 12,3 százalékkal, míg a nominális kiskereskedelmi forgalom 7,9 százalékkal emelkedett. A nettó áfabevételek emelkedése ezeknél alacsonyabb lett, amelyet több tényező is magyaráz. Az alacsonyabb bevételek felé mutatott, hogy szerkezetében is változott a fogyasztás összetétele: a magas áfakulccsal rendelkező termékek forgalma (üzemanyag, tartós fogyasztási cikkek) csökkent az alacsonyabb effektív áfakulccsal rendelkező élelmiszerekhez képest. A fogyasztás mellett áfaalapot jelent az állami beruházások alakulása is, amelyek érdemben csökkentek a GDP arányában 2023-ban, míg a nominális beruházási kiadások a tavalyi év első felében mutattak csökkenést az előző év azonos időszakához képest. Emellett az áfabevételek mérséklődéséhez hozzájárulhatott a 2022. év végén kifutó lakásfelújítási program is, ami átmenetileg növelhette a szektor effektív áfakulcsát. Magyarországon a korábbiakban az EU átlaga alá csökkent az ún. áfarés, tehát a becsült adóalapokhoz képest be nem fizetett áfa aránya¹, azonban 2022-ben az előzetes becslés enyhe emelkedést mutatott. Kedvezőtlen gazdasági környezetben emelkedhet az adóelkerülés mértéke.

7. ábra

A bruttó áfabevételek változása az előző év azonos időszakához viszonyítva

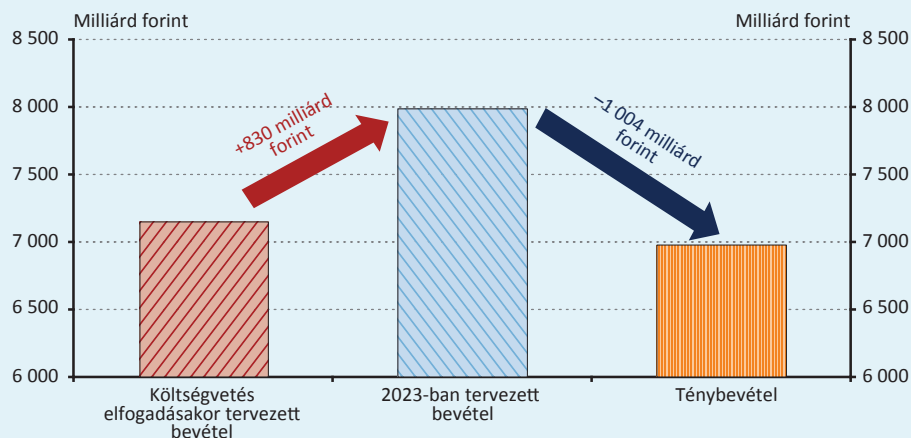
Forrás: Magyar Államkincstár, NAV

A nettó pénzforgalmi áfabevételek alacsony szintje mögött egyrészt a fenti tényezők következtében a bruttó bevételek növekedési dinamikájának jelentős mérséklődése, másrészt a vártnál magasabb kiutalások állnak. A magas áfa-visszaigénylést az is magyarázhatja, hogy a magasabb kamatkörnyezet miatt a cégek felgyorsították a visszaigénylésre jogosító számlák benyújtását. A költségvetés módosításával 830 milliárd forinttal emelkedett a 2023-ra előirányzott áfabevétel, a tényleges nettó bevétel azonban 1.004 milliárd forinttal elmaradt ettől, vagyis az eredeti előirányzatnál mintegy 170 milliárd forinttal lett alacsonyabb (8. ábra).

¹ Európai Bizottság: VAT Gap Report 2023 (https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/fight-against-vat-fraud/vat-gap_en)

8. ábra

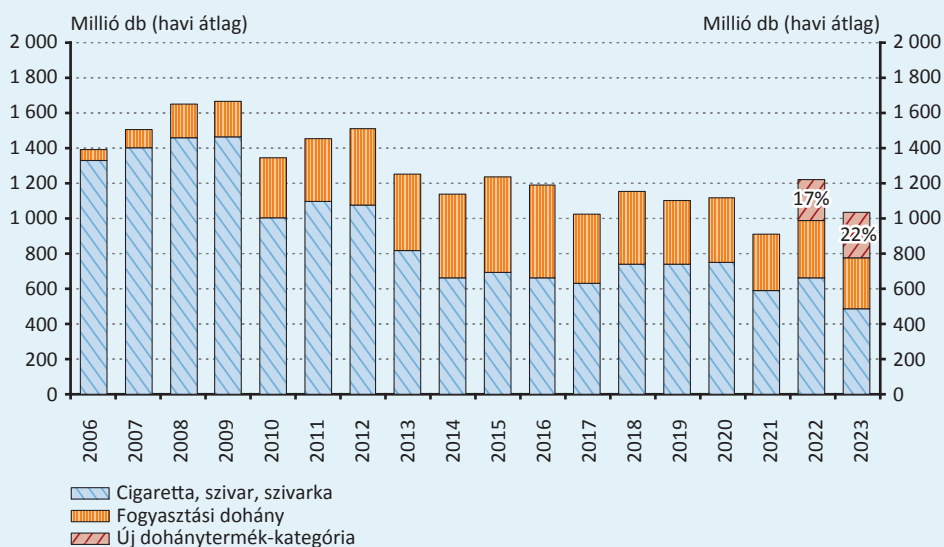
A nettó áfabevételek változása a tervezett előirányzat és a tényadatok alapján 2023-ban

Forrás: Magyar Államkincstár, módosított 2023. évi költségvetési törvény

9. ábra

A cigaretta, a vágott dohány és az új dohánytermék-kategóriák szerkezetének alakulása

Megjegyzés: Fogyasztási dohány esetében becslést érték.

Forrás: NAV

A **jövedéki adóbevételek** 1.360 milliárd forintot tettek ki 2023-ban, 105 milliárd forinttal elmaradva a költségvetési előirányzattól. A 2023-as bevételek mindössze 130 milliárd forinttal haladták meg az előző évi adóbevételeket, annak ellenére, hogy több tételnél is magasabb adó volt érvényben 2023-ban. 2023. január 1-től emelkedett a cigaretta tételes adó része, és a piac egyötödét uraló új dohánytermék-kategóriák (hevített dohánytermék) adója is emelésre került szálanként 15 forintra 35 forintra, közelítve a cigaretta szálankénti árához (9. ábra). Emellett 2023. év elején a benzin és gázolaj jövedéki adója visszaállt az eredeti 120 Ft/l, illetve 110 Ft/l mértékre, miután 2022 februárja és decembere között ideiglenesen két lépésben 5, majd további 20 forintra csökkent a benzin és gázolaj literenkénti jövedéki adója.

A **távközlési adóból** származó bevételek 2023-ban 98 milliárd forintot tettek ki, amiből 42 milliárd forint bevétel az extraprofitadó révén érkezett be. A távközlési adót a telefonszolgáltatók fizetik a hívások és az előfizetős számok után, míg az új típusú különadót fizető vállalkozások köre szélesebb, mert kiterjed az internetszolgáltatókra is. A távközlési pótdadó mértéke a nettó árbevétel 1 milliárd forintot meg nem haladó része után 0 százalék, 1 milliárd forintot meghaladó, de 50 milliárd forintot meg nem haladó része után 1 százalék, 50 és 100 milliárd forint között 3 százalék, és a 100 milliárd forintot meghaladó része után 7 százalék.

A **pénzügyi tranzakciós illetékből** származó bevétel 333 milliárd forintot tett ki 2023-ban, ami 1 milliárd forinttal haladta meg a törvényi előírányt és 40 milliárd forinttal a 2022. évi befizetéseket. Az éves növekedést a 2022. évi évközi adóemelés magyarázza, aminek 2023-tól van teljes éves hatása.

A **biztosítási adóból** származó bevételek 183 milliárd forintot tettek ki 2023-ban, 37 milliárd forinttal elmaradva a 2023-as költségvetési előirányzattól. A biztosítási extraprofitadó összege nagyságrendileg 82 milliárd forintot tett ki. A 2022-ben bevezetett extraprofitadó módosításra került ugyanazon év végén, az adó kulcsa csaknem megduplázódott a legnagyobb biztosítási cégek esetében, így a nem-életbiztosítási díjbevétel 36 milliárd forintot meghaladó része után 7 százalékról 12 százalékra, az életbiztosítási díjbevétel 36 milliárd forintot meghaladó része után 3 százalékról 5 százalékra emelkedett.

A **légitársaságok hozzájárulása** bevételi soron 2023-ban az előiránnyal összhangban 35 milliárd forint érkezett. A 2022-ben extraprofitadóként bevezetett, majd zöld adóvá alakult tétel összege az egy utasra jutó károsanyag-kibocsátás és az úticéltól függően került diverzifikálásra az eredeti rendelethez képest, kedvezményt biztosítva a kevésbé szennyező repülőgépeknek. Az egy főre jutó hozzájárulás összege Európán belüli úticél esetén 1.600-6.200 Ft, Európán kívül pedig 3.900-15.600 Ft közé esik, az egy főre jutó kibocsátási értéktől függően.

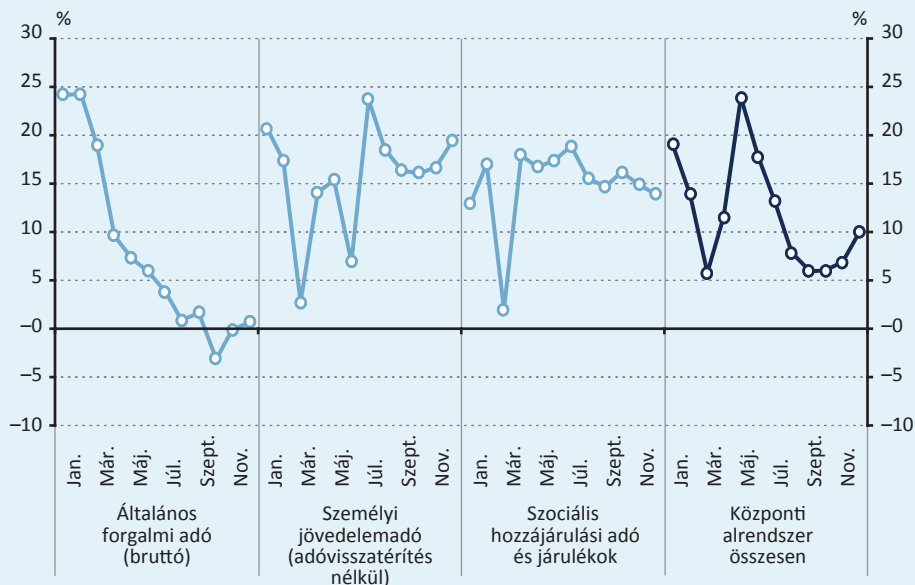
A **turizmusfejlesztési hozzájárulásból** származó bevételek 49 milliárd forintot tettek ki 2023-ban, 13 milliárd forinttal meghaladva a törvényi előírányt. Az adónem annak ellenére meghaladta a tervezettet, hogy az érintett szektorok mentességet kaptak az adó befizetése alól 2022. október 1. és 2023. március 31. között, ezzel mintegy 20-25 milliárd forinttal támogatva a vendéglátás- és kereskedelmi-szálláshely-szolgáltatókat. Az intézkedésben körülbelül 48 ezer vendéglátóhely és 2,6 ezer kereskedelmi szálláshely volt érintett.

A **személyi jövedelemadó**ra vonatkozó eredeti 2023. évi előirányzat jelentősen, több mint 260 milliárd forinttal túlteljesült, ugyanakkor a 3.996 milliárd forint éves bevétel a módosított költségvetési előirányzattól 64 milliárd forinttal elmaradt. A bevételek tavaly 43 százalékkal magasabban alakultak, mint egy évvel korábban, mivel a 2022-es nettó pénzforgalmi bevételi bázist csökkentette a családoknak juttatott adóvisszatérítés hatása. A visszatérítés hatásával korrigálva a bevétel-növekedés 2022 és 2023 között mintegy 16 százalék lehetett, ami elsősorban a magas, 14 százalékos meghaladó bérdinamikához, valamint a foglalkoztatás emelkedéséhez volt köthető. A tavalyi évben kiterjesztésre került a fiatalok részleges adómentessége, így 2023-tól már a 30 év alatti anyák is mentesültek a megelőző év júliusi átlagbér összegéig az adófizetés alól, amennyiben 25 és 30 éves kor között gyermeket szülnek, vagy örökbe fogadnak.

Illetékbefizetésből 241 milliárd forint bevétel származott a tavalyi évben, ami 33 milliárd forinttal alacsonyabb a törvényi előirányzatnál. Az illetékből származó befizetés éves szinten 8 százalékkal, összesen 21 milliárd forinttal csökkent a 2022. évi befizetésekhöz képest. A csökkenést a vagyonszerzési illeték visszaesése okozta, ami az ingatlanpiac visszafogott teljesítményével magyarázható.

10. ábra

A fontosabb adó- és járuléknemek változása az előző év azonos időszakához képest

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB számítás

Az **elkülönített és társadalombiztosítási alapok adó- és járulékbévételei** 2023-ban együttesen 177 milliárd forinttal elmaradtak a módosított törvényi előirányzattól, míg a bevételek bővülése az előző évhez képest 15 százalékos volt. A növekedés a legnagyobb mértékben a társadalombiztosítási járulékok 618 milliárd forintos bővülésének köszönhető, de a szociális hozzájárulási adóból származó bevételek is 278 milliárd forintos növekménnyel járultak hozzá a befizetések emelkedéséhez. 2023-ban új intézkedésként a szociális hozzájárulási adóból eredő befizetéseket az első félévben mérsékelte a vállalkozások munkaerő-támogatási programja keretében igénybe vehető adókedvezmény, valamint a második félévtől a kamatjövedelmekre kivetésre került a szociális hozzájárulási adó. Emellett a 2022-ben bevezetett adóintézkedések már a teljes tavalyi évben növelték az államháztartás bevételeit, amely intézkedések közé tartozott több adónem, így a népegészségügyi termékadó mértékének, az egyszerűsített foglalkoztatás után fizetendő terheknek, valamint a gyógyszerforgalmazók befizetéseinek az emelése.

Az **uniós bevételek** összességében 2.263 milliárd forintot tettek ki, ami a módosított költségvetési terv 99 százalékát jelenti, ugyanakkor a bevételek szerkezetükben eltértek az előirányzattól. Mintegy 250 milliárd forintot tett ki a központi kezelésű előirányzatok bevétele, ami elsősorban technikai jellegű (átvezetések, kedvezményezettik visszautalása) bevételeket takar. Az uniós források beérkezését mutató uniós programok bevételei soron valamivel több mint 2.000 milliárd forint került elszámolásra, melynek mintegy kétharmada, 1.300 milliárd forint kapcsolódott az előirányzat alapján ennél érdemben alacsonyabbra várt 2014-2020-as kohéziós operatív programokhoz. A kifutó ciklus magasabb bevételei teljes mértékben ellensúlyozták az új ciklus bevételeinek elmaradását. A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközből (RRF) a költségvetés ugyanis 2023-ban nem tudott támogatásokat lehívni, a 2021-2027-es operatív programok bevételei pedig mintegy 200 milliárd forinttal elmaradtak a tervezettől.

A **központi alrendszer egyéb bevételei** összesen 1.523 milliárd forintot tettek ki, ami 293 milliárd forinttal haladja meg az előirányzatot. Az **állami vagyonkezeléssel** összefüggő költségvetési bevétel 942 milliárd forint volt. A vagyonkezelési bevételek közel 50 százalékkal, 313 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előirányzatot. Az eltérést az állami tulajdonosi joggyakorlással kapcsolatos bevételek jelentős felülteljesülése magyarázza, amiből kiemelkedő volt az MVM Zrt. 309 milliárd forintos osztalékjelölő befizetése. A felülteljesülést ellensúlyozta a Nemzeti Földalap tervezett bevételeinek elmaradása. A **központi költségvetés egyéb bevételei** együttesen 23 milliárd forinttal maradtak el a költségvetési törvény előirányzatától.

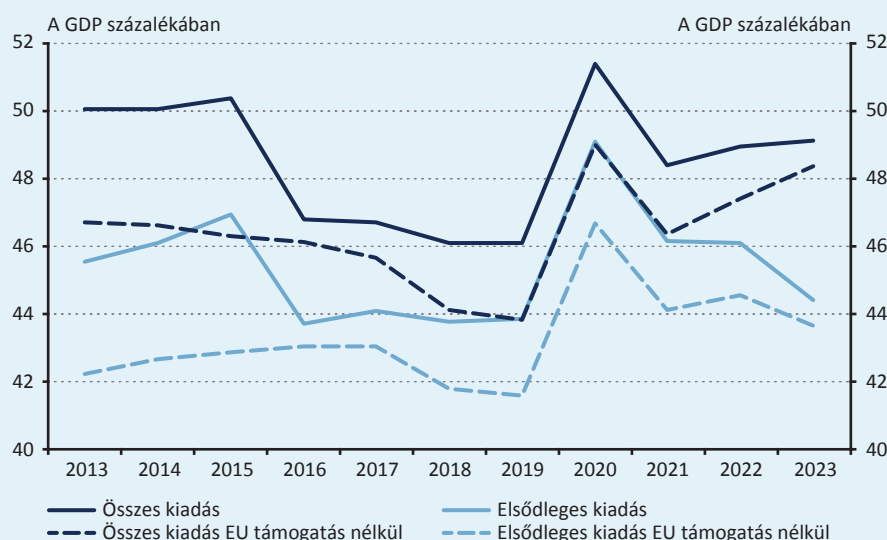
2.3. A KIADÁSOK ALAKULÁSA

A kormányzati szektor eredményszámlátú kiadásai a magasabb infláció hatására emelkedő állami bér és dologi kiadások, nyugdíjkifizetések és a kamatkiadások következtében 2023-ban is az előzetes tervek felett alakultak. A kiadások az előző évhez képest 0,2 százalékponttal a GDP 49,1 százalékára emelkedtek, ugyanakkor az uniós támogatások és kamatkiadások nélküli elsődleges kiadások tavaly a GDP 43,7 százalékára csökkentek (11. ábra).

A központi alrendszer konszolidált pénzforgalmi kiadásai 32.836 milliárd forintot tettek ki, ezen belül 30.514 milliárd forint kapcsolódott az elsődleges kiadási tételekhez (4. táblázat). Az elsődleges kiadások 498 milliárd forinttal maradtak el a költségvetési törvény előirányzatától. A tervezett kiadásokat főként a központi költségvetési szervek kiadásai, az állami vagyonnal kapcsolatos kiadások, valamint a nyugdíjkiadások haladták meg. Ugyanakkor a 2021-2027-es kohéziós és helyreállítási célú uniós kifizetések alulteljesülése összességében a tervezett kiadások mérséklődését eredményezte. Mindezek mellett a nettó kamatkiadások 247 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előirányzatot.

11. ábra

A kormányzati szektor kiadásainak és elsődleges kiadásainak alakulása (a GDP százalékában)

Forrás: KSH, MNB

Az **egyedi és normatív támogatási** jogcímcsoport együttes törvényi előirányzata 2.698 milliárd forint volt, a teljesített kifizetések összege 2.597 milliárd forint lett, így 100 milliárd forint megtakarítás realizálódott. A kiadások előző évhez viszonyított, 1.600 milliárd forintot meghaladó dinamikus emelkedése az energiaköltségek növekedésének következménye. A Rezsivédelmi Alapban a tervezett kiadásokhoz képest megtakarítás képződött, amellyel szemben a vállalatoknak nyújtott egyedi támogatások közel 170 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előirányzatokat. A többlettámogatást a kormány időközben meghozott gazdaságfejlesztési döntései és külföldi partnerekkel megkötött új szerződéseinek teljesítései indokolták. Az egyedi és normatív támogatások kiadásai tartalmazzák a lakossági rezsitámogatás jogcímen az egyetemes szolgáltatóknak kifizetett támogatásokat, valamint a távhőszolgáltató vállalatok kompenzációját.

A **szociálpolitikai menedíjtámogatás** költségvetési előirányzata 105 milliárd forint volt, a kifizetések összege 124 milliárd forintot tett ki. Az előirányzatot meghaladó kiadásteljesítést előrevetítette, hogy már a 2022. évben kifizetett 118 milliárd forint támogatás is magasabb volt, mint a tavalyi törvényi előirányzat. A 2023-as év során bevezetett vármegyebérletek szintén a támogatás növekedését okozták, a korábbinál magasabb szolgáltatás-igénybevétel miatt.

4. táblázat

A központi alrendszer 2023. évi részben konszolidált pénzforgalmi kiadásai (milliárd forint)

	2023		
	Törvényi előirányzat	Tény	Eltérés
ELSŐDLEGES KIADÁSI TÉTELEK	31 013	30 514	-498
Egyedi és normatív támogatások	2 698	2 597	-100
Közzszolgálati médiaszolgáltatás támogatása	110	110	0
Szociálpolitikai menetdíj támogatás	105	124	19
Lakástámogatások	383	445	62
Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap	755	754	-1
Központi költségvetési szervek és fejezetek nettó saját kiadásai	8 598	9 211	613
Uniós kiadások	3 794	2 812	-981
Helyi önkormányzatok támogatása	1 113	1 177	64
Hozzájárulás az EU költségvetéséhez	662	674	12
Központi tartalékok	977	0	-977
Egyéb kiadások	1 770	2 232	462
Elkülönített alapok kiadásai	579	651	72
NFA - Passzív kiadások	116	146	30
NFA - Start munkaprogram	118	112	-6
Egyéb kiadások	346	393	48
Társadalombiztosítási alapok kiadásai	9 469	9 726	257
NYA - Nyugellátások	5 546	5 760	214
EA - Rokkantsági, rehabilitációs ellátások	375	379	4
EA - Pénzbeli ellátások	735	686	-48
EA - Gyógyító-megelőző ellátások	2 306	2 410	104
EA - Gyógyszerkassza nettó kiadásai	354	352	-2
Egyéb kiadások	155	139	-16
NETTÓ KAMATKIADÁSOK	2 074	2 321	247
KIADÁSI TÉTELEK ÖSSZESEN	33 087	32 836	-251
EGYENLEG	-3 400	-4 596	-1 196

Megjegyzés: Részben konszolidált tételek: az államháztartás központi alrendszerén belüli bevételek és kiadások költségvetési hatása nettó értelemben szerepel.

Forrás: Magyar Államkincstár, 2023. évi módosított költségvetési törvény, MNB

A lakásépítési támogatásokra fordított kiadások 445 milliárd forintot értek el, így több mint 46 milliárd forinttal elmaradtak a 2023. évi eredeti előirányzattól, ugyanakkor az eredetinél 108 milliárd forinttal alacsonyabb módosított előirányzatot 62 milliárd forinttal meghaladták, feltehetően nagyrészt az eredeti előirányzatnál is magasabb kamattámogatások és az otthonfelújítási támogatáshoz kapcsolódó többletkiadások miatt. A 2022. évi támogatási összegnél 190 milliárd forinttal alacsonyabb 2023-as kiadásokat elsősorban a 2021-ben indult Családok otthonteremtési kedvezményéhez (új, és használt lakások építéséhez és vásárlásához, valamint preferált kistépüléseken megvalósuló beruházásokhoz) kapcsolódó kiadások csökkenése magyarázza, amelyek még így is az éves kiadások 55 százalékát tették ki. A számos korábbi és jelenlegi lakástámogatási programhoz fennálló kamatfizetési kötelezettség a magasabb igénybevétel és a magas hozamkörnyezet hatására a 2022. évinek a 2,5-szeresére emelkedett és összesen 51 milliárd forintot ért el. Ezzel szemben az otthonfelújítási kiadások 246 milliárd forintra, a CSOK-kal és preferált településekkel kapcsolatos kiadások 74 milliárd forintra, míg a lakástakarékpénztári támogatások kiadásai 28 milliárd forintra – az előző évi kiadások 60-65 százalékára – mérséklődtek.

A **Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap** kiadásai 754 milliárd forintot értek el, ami lényegében megegyezik a módosított előirányzattal, ugyanakkor az eredeti előirányzatot és az előző évi teljesülést is mintegy 5 százalékkal meghaladja. Az alapból folyósított **családi támogatások** 405 milliárd forintnyi kiadást jelentettek, így 4 milliárd forinttal lettek alacsonyabbak az előirányzatnál, amit a 200 milliárd forintot elérő **szociális juttatások** túlteljesülése ellensúlyozott. A **különféle jogcímen adott térítések** 23 milliárd forintot, míg a **korhatár alatti ellátások** 126 milliárd forintot tettek ki az Alap kiadásaiból, és így az előirányzatnak megfelelően alakultak. Az előző évhez képest a korhatár alatti ellátások több mint 9 százalékkal növekedtek, ami elsősorban a januári 15 százalékos és a novemberi további 3,1 százalékos nyugdíjemelésből, valamint a folyósított ellátások számának 8 százalékos csökkenéséből adódik.

A **költségvetési szervek nettó kiadása** a központi költségvetési befizetésekkel együtt – a rendelkezésre álló adatok alapján készített konszolidáció szerint – 9.211 milliárd forint volt 2023-ban, ami 642 milliárd forinttal, illetve 7,5 százalékkal magasabb, mint a 2022-es évben. A költségvetési törvény előirányzataiból számított nettó kiadás 8.598 milliárd forint, az előzetes adatok szerinti teljesítésnél 613 milliárd forinttal alacsonyabb volt, így a törvényi előirányzatok felülteljesülése 7,1 százalékos. Ugyanakkor, ha figyelembe vesszük a költségvetési törvény tartalékelőirányzatait is, akkor az állapítható meg, hogy a költségvetési fejezetek kiadásait az év közben meghozott intézkedések korlátozni tudták. A **központi tartalékok** tervezett összege 977 milliárd forint volt, a tartalékkeretekből összesen 926 milliárd forint felhasználásáról született döntés. A rendelkezésre álló tartalékok – korábbi évekhez hasonlóan – növekvő hányadát költötte el a kormány az állami vagyonkezeléssel kapcsolatos kiadásokra vagy az egyéb központi előirányzatok jogcímeire. A költségvetési szervek bevételei az előirányzott 1.839 milliárd forint helyett 3.106 milliárd forintra teljesültek, az eltérés nagy része a törvényi előirányzatok fejezetek közötti átcsoportosítása miatti halmozódás következménye volt. A költségvetési szervek központi költségvetést megillető befizetései a tervezett 342 milliárd forint helyett 616 milliárd forintra teljesültek. Az előirányzat és a teljesülés közötti eltérést elsősorban a Központi Maradványszámlási Alap és a Megtakarítási Alap bevételei (az előző évi előirányzatmaradványok központilag elrendelt befizetési kötelezettsége miatt keletkező befizetések) okozták. Összességében a központi költségvetés bevételi oldalán a költségvetési szervek bevételei és a központosított befizetések törvényi előirányzatai a tervezett 2.181 milliárd forint helyett 3.722 milliárd forintra teljesültek.

A **költségvetési intézmények és szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok bruttó kiadásai** 728 milliárd forinttal (6,0 százalékkal) voltak magasabbak a bázisidőszakinál, míg a költségvetési törvény előirányzatait 2.153 milliárd forinttal (20 százalékkal) haladták meg. Mivel az előirányzatok teljesítése már tartalmazza a költségvetési tartalékok felhasználását, valamint a Központi Maradványszámlási Alapba és a Központi Megtakarítási Alapba történt befizetéseket is, ezért a folyamatokat jobban ragadja meg az Alapokba beérkező befizetésekkel konszolidált kiadások alakulása. Az Alapokba történő befizetésekkel konszolidált összkiadás 1.838 milliárd forinttal (16,8 százalékkal) haladta meg a módosított törvényi kiadási előirányzatot. A rendelkezésre álló adatok szerint az ágazati céltartalékba félretett 515 milliárd forint keretösszegeből 475 milliárd forint céltartalék tényleges felhasználására került sor. A Beruházási Alap 200 milliárd forintnyi keretösszegeből 197 milliárd forintot költött el a költségvetés, míg a Járványügyi kiadásokra félretett tartalékok lényegében teljes összegét megtakarította a kormányzat.

A **költségvetési intézmények** bérköltsége 2023-ban 5 százalékkal emelkedett a bázisévhez képest, és megközelítette a 4.300 milliárd forintot. Az intézmények dologi kiadásai 11,5 százalékkal emelkedtek a 2022-es évhez képest, így meghaladták a 2.165 milliárd forintot. A növekedés üteme annak ellenére volt erőteljes, hogy a bázisidőszaki kiadás a korábbi évekhez képest magas volt. A dologi kiadások növekedését a megugró infláció mellett az okozta, hogy a megemelkedett energiaköltségek már a teljes évben hatással voltak a kiadásokra. Az intézmények egyéb működési célú kiadásai a bázisévhez képest megugrottak 2023-ban. Ilyen típusú kiadásokra 384 milliárd forintot fordítottak az intézmények, így a 2022-es évhez képest a változás meghaladta a 33 százalékot. Az intézmények beruházási és felújítási célú kiadásai 30 százalékkal emelkedtek a 2022. évi kiadáshoz képest, és meghaladták a 950 milliárd forintot. Az ún. egyéb kiadások 74 milliárd forintra teljesültek, 30 milliárd forinttal magasabbra, mint egy évvel korábban.

A **szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok bruttó kiadásai** a Magyar Államkincstár előzetes adatai alapján 5.010 milliárd forintra teljesültek, 24 milliárd forinttal alacsonyabbra, mint a 2022. évi zárszámadási törvénnyel megállapított bázisévi bruttó kiadás. A Kincstár előzetes adatai szerint működési célú támogatásokra 3.160 milliárd forintot költöttek el a fejezetek irányítói, közel 40 milliárd forinttal többet, mint 2022-ben. A felhalmozási célokra fordított kiadások szintén növekedtek:

a 2022. évi 1.464 milliárd forintról 1.561 milliárd forintra változott a kifizetett támogatások összege. A dologi kiadásokra fordított támogatások meredeken csökkentek, a nominális támogatás-csökkenés elérte a 151 milliárd forintot, amely 36,3 százalékos kiadás-visszaesést jelent 2022-höz képest. A csökkenésben szerepe volt annak, hogy az energiatámogatási célú kiadások 2023. év elejétől teljeskörűen átkerültek a Rezsivédelmi Alap kiadásai közé.

Az **uniós kiadások** 2023. évi 2.812 milliárd forintos teljesülése kiugró mértékben, közel 1.000 milliárd forinttal elmaradt az előirányzattól, ami elsősorban a 2021-2027-es kohéziós és helyreállítási célú kifizetések alulteljesülésének következménye. A 2021-2027-es kohéziós politikai operatív programokhoz kapcsolódó valamivel több mint 360 milliárd forintos kifizetés mintegy 540 milliárd forinttal maradt el a módosított előirányzatban szereplőtől, míg az RRF forrásokhoz tartozó, 270 milliárd forintot kitevő kiadások 230 milliárd forinttal lettek alacsonyabbak a tervezettnél. Az új ciklus kiadásainak alacsonyabb teljesülése minden bizonnyal annak következménye, hogy Magyarország 2023-ban az uniós szervek döntése értelmében nem férhetett hozzá a számára allokált 2021-2027-es kohéziós és helyreállítási forrásokhoz. Tekintettel a forráskeret 2023. végi részleges feloldására, az új ciklus kohéziós forrásainak lehívását hazánk 2024-ben meg tudta kezdeni. A 2014-2020-as kohéziós programokra 2023 folyamán összesen mintegy 1.370 milliárd forint került kifizetésre, ami 130 milliárd forinttal kevesebb, mint az előirányzott összeg. A Vidékfejlesztési Programhoz kapcsolódó kifizetések a tervezettnél megfelelően 760 milliárd forint körül alakultak.

A **helyi önkormányzatok támogatása** kiadási előirányzat 1.113 milliárd forintos tervszámot tartalmazott. A kiadások teljesítése 64 milliárd forinttal, 5,7 százalékkal haladta meg a törvényi előirányzatot. Egy évvel korábban 1.082 milliárd forint költségvetési támogatásban részesültek az önkormányzatok, így 8,8 százalékkal emelkedtek a központtól kapott források. A nominális többletkiadást a céltartalékok egy részének szokásos felhasználása (pl. a minimálbér és a garantált bérminimum emelésének támogatása) és a tartalékkeretekből magvalósult addicionális felhalmozási és beruházási célú támogatások (pl. ipari övezetek bővítése) okozták. Az utóbbiak esetében elsősorban infrastruktúra-fejlesztésekre biztosított többletforrásokat a kormányzat.

A költségvetési törvény 977 milliárd forint keretösszeget tartalmazott a **központi tartalékok** előirányzatain, amelyeket a költségvetési törvény módosításai nem érintettek. Összességében a központi tartalékokból 926 milliárd forintot használtak fel az év során. A legnagyobb összegű megtakarítás a *Céltartalékok* elnevezésű tartalék előirányzatnál realizálódott: a béremelésekre félretett tartalék-előirányzatnál mintegy 48 milliárd forint megtakarítás keletkezett.

A **központi költségvetés egyéb kiadásai** 462 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előirányzatokat. Az eltérés mögött nagyrészt az állami vagyonkezeléssel kapcsolatos kiadások túlfutása állt. Az **állami vagyonnal kapcsolatos kiadások** a törvénnyel módosított költségvetési előirányzatot 320 milliárd forinttal meghaladva 1.751 milliárd forintra teljesültek. A 2023-as vagyonkezelési kiadások 595 milliárd forinttal teljesültek magasabban, mint egy évvel korábban. A felülteljesülést nagy részben az állam Vodafone Magyarország Zrt.-ben történő tulajdonszerzése magyarázza.

Az **elkülönített állami pénzalapok konszolidált kiadásai** 72 milliárd forinttal haladták meg az előirányzatot, így az alapok 2023-as egyenlege a költségvetési előirányzathoz képest az alacsonyabb bevételek következtében összesen 82 milliárd forinttal lett alacsonyabb. A legnagyobb súlyú Nemzeti Foglalkoztatási Alap kiadásai 7 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előirányzatot. Ezek mellett a Baross Gábor Alap 41 milliárd forinttal, míg az Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap 10 milliárd forinttal magasabb kiadást regisztrált, részben összhangban a magasabb bevételekkel.

A **Start munkaprogramhoz kapcsolódó kiadások** az előirányzott 118 milliárd forint helyett 112 milliárd forintra teljesültek. A KSH kimutatásai alapján 2023-ban a teljes munkaidőben foglalkoztatott közfoglalkoztatottak éves átlagos létszáma 65,7 ezer fő volt, amely közel 9 ezer fős létszámcsökkenést jelent a 2022-es létszámhoz képest. Az összkiadásból 100 milliárd forint volt a bérköltség, a dologi és felhalmozási kiadásokra fordított rész 12 milliárd forintot tett ki.

A **társadalombiztosítási alapok kiadásainak** konszolidált összege 9.726 milliárd forint volt 2023-ban, ami 257 milliárd forinttal haladta meg a költségvetési törvény előirányzatainak összegét. A módosított előirányzatok összegénél magasabb kiadásokra elsősorban a költségvetési várakozást meghaladó infláció következtében végrehajtott novemberi kiegészítő nyugdíjemelés, valamint az egészségügyi intézmények számára folyósított működési támogatás növekedése ad magyarázatot.

A **Nyugdíjbiztosítási Alap** 2023. évi kiadásainak összege 5.767 milliárd forint volt, ami 213 milliárd forinttal (4 százalékkal) haladta meg a módosított költségvetési törvényben előirányzott összeget. Az Alapból folyósított **nyugellátások** összege 5.760 milliárd forint volt, míg az Alap **egyéb kiadásai** 7 milliárd forintot tettek ki. A 2022. évi tényadathoz képest 961 milliárd forinttal (20 százalékkal) emelkedtek a Nyugdíjbiztosítási Alap 2023. évi kiadásai, amely szinte teljes egészében a nyugellátásokhoz köthető, míg az Alap egyéb kiadásai közel 9 milliárd forinttal alacsonyabbak voltak.

A **korábbi években megállapított nyugellátások** az inflációkövető indexálási mechanizmus következtében összesen 18,6 százalékkal emelkedtek 2023-ban, ami számításaink szerint mintegy 840 milliárd forinttal járult hozzá a Nyugdíjbiztosítási Alapból folyósított kiadások emelkedéséhez az előző évhez képest. 2023 januárjában **15 százalékos nyugdíjemelés** valósult meg, ami megfelelt a költségvetési törvény inflációs várakozása alapján várt mértéknek, ennek költségvetési hatása közel 680 milliárd forintra becsülhető. A költségvetési várakozást meghaladó áremelkedés következtében **novemberben további 3,1 százalékos kiegészítő nyugdíjemelésről** döntött a kormány, melynek hatása 164 milliárd forintra becsülhető a Nyugdíjbiztosítási Alapból folyósított ellátások esetén, ami hozzájárult a kiadások módosított előirányzat feletti növekedéséhez. A fentiekén túl a 2022. évben megvalósult kiegészítő nyugdíjemelések áthúzó hatása több mint 260 milliárd forinttal járultak hozzá az Alapból folyósított kiadások növekedéséhez az előző évhez képest.

A nyugdíjemeléseken felüli növekmény elsősorban azzal magyarázható, hogy az **újonnan megállapított ellátások** – az erős bérdinamika következtében növekvő valorizációs szorzó miatt – átlagosan rendre meghaladják a korábban megállapított nyugdíjak összegét, valamint a cserélődési hatás is az ellátások emelkedéséhez járul hozzá. A kiadások növekedésének irányába hatott továbbá, hogy az **ellátásban részesülők létszáma átlagosan magasabb volt** 2023-ban az előző évhez képest. Az öregségi korhatár többlépcsős emelésének 2022. évi lezárása következtében fokozatosan megszűnt a korbetöltött öregségi nyugdíjban részesülők számának korábbi éveket jellemző erőteljes csökkenése. Ezzel szemben a 65 éves öregségi nyugdíjkorhatár folyamatos betöltésével csökkent a nők 40 év jogosultsági idővel igényelhető öregségi nyugdíjában részesülők száma. A hozzátartozói ellátásokban részesülők létszáma a korábbi évek dinamikáinak megfelelően tovább mérséklődött 2023-ban. Ezen folyamatok eredőjeként 2023 decemberében a Nyugdíjbiztosítási Alapból folyósított nyugellátásokban (öregségi és özvegyi nyugdíjak, árvaellátás) részesülő személyek száma közel 4,2 ezer fővel nőtt az előző év utolsó hónapjához képest.

A **nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások** (nyugellátások, korhatár alatti ellátások, rokkantsági- és rehabilitációs ellátások) kiadásai összesen 6.265 milliárd forintot tettek ki 2023-ban, ami a módosított költségvetési előirányzatok összegét 219 milliárd forinttal, míg a 2022. évi kiadásokat 1.021 milliárd forinttal haladta meg.

Az **Egészségbiztosítási Alap** nettó kiadásainak összege 3.959 milliárd forint volt, ami mintegy 44 milliárd forinttal haladta meg a 2023. évi költségvetési törvény előirányzatát. Az eltérés a gyógyító-megelőző ellátás és gyógyszer-támogatás sorokhoz köthető, ugyanakkor a magasabb kiadásokat részben ellensúlyozta, hogy a pénzbeli ellátások kiadásai kedvezőbben alakultak az előirányzatnál.

A **rokkantsági és rehabilitációs ellátások** kiadásai 379 milliárd forintot tettek ki 2023-ban, ami 4 milliárd forinttal haladta meg a módosított költségvetési törvény előirányzatát. A 2023. évi költségvetési törvény tervezését megalapozó várakozásokat meghaladó infláció következtében végrehajtott kiegészítő nyugdíjemelés a rokkantsági és rehabilitációs ellátásokra is kiterjedt, míg az ellátásokban részesülők számának csökkenése a kiadások mérséklődésének irányába hatott.

A **pénzbeli ellátások** 686 milliárd forintot tettek ki, ami 48 milliárd forinttal maradt el előirányzatok összegétől. Az eltérés elsősorban abból adódik, hogy a költségvetés tervezésének időpontjában a ténylegesnél nagyobb táppénz, illetve gyermekgondozási és örökbefogadói díj kiadásra számítottak. A táppénzre fordított kiadások 32 milliárd forinttal, a gyermekgondozási és örökbefogadói díj kiadásai 13 milliárd forinttal, míg a csecsemőgondozási díjhoz kapcsolódó kifizetések 3 milliárd forinttal maradtak el az előirányzattól.

A **gyógyító-megelőző ellátások** 2.410 milliárd forintot tettek ki, ami 104 milliárd forinttal haladta meg a 2023. évi előirányzatot. A felülteljesülés legfőbb oka, hogy a magas infláció következtében az intézmények számára folyósított működési támogatás megnövekedett.

A **gyógyszerkassza nettó kiadásai** 352 milliárd forinton teljesültek, ami 2 milliárd forinttal maradt el az előirányzattól. A bruttó kiadások 34 milliárd forinttal meghaladták a költségvetési törvényben tervezett összeget, ugyanakkor a gyógyszergyártók és -forgalmazók befizetései 36 milliárd forinttal magasabban alakultak, mint a költségvetési előirányzat.

A **nettó eredményszemléletű kamatkiadás** a GDP 3,7 százaléka volt 2023-ban, ami a 4,7 százalékos bruttó kamatkiadás és a GDP 1 százalékat kitevő kamatbevétel eredőjeként alakult ki. Az eredményszemléletű kamatkiadások növekedésének jelentős részét a magas infláció és az inflációkövető állampapírok állományának emelkedése okozta. A 2023 második felétől jelentkező állampapír-piaci hozamcsökkenés hatására a kamatkiadások növekedési üteme mérséklődött. A kamatbevételek emelkedése főként a kormányzati betétekre kapott kamatokhoz köthető. A **nettó pénzforgalmi kamatkiadások** 2.321 milliárd forintot tettek ki 2023-ban és 247 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési előirányzatban szereplő értéket. Ez annak az eredménye, hogy a bruttó kamatkiadások 265 milliárd forinttal, míg a bevételek 18 milliárd forinttal voltak magasabbak a törvényben szereplőnél. A vártnál magasabb kamatkiadásokat egyrészt a nominális államadósságállomány jelentős növekedése, másrészt a fizetett kamatok magasabb mértéke okozta.

2.4. ÖNKORMÁNYZATOK GAZDÁLKODÁSA

A **2024. áprilisi EDP-jelentés szerint az önkormányzati alrendszer 20 milliárd forint pénzforgalmi többlettel zárta a 2023-as évet.** Az előzetes adatok alapján az alrendszer pénzforgalmi bevételei a bázisévhez képest 18,3 százalékkal emelkedtek, a bevételek összege 4.310 milliárd forint körül alakult, ami a GDP 5,7 százaléka. A bevételek közül kiemelkedően növekedett az ún. helyi adók bevétele, a növekedés üteme elérte a 38 százalékot. Különösen az iparüzési adóbevétel növekedési dinamikája volt magas, a beszedett bevétel 42,6 százalékkal haladta meg a 2022. évi iparüzési adóbevételt – összefüggésben a 2023. évi magas inflációval és a profitok emelkedésével. Említésre méltó továbbá, hogy az Európai Uniótól érkező források 23 százalékkal emelkedtek, hozzájárulva az önkormányzatok többletes pénzforgalmi egyenlegének kialakulásához. Az előzetes EDP-jelentés az uniós elszámolásokhoz -136 milliárd forint bevételcsökkentő statisztikai korrekciót tartalmaz, az előleg elszámolása következtében ekkora összeggel csökkentve a pénzforgalmi egyenleg többletét.

Az adatok alapján az önkormányzatok pénzforgalmi kiadásai a bázisévhez képest 15,6 százalékkal növekedtek, az év végén 4.280 milliárd forint körül alakultak, ami a GDP 5,7 százaléka. A kiadások közül a munkabéreköltségek kifizetése 12,9 százalékkal emelkedett, a dologi kiadások növekedési üteme meghaladta a 23 százalékot. A dologi kiadások magas növekedési ütemét nagyobb részt az okozta, hogy a magasabb energiaköltségek már a teljes évben hatással voltak a kiadásokra. A beruházásokra fordított kiadások 8,3 százalékkal emelkedtek, megközelítve a GDP 1,3 százalékat.

A KSH adatai szerint az önkormányzati alrendszer ESA elszámolás szerinti egyenlege 172 milliárd forint deficitet mutat 2023-ra, ami a 2022. évi ESA elszámolás szerinti egyenleghez képest 15 milliárd forint pozícióromlást jelent. A pénzforgalmi többletthez viszonyított 192 milliárd forint összegű statisztikai korrekciók mögött az uniós forrásokkal kapcsolatos eredményszemléletű elszámolás áll.

2.5. STATISZTIKAI KORREKCIÓ (ESA-HÍD)

A pénzforgalmi bevételek és kiadások, valamint az ezekből adódó pénzforgalmi egyenleg és az európai uniós módszertan szerint számított ESA-egyenleg közötti megfelelést a pénzforgalmi elszámolásokat kiegészítő statisztikai korrekciók (ún. ESA-híd) biztosítják. Statisztikai korrekciók alkalmazására azért van szükség, mert a tranzakciók egy részét az Európai Unióban alkalmazott megközelítés szerint a teljesítés időpontjában kell elszámolni (eredményszemléletű elszámolás), míg a magyar költségvetési számvitel szabályai a tranzakciókat a pénzmozgás időpontjában veszik figyelembe (pénzforgalmi elszámolás). Továbbá, az uniós előírások szélesebb körben értelmezik az államháztartás (ún. kormányzati szektor) fogalmát, mint a magyar törvényi szabályozás, egyes nonprofit intézményeket, egyes állami tulajdonú vállalatokat és állami irányítás alatt álló egyéb szervezeteket, valamint bizonyos pénzügyi műveleteket (pl. hitelműveleteket) is a kormányzati szektorhoz sorolnak. Ezért az Európai Unióban alkalmazott módszertan szerint számított ESA-egyenleget a kormányzati szektorra számolja ki a KSH, így ez a hiánymutató szektorális terjedelemben is különbözik az államháztartás pénzforgalmi (GFS) egyenlegétől.

A 2023. évi költségvetési törvényjavaslat a várható statisztikai korrekciók egyenlegét (ESA-híd) a feltételezett GDP -0,2 százalékában (-137 milliárd forintban) határozta meg. Tehát ennyivel kedvezőtlenebb ESA elszámolású egyenleget tartalmazott a kormányzati szektorra vonatkozó egyenleg-előírányzat a költségvetési törvényben elfogadott, államháztartásra vonatkozó pénzforgalmi egyenlegcélánál. A 2024. áprilisi EDP-jelentés adatai szerint a tényleges ESA-híd -445 milliárd forint volt 2023-ban, azaz a GDP -0,6 százaléka. Az eltérés több tényezőre vezethető vissza, ezek közül a meghatározóak az uniós elszámolásokhoz és az államadósság kamatterheihez kapcsolódó statisztikai korrekciók.

Nagyobb összegű statisztikai korrekciót eredményeztek a kormányzat különböző pénzügyi műveletei, amelyek összességében 495 milliárd forint pénzforgalmi egyenleget javító korrekciókat okoztak. Ezen belül a swap műveleteken -69 milliárd forint egyenleget rontó eredményszemléletű korrekciót számolt el a KSH, de ezt a hatást jóval meghaladták az egyéb pénzügyi műveletekhez tartozó 326 milliárd forint összegű egyenlegjavító korrekciók (tőkeemelések, pénzügyi eszközök vásárlása). A legnagyobb pénzügyi eszközvásárlás 2023-ban a Vodafone Zrt. részesedésének megvásárlása volt. A hitelnyújtások és hiteltörlesztések egyenlege további 217 milliárd forinttal növelte az egyenlegjavító statisztikai korrekció összegét. Az adósságszolgálathoz kapcsolódó kamatelszámolások (a kifizetett és felhalmozódott kamatok különbözetei, a swap elszámolások nélkül) 522 milliárd forinttal növelték az ESA elszámolás szerinti kiadásokat.

Az uniós elszámolások előzetes számbavétele alapján a KSH összességében 835 milliárd forinttal növelte a kormányzati szektor pénzforgalmi elszámolásokból adódó nettó kiadását, azaz ekkora összeggel változtatta meg a pénzforgalmi egyenleget. Az elszámoláson belül az RRF-hez (Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz) tartozó statisztikai korrekciók 242 milliárd forinttal javították a korrekciók összegét.

A kormányzati szektorba sorolt vállalatok és nonprofit intézmények együttesen 418 milliárd forinttal javították a kormányzati szektor ESA elszámolás szerinti egyenlegét. A központi költségvetéstől és a kormányzati szektor egyéb alrendszereitől kapott támogatások, a díjbevételek és egyéb átengedett bevételek összesen ekkora összeggel haladták meg a kormányzati szektorba besorolt vállalatok és nonprofit szervezetek ESA elszámolás szerinti kiadásait.

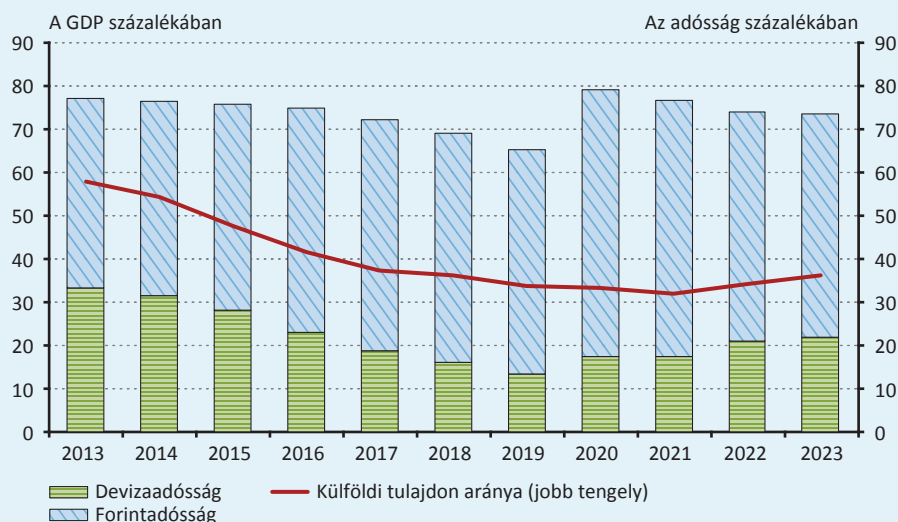
2.6. AZ ÁLLAMADÓSSÁG ALAKULÁSA

A GDP-arányos bruttó államadósság 2023 végén 73,5 százalékra csökkent (12. ábra), ami 0,5 százalékpontos mérséklődést jelent a 2022. év végi 74,1 százalékhoz képest. Az államadósság-ráta csökkenését elsősorban a magas GDP-deflátor támogatta, ugyanis a reálgazdaság visszaesése ellenére a nominális GDP közel 14 százalékkal emelkedett. Az adósságmutató csökkenését támogatta továbbá a forintárfolyam erősödése is. Az államadósság emelkedése irányába hatott a központi adósságon kívül eső besorolt vállalatok, azon belül főként az Eximbank adósságának emelkedése, valamint a magas pénzforgalmi hiányt finanszírozó mintegy 6.000 milliárd forint nettó kibocsátás.

2023 végére a jelentős devizakötvény-kibocsátások következtében a központi államadósság devizaaránya tovább nőtt, és némileg emelkedett a külföldi tulajdon államadósságán belüli aránya az előző évhez képest. Az Államadósság Kezelő Központ 2023-ban mintegy 2.850 milliárd forint értékű nettó devizakibocsátást hajtott végre, amin belül a nagybani nettó devizakötvény-kibocsátás 1.917 milliárd forintot tett ki. A devizakötvény-kibocsátások következtében a központi államadósság devizaaránya 26,9 százalékra emelkedett a 2022-es 25 százalékos szintről. Az államadósság-kezelési stratégia egyik fő célja a belföldi finanszírozás erősítése, aminek köszönhetően a külföldi tulajdon aránya továbbra is alacsony, az államadósság 36,3 százalékát tette ki 2023 végén.

12. ábra

A bruttó államadósság, valamint azon belül a forint- és devizaadósság, és a külföldi tulajdon arányának alakulása

Forrás: MNB

3. A 2024. évi államháztartási folyamatok várható alakulása

3.1. A KORMÁNYZATI SEKTOR 2024. ÉVI VÁRHATÓ EGYENLEGE

Előrejelzésünk szerint 2024-ben a költségvetés eredményszámla hiánya a GDP 4,3-4,7 százaléka között alakulhat, vagyis a hiánycél eléréséhez szükséges a kiadások feletti kontroll fenntartása az év hátralévő részében. A költségvetési törvény 2024-re 2,9 százalékos hiánycélt határozott meg tavaly, ami az áprilisi EDP-jelentésben a GDP 4,5 százalékára módosult. A 2024. szeptemberi előrejelzésünk az államháztartás idei eredményszámla hiányára a GDP 4,3 és 4,7 százaléka közötti prognózist tartalmaz (5. táblázat). Az idén tavasszal és július elején bejelentett intézkedésekkel a Kormány mintegy 1.000 milliárd forinttal növelte a költségvetés mozgásterét. A bejelentett hiánycsökkentő intézkedések és az energiaárak stabilizálódása következtében csökkenő energiakiadás, valamint a mérséklődő állami beruházások támogatják, míg az előirányzattól elmaradó adóbevételek és a magas állami kamatkiadások nehezítik a 2024. évi hiánycél elérését, így a kiadások feletti kontroll fenntartása szükséges az év hátralévő részében. Elemzésünkben részletesen is kitérünk a júliusban bejelentett intézkedések költségvetési hatásaira (lásd a 2. keretes írást).

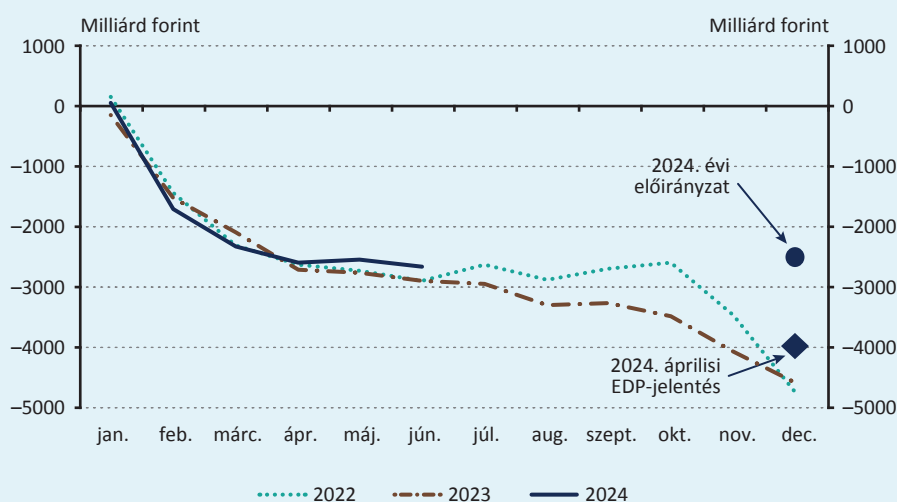
Előrejelzésünk szerint a bevételek 1.844 milliárd forinttal alacsonyabbak lehetnek a költségvetésben tervezettnél. Ezen belül a központi alrendszer adó- és járulékbévételei 851 milliárd forinttal, az EU-támogatásokkal kapcsolatos bevételek 1255 milliárd forinttal maradhatnak el. Az elsődleges kiadási oldalon jelentkező 306 milliárd forintos megtakarítás mellett a kamatkiadás 325 milliárd forinttal több lehet 2024-ben a költségvetésben tervezetthez képest.

5. táblázat							
A kormányzati szektor 2024. évi egyenlege							
	Törvényi előirányzat	EDP szerint várható	MNB-előrejelzés	Törvényi előirányzat	EDP szerint várható	MNB-előrejelzés	Eltérés (MNB-EDP)
	milliárd forint			a GDP százaléka			
1. Központi alrendszer egyenlege	-2 515	-3 982	(-4 721) - (-4 396)	-2,9	-4,9	(-5,8) - (-5,4)	(-0,9) - (-0,5)
2. Önkormányzatok egyenlege	-165	-109	32	-0,2	-0,1	0,0	0,2
3. Államháztartás pénzforgalmi (GFS) egyenlege (1+2)	-2 679	-4 091	(-4 690) - (-4 364)	-3,1	-5,0	(-5,8) - (-5,4)	(-0,8) - (-0,4)
4. ESA-híd	173	441	862	0,2	0,5	1,1	0,5
5. Kormányzati szektor ESA-egyenlege (3+4)	-2 507	-3 649	(-3 827) - (-3 502)	-2,9	-4,5	(-4,7) - (-4,3)	(-0,2) - (+0,2)
Megjegyzés: A táblázatban kerekítések miatt eltérések adódhatnak. A GDP-arányos értékek eltérő GDP-előrejelzések alapján kerültek kiszámításra.							
Forrás: 2024. évi költségvetési törvény, 2024. áprilisi kormányzati EDP-jelentés, MNB 2024. szeptemberi jelentés							

Prognózisunk a törvényben szereplőnél alacsonyabb gazdasági növekedéssel számol. A visszafogottabb idei évi növekedés, valamint a tavalyi év alulteljesülése következtében az adó- és járulékbevételek, főként az általános forgalmi adó bevételeinek elmaradására számítunk. Idén az uniós kiadások elmaradhatnak a tervezettől, amit ellensúlyozhatnak a vártnál magasabb nyugdíjkiadások, kamatkiadások, illetve az állami vagyonnal kapcsolatos kiadások. Az önkormányzati egyenlegre vonatkozó várakozásunk a GDP 0,2 százalékaival magasabb, míg a statisztikai korrekciókra vonatkozó előrejelzésünk a GDP 0,5 százalékkal kedvezőbb ESA-hiányt eredményez a 2024. áprilisi EDP-jelentésben szereplőnél főként az állami részesedésvásárlások miatt, amelyek nem növelik az ESA-hiányt.

A központi alrendszer kumulált hiánya június végéig 2.656 milliárd forint volt, ami az éves előirányzat 106 százaléka, míg az áprilisi EDP-jelentésben meghatározott pénzforgalmi hiány 67 százaléka (13. ábra). A központi alrendszer adó- és járulékbevételei 1.176 milliárd forinttal magasabban alakultak az év első felében, mint tavaly, míg a központi alrendszer konszolidált kiadásai 961 milliárd forinttal – ebből a kamatkiadások 602 milliárd forinttal – haladták meg a tavalyi év azonos időszaki értékét. A kiadási többlet nagyobb része a kamatkiadásokhoz, a központi költségvetési szervek kiadásaihoz, illetve a nyugdíjkiadásokhoz köthető, amit elsősorban a munkát terhelő adó- és járulékbevételek növekedése ellensúlyozott az év első hat hónapjában. Az első félévben az uniós támogatásokhoz kapcsolódó pénzforgalmi kiadás 946 milliárd forint, míg a bevétel 593 milliárd forint volt.

13. ábra
A központi alrendszer éven belüli kumulált pénzforgalmi egyenlege

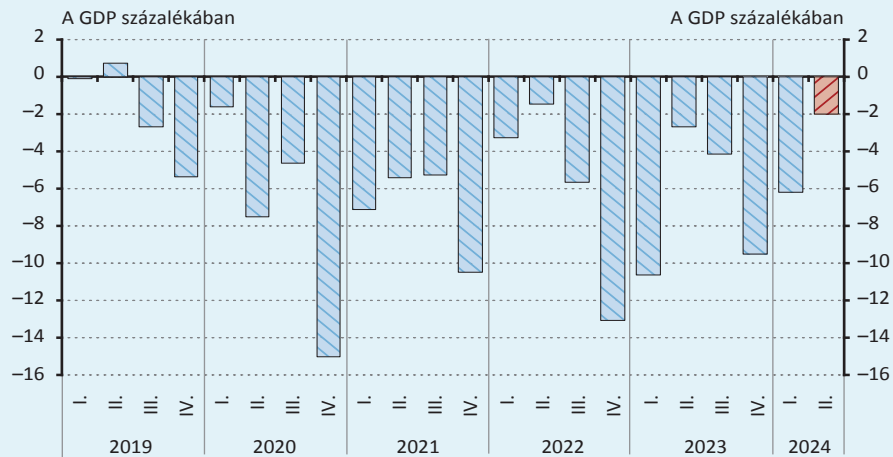

Forrás: 2024. évi költségvetési törvény, Magyar Államkincstár, 2024. áprilisi EDP-jelentés

Az előzetes pénzügyi számla adatok alapján az első féléves eredményszámlátú hiány a féléves GDP 3,9 százalékát tette ki. 2024 első negyedében az eredményszámlátú hiány a negyedéves GDP 6,2 százalékát tette ki, míg a második negyedévben a költségvetés eredményszámlátú hiánya a negyedéves GDP 2,0 százalékát tette ki (14. ábra). A második negyedéves eredményszámlátú hiány alacsonyabb, mint a 2023. évi 2,7 százalékos azonos időszaki deficit, ugyanakkor meghaladja a 2022-es második negyedévi 1,5 százalékos értéket.

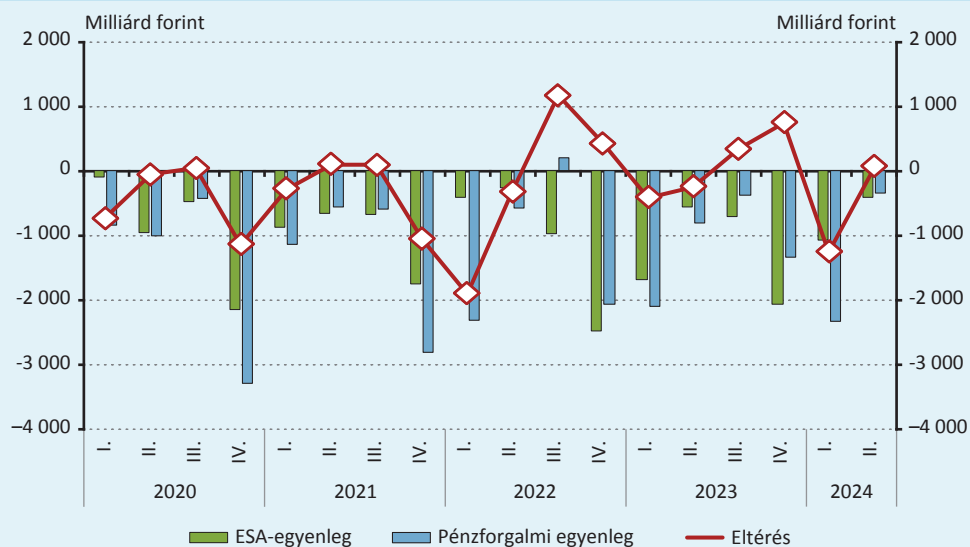
Az államháztartás 2024. első féléves eredményszámlátú hiánya (1.470 milliárd forint) 1.186 milliárd forinttal alacsonyabb a pénzforgalmi hiánynál (2.656 milliárd forint) (15. ábra). Az eltérés főként az első negyedévben jelentkező kiadásokhoz köthető. A magasabb pénzforgalmi deficithez hozzájárult a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér megvásárlására kifizetett pénzforgalmi kiadás, amely az eredményszámlátú deficitet nem növelte. Emellett a kamatkiadások esetében több mint 300 milliárd forint eltérést jelentett, hogy a lakossági inflációkövető (PMÁP) állampapírok kamatfizetésének első negyedévi koncentrációja érdemben növeli a pénzforgalmi kiadásokat, míg az eredményszámlátú elszámolás esetében az egész évre egyenletesen elosztva jelenik meg ez az összeg. Ezekkel szemben magasabb eredményszámlátú hiányt eredményezett, hogy elszámolásra került az Európai Unió Bírósága jogerős határozata által kiszabott bírság, ami azonban pénzforgalmi kiadásként egyelőre nem jelent meg.

14. ábra
A költségvetés eredményszámlátű egyenlegének alakulása

Forrás: KSH, MNB

15. ábra
A negyedéves eredményszámlátű (ESA) és a pénzforgalmi egyenleg közötti eltérés

Forrás: KSH, Magyar Államkincstár, MNB

3.2. A KÖLTSÉGVETÉST MEGALAPOZÓ MAKROGAZDASÁGI PROGNÓZIS

A 2024. évi költségvetési törvény makrogazdasági prognózisa 4,0 százalékos, míg az MNB 2024. szeptemberi előrejelzése 1,0 – 1,8 százalék közötti gazdasági növekedéssel számol az idei évre. 2024 második negyedévében a GDP 1,5 százalékkal bővült éves bázison. Negyedéves összevetésben 0,2 százalékkal csökkent a GDP az előző negyedévi emelkedés után. Miközben az első félévben a gazdaság teljesítménye 1,3 százalékkal bővült 2023 első félévéhez képest. A jegybank előrejelzése 2024-re a háztartások fogyasztási kiadása esetében magasabb, míg a többi felhasználás oldali tétel esetében alacsonyabb a költségvetési prognózisnál. A legnagyobb eltérés a bruttó állóeszköz-felhalmozás és a külkereskedelem esetében mutatkozik. Idén főként a háztartások fogyasztása, valamint a nettó export járulnak hozzá a GDP emelkedéséhez, míg a visszaeső beruházások lassítják azt. 2024-ben a kedvező bérezési és jövedelmi folyamatok eredményeképpen a háztartási fogyasztás a gazdasági növekedés támasza lehet, ugyanakkor a lakosság továbbra is óvatos, amit a historikusan magasan alakuló megtakarítási ráta is jelez. Az alacsony kapacitáskihasználtság, a gyenge külső kereslet, a geopolitikai bizonytalanságok, a továbbra is magas árszintek és az infláció hosszú árnyéka a beruházások csökkenését eredményezi az idei évben. A mérsékelt európai konjunktúra rövid távon továbbra is visszafogja a hazai kivitelt, azonban az importnak az export visszaesését meghaladó csökkenése miatt a nettó export pozitívan járul hozzá a növekedéshez.

6. táblázat A 2024. évi költségvetési törvényben és az MNB 2024. szeptemberi Inflációs jelentésében szereplő makropályák összehasonlítása (százalék)			
	Költségvetési törvény	MNB	Eltérés
GDP	4,0	1,0 - 1,8	(-3,0) - (-2,2)
Háztartások fogyasztási kiadása	3,2	3,4 - 4,0	0,2 - 0,8
Közösségi fogyasztás	1,1	(-3,2) - (-2,2)	(-4,3) - (-3,3)
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	3,7	(-7,2) - (-5,8)	(-10,9) - (-9,5)
Export	5,9	(-1,5) - (-0,3)	(-7,4) - (-6,2)
Import	4,3	(-3,8) - (-2,6)	(-8,1) - (-6,9)
GDP-deflátor	5,6	7,7	2,1
Infláció	6,0	3,5 - 3,9	(-2,5) - (-2,1)
Nemzetgazdasági bruttó keresettömeg	10,7	13,3 - 13,6	2,6 - 2,9
Nemzetgazdasági bruttó átlagkereset	10,3	12,8 - 13,2	2,5 - 2,9
Foglalkoztatottak száma a nemzetgazdaságban	0,4	0,4 - 0,5	0,0 - 0,1

Forrás: 2024. évi költségvetési törvény, MNB 2024. szeptemberi Inflációs jelentés

A foglalkoztatásban hasonló, a keresetekben nagyobb mértékű emelkedésre számít a Magyar Nemzeti Bank. A költségvetési makropálya és az MNB legfrissebb előrejelzése egyaránt a foglalkoztatás 0,4 százalék körüli növekedését várja idén. Az MNB szeptemberi prognózisa szerint a nemzetgazdasági bruttó átlagkereset a költségvetési várakozást (10,3 százalék) meghaladó mértékben, 12,8 - 13,2 százalékkal nőhet, így a reálbérekben érdemi emelkedés várható. A 2024-es bérdinamikát elsősorban a minimálbér tavaly év végi emelése, az enyhülő munkaerőpiaci feszesség és az inflációs várakozások mérséklődésének üteme határozza meg.

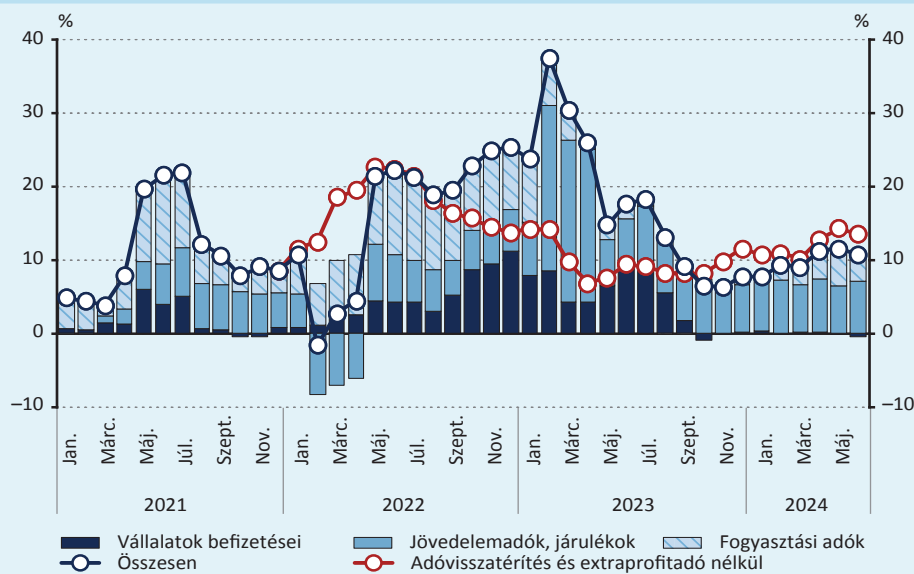
A 2024. évi költségvetési törvényt 6,0 százalékos inflációval tervezték, ugyanakkor az MNB a szeptemberi Inflációs jelentésében 3,5 – 3,9 százalékos inflációra számít az idei évben. 2024 első féléve során az áremelkedés üteme 3,6 és 4,0 százalék között mozgott, a 2023 elején kezdődő gyors dezinfláció 2024 első negyedévével lassabb ütemben folytatódott. Júliusban az áremelkedési ütem átmenetileg 4,1 százalékra emelkedett, majd augusztusban ismét a toleranciasávba, 3,4 százalékra csökkent.

3.3. A KÖZPONTI ALRENDSZER PÉNZFORGALMI BEVÉTELEI

A költségvetés központi alrendszerének adó- és járulékbevételei előrejelzésünk szerint 851 milliárd forinttal elmaradhatnak a törvényi előirányzattól elsősorban a fogyasztási adók, ezen belül is főként az általános forgalmi adó tervezettnél alacsonyabb teljesülése miatt. Prognózisunk alapján az energiaellátók jövedelemadójához kapcsolódó befizetések, valamint a jövedéki adóbevételek ugyancsak elmaradnak az előirányzattól, így összességében az alrendszer adó- és járulékbevételei a költségvetési törvényben szereplőnél 851 milliárd forinttal alacsonyabbak lehetnek.

16. ábra

A központi alrendszer adó- és járulékbevételeinek éves változása (3 havi mozgóátlag)

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB

A **társasági adóbevételek** 56 milliárd forinttal maradhatnak el a 2024. évi költségvetési törvény előirányzatától. Az eltérés a makrogazdasági folyamatok kedvezőtlenebb alakulásából adódik. Az év első hat hónapjában a társasági adóbevételek mindössze 5 milliárd forinttal haladták meg az előző év azonos időszakának befizetését.

A **pénzügyi szervezetek különadójából** származó bevételek 62 milliárd forinttal haladhatják meg a 2024. évi költségvetési törvény előirányzatát. A különbség három tényezőből áll össze. Egyrészt a hagyományos különadó-bevétellel kapcsolatos prognózisok eltérése mellett 2024-ben nem vonhatják le a hitelintézetek az adókötelezettségéből a 2020-as koronavírus-válsághoz kapcsolódó különadó ötödét. Másrészt az adónemet továbbra is érinti a költségvetési kiigazítás kapcsán bevezetett extraprofitadó rész is. 2024 folyamán az extraprofit adóalap a két évvel korábbi adózás előtti nyereség lett, amelynek első 20 milliárd forintjára 13 százalékos, az ezt meghaladó összegre 30 százalékos adókulcs vonatkozik. Harmadrészt pedig az adókötelezettség csökkenthető az adóalanyok által a közép- és hosszútávú állampapír-állományuk növelésével, amely kedvezmény szabályainak szigorítása 2024 júliusában a konszolidációs intézkedések részeként került bevezetésre. Az első hat hónap folyamán a különadó-bevételek érték a 172 milliárd forintot, 27 milliárd forinttal meghaladva az előző év első felének befizetéseit. Az extraprofit-különadó befizetése 2023 folyamán június, október és december között oszlott meg. 2024-ben viszont az állampapír-állomány növelési adókedvezmény miatt az extraprofit-különadó bevétel alakulása júniusra koncentrálódott.

A **kiskereskedelmi adóból** származó bevételek 28 milliárd forinttal lehetnek magasabbak a költségvetési törvény előirányzatánál, főként a magas bázisból adódóan (a 2023. évi bevétel ugyanis mindössze 7 milliárd forinttal volt alacsonyabb a 2024. évi előirányzatnál). A még 2023-ban végrehajtott módosítás keretében ennél az adónemnél 2024-ben a 100 milliárd forint feletti részre vonatkozóan a korábbi 4,1-ről 4,5 százalékra emelkedett az adókulcs. Június végéig az adóalanyok 31 milliárd forintot fizettek be az államkincstárba, 5 milliárd forinttal elmaradva az előző év első hat hónapjának bevételeitől. Ennél az az adónemnél az adófizetési kötelezettség az év második felére koncentrálódik.

A **bányajáradékból** származó bevételek 74 milliárd forinttal lehetnek alacsonyabbak a költségvetési törvény előirányzatánál. A jelentős különbséget egy kedvezményes adókulcs alkalmazására lehetőséget adó intézkedés magyarázza: a kőolaj- és földgázkitermeléssel foglalkozó adóalanyok 2023 szeptemberétől hatósági szerződésben vállalhatták, hogy 2024 végéig fenntartják a 2022. évi termelésüket, kedvezményes adókulcsért cserébe. Ennek következtében az első hat hónapban 57 milliárd forint bányajáradék érkezett be a költségvetésbe, 85 milliárd forinttal elmaradva a 2023. január és június között befizetett járadék összegétől.

Az **energiaellátók jövedelemadójából** származó bevételek 187 milliárd forinttal maradhatnak el a költségvetési törvényben foglalt értéktől, főként világgiazi folyamatok következményeként. A kőolajtermék-előállító adóalanyok által 2024-ben a 2022. évi árbevételük után fizetendő különadó kulcsát egy 2023-as változtatás következtében 2,8 százalékról 1 százalékra csökkentették. Az idei júliusi intézkedések keretében pedig a Brent és az Ural árfolyamok különbözőségéből származó nyereségre kivetett 95 százalékos különadó adóalap-kedvezménye csökkent hordónként 7,5 dollárról 5 dollárra, amit 2024 augusztusától alkalmaznak. Június végéig az adónemből származó bevétel 189 milliárd forint volt. Ez az összeg 91 milliárd forinttal alacsonyabb az előző év azonos időszakának bevételeinél.

A **gyógyszergyártói adóból** származó bevételek 25 milliárd forinttal lehetnek magasabb a költségvetési törvény előirányzatánál. Az előző évhez képest az adónem kulcsait megfelezték (amelyek az első 50 milliárd forint nettó árbevétel alapján 0,5 százalékot, 50 és 150 milliárd forint között 1,5 százalékot, 150 milliárd forint felett 4 százalékot tesznek ki), illetve az adónem kapcsán hatályba lépett a gyógyszergyártással kapcsolatos K+F kiadások levonhatósága az adókötelezettségből. Hat hónap alatt 11 milliárd forint befizetés érkezett ezen a soron a költségvetésbe, ami 29 milliárd forinttal alacsonyabb 2023 első hat hónapjához képest. A tavalyi magasabb bázistól való elmaradást az is magyarázza, hogy az előző év első felében kellett befizetni a 2022. évi adókötelezettséget is a 2023. évi adóelőlegek mellett.

A **szén-dioxid kvóta adóból** származó befizetések 72 milliárd forinttal növelhetik az államháztartás bevételeit a költségvetési törvényhez képest, ugyanis az adónemet 2023 augusztusában, a 2024. évi költségvetési törvény elfogadása után vezették be a magyar adórendszerbe. Június végéig 38 milliárd forint adóbevétel érkezett a költségvetésbe.

Az **útdíjakból** származó bevételek 50 milliárd forinttal haladhatják meg a vonatkozó előirányzatot. A különbséget az elektronikus útdíj rendszerének 2023. évi átalakítása, az egynapos autópálya-matrica 2024. áprilisi bevezetése, illetve bázishatás magyarázza. Az első hat hónapban 298 milliárd forint útdíjbevételt fizettek be az autópálya-kezelőkön keresztül az adóalanyok a költségvetésbe, ami 99 milliárd forint növekményt jelent az előző év azonos időszakához viszonyítva.

7. táblázat

A központi alrendszer részben konszolidált pénzforgalmi bevételei (milliárd forint)

	2024				
	Törvényi előirányzat	Január-júniusi teljesülés	Előirányzat százaléka	MNB-előrejelzés	Eltérés: MNB - előirányzat
KÖZPONTI ALRENDSZER ADÓ- ÉS JÁRULÉKBEVÉTELEI	28 049	13 177	47%	27 198	-851
Gazdálkodó szervezetek befizetései	3 758	1 844	49%	3 715	-43
Társasági adó	1 153	643	56%	1 097	-56
Pénzügyi szervezetek különadója	253	172	68%	316	62
Kisadózók tételes adója	78	33	43%	67	-10
Kisvállalati adó	228	102	45%	220	-8
Közműadó	41	21	51%	43	1
Ökoadó	5	2	43%	5	-1
Bányajáradék	192	57	30%	118	-74
Játékadó	53	33	62%	64	11
Egyéb adók és befizetések	25	20	80%	51	26
Útdíjak	549	298	54%	599	50
Egyéb központosított bevételek	146	65	45%	147	1
Energiaellátók jövedelemadója	514	189	37%	327	-187
Cégautóadó	81	40	49%	80	-1
Kiskereskedelmi adó	250	31	12%	278	28
Gyógyszergyártói adó	17	11	64%	42	25
Rehabilitációs hozzájárulás	174	88	51%	190	16
Szén-dioxid kvóta adó	0	38	-	72	72
Fogyasztáshoz kapcsolt adók	11 041	4 742	43%	10 146	-895
Általános forgalmi adó	8 574	3 537	41%	7 603	-971
Jövedéki adó	1 678	747	45%	1 583	-95
Regisztrációs adó	18	8	44%	21	3
Távközlési adó	96	81	85%	120	24
Pénzügyi tranzakciós illeték	348	172	49%	429	80
Biztosítási adó	234	144	61%	274	40
Légitársaságok adója	39	16	42%	35	-4
Turizmusfejlesztési hozzájárulás	55	36	66%	82	27
Lakosság befizetései	4 857	2 392	49%	4 875	18
Személyi jövedelemadó	4 476	2 173	49%	4 515	39
Illetékbefizetések, egyéb adók	280	127	45%	262	-18
Gépjárműadó	100	91	90%	98	-2
Elkülönített alapok adó és járulékbevételei	574	299	52%	585	11
Társadalombiztosítási alapok adó és járulékbevételei	7 818	3 900	50%	7 877	58
Szociális hozzájárulási adó és járulékok	7 584	3 777	50%	7 624	40
Egyéb járulékok és adók	234	123	53%	253	19
UNIÓS BEVÉTELEK	2 518	593	24%	1 264	-1 255
EGYÉB BEVÉTELEK	1 227	770	63%	1 489	262
Állami vagyonnal kapcsolatos bevétel	384	180	47%	493	109
Központi ktv. egyéb bevételei	687	520	76%	833	146
Társadalombiztosítási alapok egyéb bevételei	45	28	61%	53	8
Elkülönített alapok egyéb bevételei	111	42	38%	111	0
BEVÉTELI TÉTELEK ÖSSZESEN	31 794	14 540	46%	29 950	-1 844

Megjegyzés: Részben konszolidált tételek: az államháztartás központi alrendszerén belüli bevételek és kiadások költségvetési hatása nettó értelemben szerepel.

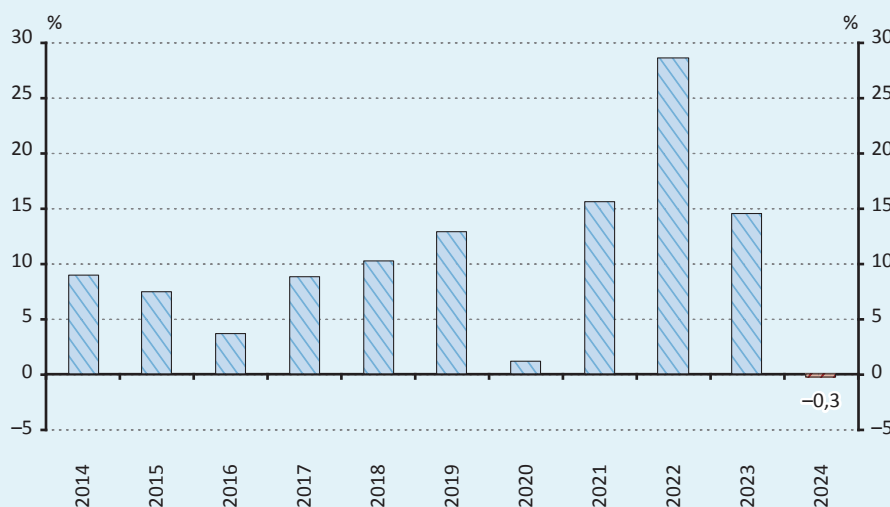
Forrás: Magyar Államkincstár, 2024. évi költségvetési törvény, MNB 2024. szeptemberi Inflációs jelentés

A **kisadózók tételes adójából** (KATA) várható bevételek 10 milliárd forinttal maradhatnak el a költségvetési törvényben szereplő előirányzattól. Az eltérés az adóalanyok számára vonatkozó becslések különbségéből fakadhat. Az első hat hónap alatt a kisadózók tételes adójából származó bevétel 33 milliárd forint volt, 3 milliárd forinttal elmaradva az előző év első hat hónapjának befizetéseitől. A **kisvállalati adó** (KIVA) esetében a bevételek várhatóan 8 milliárd forinttal lehetnek alacsonyabbak a költségvetési törvény előirányzatához képest a makrogazdasági feltételek miatt. Az első hat hónap alatt 102 milliárd forint KIVA bevétel folyt be, 16 milliárd forinttal meghaladva 2023 első félévének bevételeit. A **rehabilitációs hozzájárulásból** származó befizetések 15 milliárd forinttal lehetnek magasabbak 2024-ben a vonatkozó előirányzatnál az előrejelzésünk szerint a költségvetési törvénytől eltérő makrogazdasági folyamatok nyomán. Hat hónap alatt 88 milliárd forint hozzájárulást fizettek be az adóalanyok, ami 10 milliárd forinttal több, mint az előző év azonos időszakában. A **játékadóból** származó bevételek 11 milliárd forinttal lehetnek magasabbak az előirányzathoz képest. Június végéig 33 milliárd forint érkezett be ezen a soron az államháztartásba, 6 milliárd forinttal meghaladva a 2023-as első hathavi kumulált befizetéseket. A gazdálkodó szervezetek **egyéb bevételei** 26 milliárd forinttal haladhatják meg az előirányzatot, bázishatás következtében. Június végéig ezen a soron 20 milliárd forint érkezett be a költségvetésbe, amely 5 milliárd forinttal magasabb az előző év első hat hónapjának befizetéseinél.

Az **egyéb központosított bevételek** az előirányzattal összhangban alakulhatnak. A soron belül a bírságokból származó bevételek 9 milliárd forinttal magasabbak lehetnek a költségvetésben foglaltaknál. A termékdíjakból származó bevétel 6 milliárd forinttal alakulhat az előirányzatnál alacsonyabban. A 2023 júliusától bevezetett korlátozott gyártói felelősségi rendszerben fizetendő úgynevezett EPR-díjak csökkentik a termékdíjból származó befizetéseket, ezért csökkent 2024 első felében 21 milliárd forinttal a termékdíjbevétel 2023 első hat hónapjához képest. 2024. január és június között 65 milliárd forint bevétel érkezett az ebben a csoportban elszámolt bevételekből az államkincstárba, amely 11 milliárd forinttal alacsonyabb az előző év azonos időszakának befizetéseinél.

17. ábra

Az első hat hónap bruttó áfabevételeinek növekedési dinamikája az előző év azonos időszakához képest

Forrás: Magyar Államkincstár

Az **általános forgalmi adóból** származó nettó pénzforgalmi bevétel várakozásaink szerint 7.603 milliárd forintot tehet ki 2024-ben, 971 milliárd forinttal elmaradva a tavaly elfogadott költségvetési előirányzattól. A **bruttó áfabevételek** az év első felében átlagosan 0,3 százalékkal csökkentek az előző év azonos időszakához képest, ami az utóbbi tíz év legrosszabb első félévi dinamikáját mutatja (17. ábra). Az első félévben az előirányzat 41 százaléka teljesült, emiatt az éves előirányzat jelentős alulteljesülésére számítunk. Az év első hat hónapjában a **nettó áfabevételek** 6,3 százalékkal, 209 milliárd forinttal haladták meg a 2023-as bevételeket. A nettó áfabevételek alacsony szintje mögött egyrészt a vártnál magasabb kiutalások, másrészt a bruttó bevételek növekedési dinamikájának stagnálása áll.

1. keretes írás

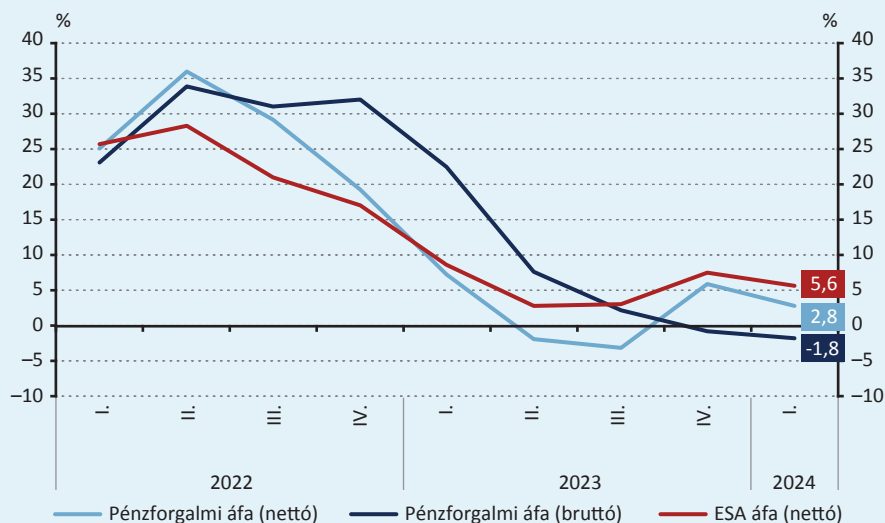
Az áfabevételek alakulását magyarázó tényezők 2023-ban és 2024 első negyedében

Az áfabevételek növekedése erősen visszaesett 2023-ban az azt megelőző év dinamikus növekedése után és a bevételek az idei év első felében sem álltak helyre. Tavalay a magas (17,6 százalékot kitevő) infláció következtében a nominális kiskereskedelmi forgalom és a vásárolt fogyasztás növekedési dinamikája csökkenésnek indult, ami jelentősen mérsékelte a fogyasztási adóbevételeket. A pénzforgalmi nettó áfabevételek tavaly mindössze 2 százalékkal emelkedtek, ezáltal 2023-ban 1.000 milliárd forint körül alakult a bevétel költségvetési előirányzattól való elmaradása. Ehhez jelentős mértékben hozzájárult, hogy a fogyasztás szerkezete megváltozott: a magas áfakulccsal rendelkező termékek fogyasztása (üzemanyag, tartós fogyasztási cikkek) visszaesett az alacsonyabb effektív áfakulccsal rendelkező élelmiszerekhez képest. Az áfaalapot képviselő állami beruházások a GDP-arányában érdemben csökkentek 2023-ban, míg a nominális beruházási kiadások a tavalyi év első felében mutattak csökkenést az előző év azonos időszakához képest. A tavalyi visszaeséshez hozzájárulhatott a 2022. év végéig tartó lakásfelújítási támogatás kifutása is. Az idei év első felében 6,3 százalékkal bővültek a nettó pénzforgalmi áfabevételek, ami alapján 2024-ben is közel 1.000 milliárd forint lehet az elmaradás a törvényi előirányzattól.

Az áfabevételek alakulása a különböző bevételi adatok alapján eltérő képet mutatott 2024 első negyedében. Bár a bruttó pénzforgalmi áfabevételek 1,8 százalékkal mérséklődtek 2024 első negyedében az előző év azonos időszakához képest, de a nettó bevétel 2,8 százalékkal emelkedett, az eredményszámlalettű nettó áfabevétel pedig 5,6 százalékkal nőtt (18. ábra).

18. ábra

A bruttó és nettó pénzforgalmi áfabevételek, illetve az eredményszámlalettű nettó áfabevételek alakulása

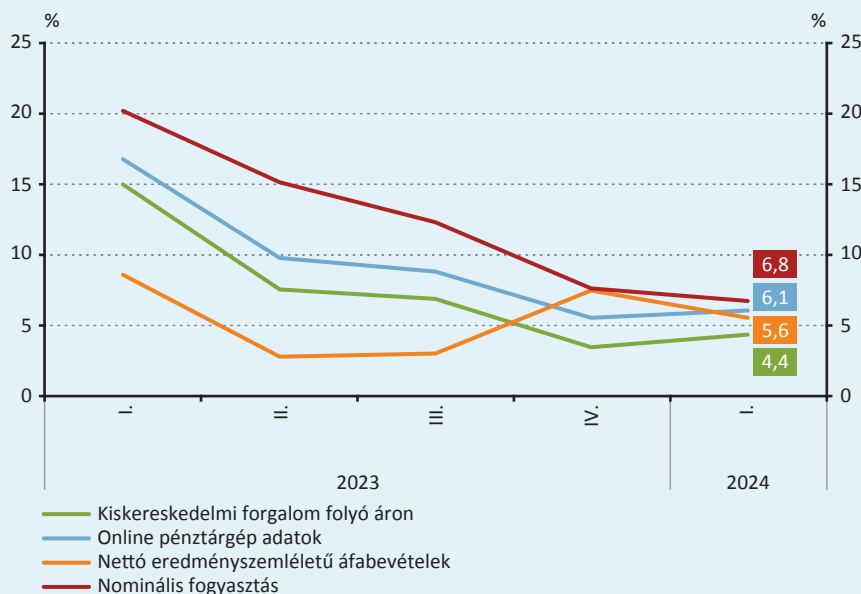

Forrás: Magyar Államkincstár, KSH

A makrogazdasági folyamatokkal való összevetés esetén elsődlegesen az eredményszámlalettű áfabevételeket érdemes vizsgálni, amelyek 2024 első negyedévi 5,6 százalékos emelkedése közel összhangban alakult a nominális kiskereskedelmi forgalom 4,4 százalékos növekedésével, míg a háztartások hazai fogyasztási kiadásainak 6,8 százalékos nominális bővülésétől kismértékben elmaradt (19. ábra). Az eltérés elemzésekor figyelembe kell venni, hogy az áfabevételeknek a lakossági fogyasztás nem a kizárólagos forrása. Bár a bevételek döntő többségét (80-85 százalékát) a vásárolt fogyasztás után fizetett áfa adja, de kisebb része (15-18 százalék) az államháztartási szektor beruházásából és vásárlásaiból, illetve 1 százaléka a lakossági beruházásokból származik.

19. ábra

A makrogazdasági adatok, a nettó ESA áfabevételek és az OPG forgalom alakulása

Forrás: Magyar Államkincstár, KSH

Idén az áfabevételek dinamikája és a háztartások hazai fogyasztási kiadása közötti eltéréshez hozzájárulhattak a csökkenő állami dologi és beruházási kiadások, valamint a növekvő külföldi célú vásárlások is. Az állami dologi kiadások folyó áron 3, míg az állami beruházások 7 százalékkal csökkentek 2024 első negyedévében az előző év azonos időszakához képest, ami mérsékelte az áfabevételeket is. Emellett az első negyedévben folytatódott a tavalyi növekvő tendencia, amikor a KSH adatai szerint 500 milliárd forinttal nagyobb összeget költöttek el a magyarok külföldi utazásaik során 2022-höz képest. A kifejezetten termékek és szolgáltatások vásárlása céljából tett utazások során elköltött összeg 70 százalékkal emelkedett 2023-ban az előző évhez képest és szintén 70 százalékkal nőtt ez az érték 2024 első negyedévében az előző év azonos időszakához viszonyítva.

A pénzforgalmi nettó áfabevételek az eredményszámlátű áfabevételeknél lassabban, mindössze 2,8 százalékkal bővültek 2024 első negyedévében. A lassabb növekedés oka, hogy az eredményszámlátű áfabevételek az adott időszakra vonatkozó áfabevételi és kiutalási adatokat veszik figyelembe, míg a pénzforgalmi áfabevétel a befizetési és kiutalási határidők miatt késleltetve mutatja egy időszak makrogazdasági folyamatait. A pénzforgalmi áfabevételek növekedésében ezért a lakossági fogyasztás bővülése késleltetve jelentkezik az eredményszámlátű áfabevételekhez képest. A pénzforgalmi adatok ezért részben még a 2023. negyedik negyedévi, magasabb inflációval és alacsonyabb fogyasztással jellemezhető időszakának eredményeit mutatják. Másfelől az eredményszámlátű áfaadatok csak később, a negyedév vége után 90 nappal állnak rendelkezésre.

A pénzforgalmi bruttó áfabevételek 1,8 százalékos első negyedévi csökkenése mutatja a legkedvezőtlenebb képet. Ezt az okozta, hogy a köztes értékesítésekhez kapcsolódó áfa – vélhetően az energiapiaci folyamatokkal összefüggésben – 2023 elejéhez képest jelentősen csökkent, így a visszaautalások összege csökkenésnek indult 2024 elején, ami a bruttó befizetéseknél magasabb nettó áfabevételi dinamikát eredményez.

A **jövedéki adóbevételekből** 2024-ben 1.583 milliárd forint várható, ami 95 milliárd forinttal elmarad a törvényi előirányzattól. A költségvetési előirányzat 45 százaléka teljesült júniusig, emiatt az éves cél alulteljesülésére számítunk 2024-ben. Január 1-től 32,55 forinttal emelkedett a benzin és gázolaj literenkénti jövedéki adója, így egy liter benzin 152,55, míg egy liter gázolaj 142,9 Ft jövedéki adót tartalmaz. A literenkénti 32 Ft-os emelés hatása idén összesen 150-180 milliárd forinttal növelheti a jövedékiadó- és áfabevételeket.

A **távközlési adóból** származó bevétel 2024-ben 120 milliárd forint körül alakulhat, 24 milliárd forinttal meghaladva az előirányzatot. A felülteljesülés mögött a vártnál több távközlési pótdadó áll, ami jövőre már kivezetésre kerül.

A **pénzügyi tranzakciós illetékből** származó bevételek előrejelzésünk szerint 2024-ben 429 milliárd forint körül alakulhatnak, mintegy 95 milliárd forinttal meghaladva a tavalyi bevételeket és 80 milliárd forinttal meghaladva a törvényi előirányzatot. Az év első hat hónapjában az előirányzat 49 százaléka teljesült. A júliusban bejelentett konszolidációs intézkedések részeként idén 92 milliárd forint eredményszámla-értékesítés bevétele érkezhet, amelynek a pénzforgalmi befizetés 15-20 milliárd forinttal kisebb lehet.

A **Biztosítási adóból** idén 274 milliárd forint bevétel várható, 40 milliárd forinttal meghaladva a 2024-es költségvetési törvényben tervezett összeget. Az eltérést a 2022-ben bevezetett pótdadó felülteljesülése okozza.

A **légitársaságok hozzájárulása** bevételi soron 2024-ben 35 milliárd forint bevétel érkezhet, 4 milliárd forinttal elmaradva a költségvetésben tervezettől, majd az adónem jövőre kivezetésre kerül.

A **turizmusfejlesztési hozzájárulás** bevételi soron 82 milliárd forint várható 2024-ben, 27 milliárd forinttal meghaladva a költségvetési törvényben tervezett értéket. Az étkezőhelyi vendéglátás mellett 2020-tól a szálláshely szolgáltatásokra is kiterjesztették a 4 százalékos adóment, miközben annak áfakulcsa 5 százalékra mérséklődött. 2024 lehet az első teljes év, amikor nem kapnak mentességet ezen szektorok a befizetés alól, ugyanis 2020 májusa és 2021 decembere között, illetve 2022 októbertől és 2023 márciusa között mentességet kaptak a szálláshelyek és étkezőhelyek.

A **személyi jövedelemadó** vonatkozó költségvetési előirányzat prognózisunk szerint teljesülhet 2024-ben. A 4.476 milliárd forintos törvényi várakozásnál 39 milliárd forinttal magasabb bevételre számítunk, amelynek közel fele június végéig beérkezett a költségvetésbe. A bruttó adóbefizetések 13,6 százalékkal emelkedtek az év első hat hónapjában a tavalyi első félévhez képest, míg az ennél kissé magasabb dinamikával jellemezhető visszaautalások miatt a nettó bevételek 13,5 százalékkal emelkedtek. Az idei évben a személyi jövedelemadóhoz kapcsolódó befizetések éven belüli lefutását érintette, hogy a béren kívüli juttatások esetén negyedéves bevallást vezettek be.

Az **illetékbevezetésből** idén 262 milliárd forint bevétel várható, ami 18 milliárd forinttal alacsonyabb a 2024-es költségvetési előirányzatnál és 21 milliárd forinttal meghaladja a 2023-as bevételeket. Az év első hat hónapjában az előirányzat 45 százaléka teljesült, mindössze 4 milliárd forinttal múlva felül a tavalyi év azonos időszakának bevételeit. A 2023-as visszafogott lakáspiaci folyamatok idén várhatóan visszafordulnak, de ennek hatása az illetékbevételekben csak késleltetve jelentkezik.

A **társadalombiztosítási és elkülönített alapok adó- és járulékbefizetései**, előrejelzésünk szerint együttesen mintegy 69 milliárd forinttal meghaladják a költségvetési törvényben szereplő előirányzatot. A szociális hozzájárulási adóból származó bevétel prognózisunk alapján mintegy 46 milliárd forinttal alacsonyabb, míg a társadalombiztosítási járulékok idei várható összege 94 milliárd forinttal magasabb lehet, mint a törvényi előirányzat. A szociális hozzájárulási adóhoz köthető befizetések az idei első félévben 14,5 százalékkal, míg a járulékbefizetések 14,9 százalékkal növekedtek a tavalyi év azonos időszakához képest. A szociális hozzájárulási adó bevételeit az idei évben csak minimálisan érinti, hogy az augusztustól létesített munkaviszonyok esetén szigorodik a munkaerőpiacra lépők kedvezményének igénybevétele, illetve a felére csökken annak időtartama.

Az egyszerűsített foglalkoztatással kapcsolatos közteher, valamint a népegészségügyi termékadóból származó bevétel hozzávetőleg 15 milliárd forinttal meghaladhatja a költségvetésben szereplő várakozást. A gyógyszergyártók és -forgalmazók befizetései közel 30 milliárd forinttal magasabban alakulhatnak, mint a törvényi előirányzat, kisebb részben a szerződések szerinti, nagyobb részben a folyamatos gyógyszerellátást biztosító gyógyszergyártók és -forgalmazók befizetéseinek köszönhetően, ami a gyógyszerkassza nettó kiadásait mérsékli.

Az **uniós bevételek** az első félévben 593 milliárd forintot tettek ki, ami közel 180 milliárd forinttal alacsonyabb a tavalyi első hathavi értéknél. Az éves várakozásunk részben a tényadatok, részben az uniós források lehívását továbbra is övező korlátozások és kockázatok következtében érdemben alacsonyabb az előirányzatnál és 1.264 milliárd forintot tesz ki 2024-re. Az első féléves bevételekből mintegy 300 milliárd forintot tettek ki a 2021-2027-es kohéziós forrásokhoz kapcsolódó bevételek, a vidékfejlesztési programokhoz pedig több mint 120 milliárd forint tartozott. Az RRF támogatásokból 53 milliárd forintnyi REPowerEU előleg érkezett be a költségvetésbe az idei év első felében. A bevételekből valamivel több mint 90 milliárd forint kötődik a központi kezelésű előirányzatok technikai jellegű bevételeihez, például a kedvezményezettek visszafizetéseihez. A vámbeszedési költségek megtérítésére az első félévben közel 15 milliárd forintot kapott Magyarország.

Az **állami vagyonnal kapcsolatos bevételek** (ingatlanokkal, ingóságokkal összefüggő bevételek, osztalék, egyéb bevételek) előrejelzésünk szerint 493 milliárd forint körül alakulhatnak 2024-ben, 109 milliárd forinttal magasabban a törvényi előirányzatnál. Az év első hat hónapjában az előirányzat 47 százaléka teljesült, ami 157 milliárd forinttal alacsonyabb, mint a tavalyi év azonos időszakában. A várható felülteljesülést a tulajdonosi joggyakorláshoz köthető bevételek emelkedése okozza.

2. keretes írás

A 2024. júliusi költségvetési intézkedések és azok költségvetési hatása

A július eleji konszolidációs intézkedéseknek köszönhetően 2024-ben a kiadás oldali megtakarítás függvényében a GDP mintegy 0,6, míg 2025-ben 0,7 százaléka megfelelő összegű kiigazítás valósulhat meg a bejelentések alapján. Az idén tavasszal bejelentett intézkedésekkel együtt a Kormány összességében mintegy 1.000 milliárd forinttal növelte a költségvetés mozgásterét 2024-ben. Az intézkedések támogatják a 2024. évi 4,5 százalékos és a 2025. évi 3,7 százalékos hiánycélok elérését. A költségvetési intézkedések egyes részletei ugyanakkor még nem ismertek.

Az idei évben a Központi Maradványszárolási Alapba történő átcsoportosítás mellett több bevételi intézkedés kerül megvalósításra, 2025-ben pedig csak a bevételi oldalt érinti a kiigazítás. A bevételi intézkedések döntő többsége, 2024-ben 150, illetve 2025-ben 610 milliárd forint adóintézkedésekhez köthető, amelyen felül évi 20, illetve 70 milliárd forintot tesznek ki a további bevételoldali intézkedések (8. táblázat). A hiánycsökkentő intézkedések mellett kisebb adó- és kiadás oldali könnyítések is bevezetésre kerülnek. Ezek keretében eltörlésre kerülhet 2025-től a légitársaságok különadója, illetve a 2019. július és 2021. június között babaváró hitelt felvevő családok esetében az első gyermek megszületésére vonatkozó határidő egységesen 2026. július 1-ig meghosszabbításra kerül.

Júliusban 369 milliárd forint összegű beruházás került átcsoportosításra a Központi Maradványszárolási Alapba, mely júliusban és augusztusban már részben felhasználásra került. Ezen intézkedés az átcsoportosított források fel nem használása esetén eredményez hiányjavulást. 2025-re vonatkozóan kiadási oldalt érintő intézkedés nem ismert.

8. táblázat

A 2024. júliusában bejelentett új bevételi és kiadási intézkedések költségvetési hatása

Intézkedés	Költségvetési hatás (milliárd forint)	
	2024	2025
Adóbevételek	146	606
Pénzügyi tranzakciós illeték	92	230
Banki extraprofitadó	40	140
Kiskereskedelmi adó	0	130
Energiaellátók jövedelemadója	14	83
Légitársaságok adója	0	-37
Biztosítási adó	0	60
Egyéb bevételi intézkedések	17	70
Útdíj infláció követő emelése	0	22
Munkahelyvédelmi kedvezmények	2	8
Adó- és közigazgatási bírságok	15	40
Kiadások	343	-53
Babaváró hitelek meghosszabbítása	-26	-53
Kiadások átcsoportosítása	369	0
Összesen	506	623
GDP-arányosan	0,6	0,7

Forrás: Kormányzati bejelentések, MNB-számítás

Az intézkedések részletesen

Adóintézkedések:

- 1. A pénzügyi tranzakciós illeték mértékeinek augusztus 1-től életbe lépő emelése következtében idén mintegy 85 milliárd forint, míg 2025-ben 200 milliárd forint többletadó folyhat be az államháztartásba.** A pénzügyi tranzakciós illeték eddigi 0,3 és 0,6 százalékos kulcsai 0,45 és 0,9 százalékra emelkedtek, valamint az illeték felső határa 10 ezer forintról 20 ezer forintra emelkedett. A lakossági átutalások esetén az illetékmentesség határa 20 ezer forintról 50 ezer forintra növekedett. A bankkártyás vásárlásokra vonatkozó éves díj nem változott, valamint a lakossági „Qvik” (QR-kóddal és fizetési kérelemmel indított) átutalási szolgáltatások illetékmentessége is megmarad.
- 2. A kiegészítő tranzakciós illeték bevezetése a devizakonverziós műveletekre október 1-jétől idén mintegy 7 milliárd forint, míg 2025-ben 30 milliárd forint bevételt jelenthet.** A kiegészítő tranzakciós illeték mértéke 0,45 százalék és felső határa 20 ezer forint. A kiegészítő illetéket az ugyanannál a pénzforgalmi szolgáltatónál vezetett számlák közötti fizetési művelet után is meg kell fizetni, ha a fizető fél és a kedvezményezett személye megegyezik.
- 3. A bankadó esetében szigorodott az állampapír-vásárláshoz kapcsolódó adókedvezmény, ami becsléseink szerint 40 milliárd forint többletbevétellel járhat 2024-ben.** A kedvezményt 2024. augusztus 1-től csak akkor lehet igénybe venni, ha a hitelintézetnek nemcsak a 2027. január 1-jét követően lejáró állampapír-állománya, hanem a teljes állampapír-állománya is emelkedik január 1. és november 30. között. A többletbevétel mértékét számottevően befolyásolja az adóalanyok intézkedésre adott reakciója.

4. Az energiaellátók jövedelemadója esetén az olajárfolyam-különbségből (Brent-Ural) származó nyereség extraprofitadójához kapcsolódó kedvezmény csökkent augusztus 1-től, ami 2024-ben 14 milliárd, 2025-ben 43 milliárd forint bevételnövekedést eredményez. 2023 nyarától 2024. augusztus 1-ig a különbség első 7,5 dollárja minden hordó esetén adómentesnek számított. Ez a kedvezmény csökken hordónként 5 dollárra az idei utolsó öt hónap és 2025 vonatkozásában.
5. 2025-ben is érvényben marad az eredetileg kivezetni tervezett extraprofitadó a hitelintézetekre, a biztosítókra, az energiaellátó adókörbe tartozó vállalatokra és a kiskereskedelmi szereplőkre vonatkozóan. A meghosszabbítás a pénzügyi szervezetek esetében 140, a biztosítók esetében 60, az energiaellátók esetében 40, míg a kiskereskedelmi szektornál 130 milliárd forinttal növelheti az államháztartás bevételeit 2025-ben.
6. Bejelentés alapján 2025 januárjától megszűnik a légitársaságok forgalmi adója. A kivezetés 37 milliárd forinttal csökkenti a 2025. évi bevételeket.

Egyéb bevételi intézkedések:

7. A jövő évtől bevezetésre kerül az elektronikus útdíjak automatikus inflációkövetése, ami 2025-ben 22 milliárd forint addicionális bevételt eredményezhet. Az intézkedés alapján a díjtételek automatikusan, az előző év augusztus havi fogyasztói árindexének megfelelő mértékben emelkednek minden év január 1-jén.
8. A Munkahelyvédelmi Akcióterv adókedvezményei esetében szigorodik a munkaerőpiacra lépők kedvezménye, illetve csökken annak időtartama. Az intézkedés 2025 utolsó negyedévében jár először érdemi költségvetési hatással, egész éves hatása 2026-ban mintegy 30 milliárd forint lehet. Eddig az vehette igénybe a kedvezményt, aki a foglalkoztatást megelőző háromnegyed évből csak legfeljebb három hónapig rendelkezett társadalombiztosítási jogviszonnyal. Az intézkedés alapján a vizsgált megelőző időszak egy teljes évre emelkedik. A kedvezmény időtartama a korábbi 2+1 évről (a minimálbér összegéig teljes mentesség, majd annak fele) az augusztustól létesített munkaviszonyok esetében 1+0,5 évre csökken.
9. Az adó- és közigazgatási bírságok emelése az adóhivatal bírságolási gyakorlatának függvényében 2024-ben 15 milliárd, 2025-ben 40 milliárd forint addicionális bevételt jelent. Néhány esetben a fizetendő díjtételek maximuma a többszörösére növekedett.

Kiadás oldali intézkedések:

1. A 2019. július és 2021. június között babaváró hitelt felvevő családok esetében az első gyermek megszületésére vonatkozó határidő egységesen 2026. július 1-ig meghosszabbításra kerül, ami számításaink szerint 2024-ben 26 milliárd forinttal, 2025-ben akár 53 milliárd forinttal, míg 2026 első felében 37 milliárd forinttal növelheti a költségvetés hiányát. Az eredeti határidő 5 év volt, tehát a 2019-ben támogatásban részesült családok esetében idén járna le a gyermekvállalásra vonatkozó határidő, amit követően a gyermekvállalást nem teljesítő családoknak az addig kapott kamattámogatást vissza kellene fizetni az államnak. Az intézkedés hatása két komponensből tevődik össze: a gyermekvállalási feltételt nem teljesítő háztartásoknak nem kell visszafizetniük a kamattámogatást, míg az állam a meghosszabbított határidő végéig tovább fizeti azt az intézkedéssel érintett szerződések után. Mivel a meghosszabbított határidő letelte után ismét a korábbi szabályok lépnek életbe, az intézkedés hatása átmeneti.
2. Júliusban a kiadási oldali intézkedés keretében 369 milliárd forint közvetlen beruházási és felhalmozási célú kiadás került átcsoportosításra a Központi Maradványszámlázási Alapba, mely júliusban és augusztusban már részben felhasználásra került. A kiadási oldalt érintő megtakarítási intézkedések tényleges egyenleghatása a jövőbeni lépések függvénye.

3.4. A KÖZPONTI ALRENDSZER PÉNZFORGALMI KIADÁSAI

Az államháztartás központi alrendszerének pénzforgalmi kiadásai előrejelzésünk szerint a költségvetési előirányzattal összhangban alakulhatnak 2024-ben. Az EU-támogatásokkal kapcsolatos kiadások várhatóan 1.300 milliárd forintot meghaladó mértékben elmaradnak a tervezettől. Ezt részben ellensúlyozzák az állami vagyonnal és az egyéb kiadásokkal kapcsolatos várható többletkiadások, illetve a tervezettnél magasabb kamat- és nyugdíjkiadások. Megtakarítást eredményezhet ezenfelül a júliusi konszolidációs intézkedések részeként bejelentett beruházási és felhalmozási célú kiadások Központi Maradványszámlási Alapba történő átcsoportosítása.

Az **állami közlekedési és közüzemi szolgáltatások** támogatási jogcímcsoport együttes törvényi előirányzata 2.074 milliárd forint, míg előrejelzésünkben 72 milliárd forinttal kevesebb kiadásra számítunk. A kifizetések összege az első félév végére elérte az 1.178 milliárd forintot. Az **állami közlekedési szolgáltatásokra** fordított egész éves törvényi előirányzat 784 milliárd forintot tesz ki, ami időarányosan teljesült június végéig. A **közüzemi szolgáltatások támogatásának** előirányzata 917 milliárd forint, az első félévi kiadás 598 milliárd forint volt, amely a törvényi előirányzat 65 százaléka. A jogcímen a lakossági rezsizolgáltatások költségvetési ártámogatását számolják el. Az időarányosan magasabb kiadás-teljesülés ellenére éves szinten 72 milliárd forint megtakarítást várunk az előirányzathoz képest. A megtakarításnak két komponense van: egyrészt számításaink szerint a távhőszolgáltató vállalatok az első félévben a teljes éves kompenzációt megkapták a költségvetéstől, így ez a költség már nem terheli a második félévet, másrészt a földgáz-árjegyzések alacsonyabbak lehetnek, mint a költségvetés tervezésekor feltételezettek, ezért a második félévre már csökkenő ártámogatási igénnyel számolunk.

A **lakástámogatásokkal** kapcsolatos kiadások előrejelzésünk szerint 9 milliárd forinttal haladhatják meg a 182 milliárd forintos előirányzatot, elsősorban a 2024. július 1-jétől elérhető új Otthonfelújítási programhoz kapcsolódó kiadások miatt. A program keretében az 1990. december 31. előtt használatbavételi engedélyt kapott családi házak energetikai korszerűsítésére igényelhető együttesen 6 millió forint vissza nem térítendő támogatás és kamatmentes kölcsön. Ezen belül a kölcsön és a támogatás összege a régiós fejlettségtől, illetve az igénylő háztartások egy főre jutó jövedelmétől függően 2,5, 3 vagy 3,5 millió forint lehet. A CSOK-kal és preferált településekkel kapcsolatos támogatások 2016 után ismét 70 milliárd forint alá csökkenhetnek, míg a számos különböző jogcímen fennálló kamatfizetési kötelezettség az előző évhez hasonlóan ezúttal is meghaladhatja az 50 milliárd forintot. A már megszűnt lakástakarék-pénztári (LTP) megtakarításokhoz nyújtott állami támogatás értéke folyamatosan csökken, 2024-ben várhatóan nem éri el a 20 milliárd forintot. A három vagy többgyermekes szülők jelzáloghitel-elengedéséhez kapcsolódó kiadás mérséklődése 2024-ben is folytatódhat, így 20 milliárd forint alatti kiadást várunk.

A **Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap** kiadási előirányzatai és a várakozásaink a tételek többségénél összhangban vannak. Az Alap kiadásaira 772 milliárd forintot határozott meg a költségvetési törvény, melyből az első félévben 400 milliárd forint (az előirányzat 52 százaléka) került kifizetésre. Az előirányzat 50 százalékát meghaladó kiadás elsősorban azzal magyarázható, hogy az életkezdési támogatással kapcsolatos kifizetések jellemzően az első félévben koncentrálnak. Az Alap terhére előirányzott kiadások több mint 40 százalékát a családi pótlék teszi ki, ami 2024 első felében 153 milliárd forint (az előirányzat 50 százaléka) kiadást jelentett a költségvetés számára. Prognózisunk szerint a kiadások mintegy 3 milliárd forinttal haladhatják meg az előirányzatot, ami elsősorban a korhatár alatti ellátások, valamint a jövedelempótló és jövedelemkiegészítő szociális támogatások tavaly novemberi kiegészítő emelésének áthúzódó hatásával magyarázható, amelyről a 2024. évi költségvetés elfogadásakor még nem született döntés.

A **költségvetési intézmények és szakmai fejezetek nettó saját kiadása** év végére elérheti a 10.269 milliárd forintot, ami 866 milliárd forinttal lehet magasabb a törvényi előirányzatoknál. A központi költségvetési szervek nettó kiadása 4.775 milliárd forintra teljesült az első félév végére, amely a törvényi előirányzat 51 százalékát teszi ki. Az időarányos szintnek megfelelő költségek a kormányzat szigorú kiadási kontrollját jelzi. Ugyanakkor a második félévre azzal számolunk, hogy időarányos feletti lesz a kiadás. A várható többletkiadást elsősorban a tartalék előirányzatok nagyobb részének az intézményeknél és a szakmai fejezeteknél történő felhasználása okozza.

A költségvetési szervek bevételei és a központi költségvetést közvetlenül megillető, **költségvetési szervektől származó befizetések** az év első hat hónapjában 1.831 milliárd forintot tettek ki. Így a fejezetek bevételei, a Központi Maradványszárolási Alap, valamint a költségvetési fejezetek központi költségvetésbe történő közvetlen befizetései az éves előirányzat 93 százalékára teljesültek. A bevételi oldali eltérést részben magyarázza, hogy a költségvetési törvény a Központi Maradványszárolási Alap és a Megtakarítási Alap bevételeire előirányzatot nem tartalmazott. A Központi Maradványszárolási Alapba június végéig 144 milliárd forint befizetés érkezett, a Megtakarítási Alapba nem történt befizetés. Az alapokba befizetett maradványok összege 199 milliárd forinttal csökkent az előző év azonos időszakához képest, amely arra utal, hogy tovább folytatódott az a tendencia, hogy a kötelezettséggel nem terhelt előirányzat-maradványok volumene évről évre mérséklődik.

A költségvetési intézmények és szakmai fejezetek **bruttó kiadásai** az első félévben együttesen 6.606 milliárd forintot tettek ki, elérve a törvényi előirányzat 58 százalékát. A felhalmozási célú kiadások visszafogását célzó kormányzati intézkedések hatása már látható a beruházási célú kiadások alakulásában, az ilyen célú kiadások nominálisan is csökkentek a bázisidőszakhoz képest, amely reálértéken számolva erőteljes visszaesést jelent.

A **költségvetési intézmények** bruttó kiadásai 4.194 milliárd forintot tettek ki az első félévben. A kiadások szerkezete azt mutatja, hogy a bérintézkedések hatására növekszik a bérköltség-ráfordítások részaránya. Az év első hat hónapjában a teljes kiadás 57 százalékát bérköltségre fordították az intézmények, a dologi kiadások részaránya 24 százalék volt, míg az egyéb működési kiadásokra az összkiadásuk 11 százalékát fordították az intézmények. Beruházási és felújítási kiadások részaránya 2024 első félévében is csökkent, ilyen célú kifizetésekre a kiadásai 7 százalékát költötték az intézmények.

A **szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok** első félévi összkiadása 2.412 milliárd forint volt, a törvényi előirányzat 58 százaléka. A kiadások szerkezete azt mutatja, hogy a működési célokra fordított támogatások részaránya emelkedett a felhalmozási célú támogatások rovására. Működési támogatásokra a kiadások több mint kétharmadát fordították a fejezetek irányítói, ilyen típusú célokra a teljes kiadás 68 százaléka került kifizetésre. Ezzel szemben a felhalmozási célokra fordított kifizetések 25 százalékra mérséklődtek. A második félévben a felhalmozási célú kiadások részarányának dinamikus növekedésére számítnak, mivel a Honvédelmi Alap fejlesztési célú előirányzatainak az első félévben alacsony volt a kihasználtsága.

A **központi költségvetés felhalmozási és beruházási célú** előirányzatainak teljesítése – az uniós programokból megvalósuló projektek nélkül – a módosított előirányzatok 31 százalékát érte el az első félév végére. Az elfogadott költségvetési törvény a központi költségvetésben megvalósítható felhalmozási célú kiadásokra 2.549 milliárd forint előirányzatot tartalmazott. A költségvetési törvény elfogadását követően az egyes projektek költségemelkedése, valamint a kormány időközben hozott beruházási döntései következtében a beruházási és felhalmozási kiadások előirányzatai – az európai uniós támogatásokban részesülő projektek nélkül – 1.003 milliárd forinttal 3.552 milliárd forintra emelkedtek június végére. A halmozott pénzforgalmi kiadások teljesülése június végén 1.090 milliárd forint volt. Az első félév végén a saját forrású felhalmozási és beruházási célú előirányzatok a GDP 4,3 százalékát tették ki. Ehhez hozzáadva az uniós forrásokból megvalósuló felhalmozási célú kiadásokat és a kormányzati szektor egyéb alszektoraik várható felhalmozási kiadásait, a kormányzati célnál magasabb GDP-arányos értéket várunk.

Az **uniós kiadások** az első félévben 946 milliárd forinton zártak, ami jelentősen, több mint 500 milliárd forinttal elmarad a tavalyi év azonos időszakában tapasztalttól. A 3.606 milliárd forintos előirányzatot a helyreállítási és a kohéziós források visszatartása következtében érdemi kockázatok övezik, így prognózisunk szerint az idei évben a kifizetések jelentősen, több mint 1.300 milliárd forinttal elmaradhatnak a költségvetési tervtől. A kifizetések több mint harmada, 380 milliárd forint kapcsolódott a 2021-2027-es kohéziós operatív programokhoz, míg az RRF kifizetések 40 milliárd forintot tettek ki. A vidékfejlesztési és halászati programokra mintegy 330 milliárd forint került kifizetésre, de számottevő volt a 2014-2020-as kohéziós operatív programok 150 milliárd forintos kiadása is.

Az **önkormányzatok támogatása előirányzatnál** a prognózisunk 1.270 milliárd forint költségvetési támogatás kifizetésével számol, ami 137 milliárd forinttal meghaladja a törvényi előirányzatot. A többletkiadás a tartalék előirányzatokból végrehajtott átcsoportosításokból származik, elsősorban az új bérintézkedések forrásbiztosítására a céltartalékok előirányzat terhére. Az év első hat hónapjában az önkormányzatok támogatására 632 milliárd forintot fordított a költségvetés, amely a törvényi előirányzat 56 százaléka. Az általunk várt éves támogatás 50 százaléka teljesült az első félév végéig. Mivel a felhalmozási célú támogatások jellemzően a második félévben magasabb részarányt képviselnek a költségvetési támogatások szerkezetében, ezért prognózisunkhoz kismértékű, a magasabb támogatás irányába mutató kockázat tartozik.

A **hozzájárulás az Európai Unió költségvetéséhez** kiadási előirányzatra vonatkozó aktuális előrejelzésünk 651 milliárd forint kiadással számol. A törvényi előirányzat 692 milliárd forint, a 42 milliárd forint várható megtakarítás a 2023-as év tervezettnél alacsonyabb növekedése miatti alacsonyabb GNI következménye. Az év első hat hónapjában 327 milliárd forint kiadás jelentkezett ezen a kiadási jogcímen, amely a költségvetési törvény előirányzatának 47 százaléka.

A költségvetési törvény **központi tartalék előirányzatai** együttesen 1.216 milliárd forint tartalékkeretet tartalmaznak, ebből június végéig 930 milliárd forintnyi összeget használt fel a kormányzat. A fel nem használt tartalék előirányzatokból 172 milliárd forint a Beruházási Alapba félretett tartalék, továbbá a rendkívüli kormányzati intézkedések tartalékkeret kihasználtsága – a törvényi kötelezettséggel összhangban – megközelítette a 40 százalékot. Ugyanakkor a bérintézkedésekre félretett, felülről nyitott Céltartalékok elnevezésű tartalékkeret kifizetései június végére 29 milliárd forinttal meghaladták az előirányzatot.

Az **állami vagyonnal kapcsolatos kiadások** június végére elérték a 709 milliárd forintot, ami az előirányzat 133 százaléka. Előrejelzésünk szerint év végére az állami vagyonkezelés kiadásai elérhetik a 942 milliárd forintot, ami 408 milliárd forinttal magasabb a törvényi előirányzatnál. A kiadások előirányzat feletti teljesülése nagy részben a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér megvételéhez köthető.

Az **egyéb kiadások** összevont kiadási jogcímen 697 milliárd forint a törvényi előirányzat, míg a prognózisunk szerint 1.206 milliárd forint kiadás várható. Az első hathavi teljes kiadás 381 milliárd forint volt, ami 55 százalékos teljesítési arányt jelent. A törvényi előirányzat feletti prognózist elsősorban a költségvetési törvény elfogadását követően hozott gazdasági célú kormányzati intézkedések (vállalati támogatások, állami beruházási fejezetet érintő intézkedések) megvalósításának várható költségei okozzák.

Az **elkülönített állami pénzalapok** központi költségvetéssel konszolidált **egyenlegére** vonatkozó előrejelzésünk lényegében megegyezik a költségvetési törvényben szereplő egyenleggel. Az **alapok kiadásai** mintegy 11 milliárd forinttal haladhatják meg az előirányzatot. Ezen belül a Nemzeti Foglalkoztatási Alap (NFA) passzív kiadásai esetében (álláskeresői ellátások) mintegy 43 milliárd forinttal lehet magasabb a kiadás az előirányzatnál, míg a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap kiadásai 20 milliárd forinttal teljesülhetnek alul. Az első félévben a passzív kiadások az előirányzat 60 százalékát érték el, ugyanakkor ezen kiadások jellemzően az év második felére koncentrálnak. Az NFA EU-s elő- és társfinanszírozási kiadásai az első félévben az éves előirányzat 21 százalékát érték el, és 2024 egészében összesen 20 milliárd forinttal maradhatnak el attól. Az **alapok bevételei** 11 milliárd forinttal haladhatják meg a törvényi előirányzatot, ami elsősorban a költségvetési támogatások csaknem 21 milliárd forinttal magasabb összegével magyarázható.

9. táblázat

A központi alrendszer részben konszolidált pénzforgalmi kiadásai (milliárd forint)

	2024				
	Törvényi előirányzat	Január-júniusi teljesülés	Előirányzat százaléka	MNB-előrejelzés	Eltérés: MNB - előirányzat
ELSŐDLEGES KIADÁSI TÉTELEK	31 603	15 421	49%	31 297	-306
Állami közlekedési és közüzemi szolgáltatások	2 074	1 178	57%	2 002	-72
Közzszolgálati médiaszolgáltatás támogatása	126	63	50%	126	0
Lakástámogatások	182	88	49%	191	9
Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap	772	400	52%	775	3
Egyéb családtámogatások (Babaváró, Diákhitel)	255	114	45%	234	-21
Központi költségv. szervek és fejezetek nettó saját kiad.	9 402	4 775	51%	10 269	866
Uniós kiadások	3 606	946	26%	2 300	-1 306
Helyi önkormányzatok támogatása	1 133	632	56%	1 270	137
Hozzájárulás az EU költségvetéséhez	692	327	47%	651	-42
Központi tartalékok	1 216	0	0%	76	-1 140
Állami vagyonnal kapcsolatos kiadások	534	709	133%	942	408
Egyéb kiadások	691	381	55%	1 206	514
Elkülönített alapok kiadásai	635	293	46%	646	11
NFA - Passzív kiadások	130	77	60%	173	43
NFA - Start munkaprogram	125	68	54%	127	2
Egyéb kiadások	380	147	39%	346	-34
Társadalombiztosítási alapok kiadásai	10 286	5 515	54%	10 610	324
NYA - Nyugdíjak	6 011	3 326	55%	6 205	195
EA - Rokkantsági, rehabilitációs ellátások	391	215	55%	401	10
EA - Pénzbeli ellátások	825	371	45%	779	-46
EA - Gyógyító-megelőző ellátások	2 553	1 353	53%	2 722	169
EA - Gyógyszerkassza nettó kiadásai	342	179	52%	358	15
Egyéb kiadások	164	72	44%	145	-19
NETTÓ KAMATKIADÁSOK	2 705	1 776	66%	3 030	325
KIADÁSI TÉTELEK ÖSSZESEN	34 309	17 196	50%	34 327	18
EGYENLEG	-2 514	-2 656	106%	-4 377	-1 862

Megjegyzés: Részben konszolidált tételek: az államháztartás központi alrendszerén belüli bevételek és kiadások költségvetési hatása nettó értelemben szerepel.

Forrás: Magyar Államkincstár, 2024. évi költségvetési törvény, MNB 2024. szeptemberi Inflációs jelentés

A központi alrendszer **Start munkaprogramra fordított kiadása** várakozásunk szerint az év végére 127 milliárd forint körül alakulhat, összhangban a törvényi előirányzattal. 2024 első félévében a munkaprogram kiadásai 9 milliárd forinttal haladták meg a tavalyi év azonos időszakának kifizetéseit.

A **társadalombiztosítási alapok kiadásai** előrejelzésünk szerint konszolidáltan megközelíthetik a 10.610 milliárd forintot 2024-ben, ami 324 milliárd forinttal (3 százalékkal) meghaladja a költségvetési törvény tárgyévi előirányzatainak összegét. Az előirányzatot meghaladó kiadások túlnyomó része a 2023 novemberében megvalósult 3,1 százalékos kiegészítő nyugdíjmelés áthúzódo hatásához, illetve az egészségügyi intézmények számára folyósított működési támogatás növekedéséhez köthető. A társadalombiztosítási alapok részlegesen konszolidált kiadásai 2024. június végéig összesen 5.515 milliárd forintot tettek ki, ami a tárgyévi előirányzat 54 százalékának felel meg. A nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások esetén a teljesített kifizetések elérték az előirányzatok összegének 55 százalékát 2024 júniusában, ami a 13. havi nyugdíjak februári folyósítása miatt nagyságrendileg megfelelt az ezen időszakra várható összegnek. A gyógyszerkassza egyenlege és a gyógyító-megelőző ellátások kiadásai az időarányosan várható összegnél magasabban teljesültek 2024 első hat hónapjában, ugyanakkor a pénzbeli ellátások kiadásai elmaradtak az időarányos szinthez képest.

10. táblázat

A nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások kiadásainak alakulása 2023 és 2024 első félévében

	2023	2024	Eltérés
I. Nyugellátások	2 999	3 326	327
1. Öregségi nyugdíj	2 303	2 563	260
1.1. Korhatár feletti öregségi nyugdíj	2 085	2 330	245
1.2. Nők korhatár alatti nyugellátása	217	233	16
2. Hozzá tartozói nyugellátás	263	284	21
2.1. Árvaelátás	24	26	2
2.2. Özvegyi nyugellátás	239	258	19
3. Egyszeri segély	0	0	0
4. Nyugdíjprémium céltartalék	0	0	0
5. Tizenharmadik havi nyugdíj	425	471	47
<i>Jogcímre el nem számolt nyugellátási kiadás</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>0</i>
II. Korhatár alatti ellátások	67	69	1
III. Rokkantsági, rehabilitációs ellátások	200	215	15
Nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások összesen	3 266	3 609	343

Forrás: 2024. évi költségvetési törvény, Magyar Államkincstár, MNB

A **Nyugdíjbiztosítási Alapból folyósított nyugellátások** előrejelzésünk szerint 6.205 milliárd forint kiadást jelenthetnek a költségvetés számára 2024-ben, ami 195 milliárd forinttal meghaladja az előirányzatok összegét. A magasabb nyugdíjkiadásokat elsősorban a költségvetés tervezésekor feltételezettnél magasabb 2023. évi infláció magyarázza, ami miatt 2023 novemberében 3,1 százalékos kiegészítő nyugdíjemelés lépett életbe, melynek hatása a 2024. januári 6 százalékos indexálás alapját képező bázisba is beépült. A 2024 első félévében megvalósult halmozott kiadás 3.326 milliárd forint volt, ami 327 milliárd forinttal (11 százalékkal) meghaladja az előző év azonos időszakában kifizetett összeget, és ez elsősorban az említett nyugdíjemelésekkel magyarázható (10. táblázat). A nyugdíjemeléseken felüli növekmény egyrészt azzal magyarázható, hogy az újonnan megállapított ellátások – az erős bérdinamika következtében növekvő valorizációs szorzó miatt – átlagosan rendre meghaladják a korábban megállapított nyugdíjak összegét, továbbá a cserélődési hatás is az ellátások növekedését eredményezi. A kiadások növekedésének irányába hatott ezen felül, hogy az ellátásban részesülők létszáma átlagosan magasabb volt 2024 első felében az előző év azonos időszakához viszonyítva.

Az idei évben **nem várható kiegészítő nyugdíjemelés**, hiszen a korábbi kormányzati várakozások alapján 2024 januárjában végrehajtott 6 százalékos indexálás jelentősen, mintegy 2,3 százalékponttal meghaladja az MNB által készített legfrissebb (2024. szeptemberi Inflációs jelentés) inflációs előrejelzés sávközepe alapján indokolt mértéket. Feltehetően az idei évre előirányzott 20,5 milliárd forint **nyugdíjprémium** sem kerül folyósításra, ugyanis jelenlegi várakozásaink szerint nem fog megvalósulni az annak feltételül szabott 3,5 százalékos feletti reálnövekedés.

Az Alapból folyósított ellátásokon belül 4.695 milliárd forint lehet a **korbetöltött öregségi nyugellátásokhoz** köthető kiadás, ami elsősorban a 2023. novemberi kiegészítő nyugdíjemelés következtében közel 173 milliárd forinttal (több mint 3 százalékkal) meghaladhatja az előirányzatot 2024-ben. Az öregségi nyugdíjkorhatár többlépcsős emelésének 2022. évi lezárását követően ismét emelkedő dinamika jellemzi az ellátásban részesülők létszámát, így 2024 júniusában közel 11,9 ezer fővel többen részesültek korbetöltött nyugellátásban az előző év azonos időszakához képest. Ezen felül a korábbi évekre jellemző erős bérdinamikából adódóan az induló ellátások megállapítása magasabb valorizációs szorzók alkalmazásával történik, ami szintén hozzájárul a kiadások emelkedéséhez. A 2024 első félévében megvalósult halmozott kiadás 2.330 milliárd forint volt, ami 12 százalékkal meghaladja a 2023. év azonos időszakában kifizetett összeget.

A **nők 40 éves jogosultsági idejének kedvezményével** nyugdíjba vonultak ellátásaihoz köthető kiadás 465 milliárd forint lehet 2024-ben, ami közel 3 milliárd forinttal (közel 1 százalékkal) elmarad az előirányzathoz viszonyítva. A korhatáremelés 2022. évi lezárását követően a 65 éves öregségi korhatár mellett ismét folytonossá váló megállapítások következtében

az öregségi korhatár fokozatos betöltése miatt csökkenésnek indult a kedvezményes ellátásban részesülők létszáma, ami 2024 júniusában 6,3 ezer fővel volt alacsonyabb, mint a tavalyi év azonos hónapjában. A kedvezményes ellátáshoz köthető féléves halmozott kiadás 233 milliárd forint volt 2024-ben, ami 7 százalékos növekedést jelent a tavalyi év azonos időszakához képest.

A **hozzátartozói ellátások** kiadásainak összege 567 milliárd forint lehet 2024-ben, ami közel 16 milliárd forinttal (3 százalékkal) meghaladja az előirányzatok összegét. Az eltérésen belül közel 15 milliárd forint az özvegyi nyugdíjakhoz, míg további több mint 1 milliárd forint az árvaellátáshoz köthető. A kiadások halmozott összege közel 384 milliárd forint volt 2024 első félévében, ami 8 százalékkal meghaladja a tavalyi év azonos időszakában megvalósult szintet. Az özvegyi ellátásban részesülők létszáma közel 8 ezer fővel, míg az árvaellátásban részesülők létszáma közel 800 fővel volt alacsonyabb 2024 júniusában, mint egy évvel korábban.

A **nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások** (nyugellátások, korhatár alatti ellátások, rokkantsági- és rehabilitációs ellátások) kiadásai előrejelzésünk szerint összesen 6.731 milliárd forintot tehetnek ki 2024-ben, ami elsősorban a 2023 novemberében megvalósult 3,1 százalékos kiegészítő nyugdíjmelés áthúzódnó hatásainak következtében 189 milliárd forinttal magasabb lehet az előirányzatok összegénél. A 2024 júniusáig megvalósult kiadások 343 milliárd forinttal (11 százalékkal) haladják meg a tavalyi év azonos időszakában kifizetett összeget.

Az **Egészségbiztosítási Alap konszolidált kiadásai** 130 milliárd forinttal haladhatják meg a 4.266 milliárd forintos előirányzatot. Az Alapból folyósított pénzbeli ellátások kiadásai elmaradhatnak az előirányzattól, ami a költségvetést megalapozó várakozások időpontjában feltételezettnél alacsonyabb igénybevételhez köthető. A gyógyító-megelőző ellátások és a gyógyszerkassza nettó kiadásai meghaladhatják az előirányzatot, az első hat hónapban folyósított kiadások alapján. A kiadások 2024. június végén érték a 2.185 milliárd forintot, ami a teljes évre előirányzott kiadások 50 százaléka.

A **gyógyító-megelőző ellátásokra** fordított kiadás 169 milliárd forinttal haladhatja meg a 2024. évi előirányzatot, elsősorban az egészségügyi intézmények számára folyósított működési támogatás emelkedésének eredményeként. 2024 első hat hónapjában 1.353 milliárd forint kiadás valósult meg, ami az éves előirányzat 53 százaléka. A gyógyító-megelőző ellátások az első félévben jelentős mértékben, 233 milliárd forinttal emelkedtek 2024-ben az előző évhez képest. Az első hat hónapban a többletkiadás főként az egészségügyi szakdolgozók és az egészségügyben dolgozók két lépcsőben (2023. július 1-jétől és 2024. március 1-jétől) megvalósuló bérfejlesztéséhez, illetve az intézmények számára folyósított működési támogatás növekedéséhez volt köthető.

A **gyógyszerkassza nettó kiadása** 15 milliárd forinttal haladhatja meg az előirányzatot, mely különbség a 43 milliárd forinttal magasabb kiadáshoz és a 27 milliárd forinttal magasabb bevételekhez köthető. A kiadási növekmény oka, hogy a tényadatok alapján az előirányzatnál magasabb éves kifizetés feltételezhető az év folyamán. A bevételek várható felülteljesülését a szerződések szerinti, valamint a folyamatos gyógyszerellátást biztosító gyógyszergyártói és -forgalmazói magasabb befizetések okozzák. A nettó egyenleg 179 milliárd forint volt 2024 június végén, ami az előirányzat 52 százalékanak felel meg.

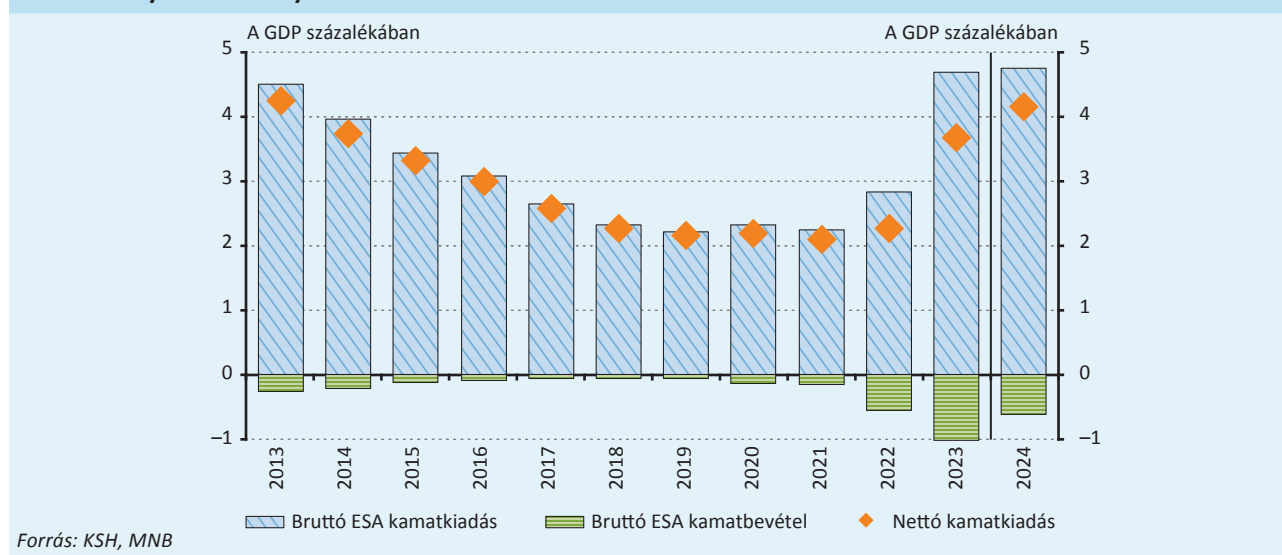
Az **Egészségbiztosítási Alapból folyósított pénzbeli ellátások kiadásai** összesen 46 milliárd forinttal maradhatnak el az előirányzattól. A **csecsemőgondozási díjra** fordított kiadások 9 milliárd forinttal, a **táppénzre** fordított kiadások 31 milliárd forinttal, míg a **gyermekgondozási és örökbefogadói díj** kiadásai 7 milliárd forinttal alakulhatnak alacsonyabban az előirányzottnál. Az eltérések elsősorban a költségvetés tervezésének időpontjában feltételezettnél alacsonyabb igénybevételhez köthetőek. A pénzbeli ellátások kiadásai 371 milliárd forintot tettek ki 2024. júniusig, ami az előirányzatok 45 százaléka.

A **rokkantsági és rehabilitációs ellátások** kiadásai előrejelzésünk szerint elérhetik a 401 milliárd forintot 2024-ben, ami közel 10 milliárd forinttal (2,5 százalékkal) magasabb az előirányzathoz viszonyítva. Az előirányzatot meghaladó kiadás elsősorban azzal magyarázható, hogy a 2023 novemberében végrehajtott kiegészítő nyugdíjmelés a rokkantsági és rehabilitációs ellátásokra is kiterjedt. Az ellátások emelkedésének hatását ugyanakkor ellensúlyozza a jogosultak 2024. júniusai létszámának 7,9 ezer fős csökkenése az előző év azonos hónapjához viszonyítva. Az ellátásban részesülők

létszámának évek óta tartó fokozatos csökkenése a korhatárt betöltő ellátottak öregségi nyugdíjba történő átsorolásának és az új megállapítások alacsonyabb számának a következménye. A rokkantsági és rehabilitációs ellátásokhoz köthető kiadások halmozott összege megközelítette a 215 milliárd forintot 2024 első félévében, ami 15 milliárd forinttal (8 százalékkal) magasabb a tavalyi év azonos időszakára jutó összegnél.

20. ábra

A GDP-arányos eredményszemléletű állami kamatkiadások alakulása

A **bruttó eredményszemléletű kamatkiadás** prognózisunk szerint a GDP 4,8 százalékára emelkedhet 2024. év végén (20. ábra), ami a törvényi előirányzatot számottevően meghaladja, ugyanakkor a Konvergencia Programban szereplő értékkel lényegében megegyezik. A kamatkiadások idén főként a 2023-ban is magas inflációs környezet következtében maradnak magasak, és az eredményszemléletű kamatkiadások mérséklődése a jövő évtől várható. A lakosság által tartott inflációkövető állampapírok kamatkiadása az infláció mérséklődését követően fokozatosan csökken, ami az eredményszemléletű kamatkiadásokban egy év késéssel, míg a pénzforgalmi kamatkiadásoknál két év után jelentkezik. A korábbi két évhez hasonlóan a kamatbevételek magasabb szintjére számítunk, ami a nettó kamatkiadások mérsékeltebb emelkedését eredményezi. A kamatbevételek növekedése az adósságkezelési műveletek és az MNB által a likvid tartalékok után fizetett magasabb kamat mellett a besorolt szervezetek kamatbevételein realizálódik. Az évkezdettől kumulált **nettó pénzforgalmi kamatkiadás** az egész éves előirányzat kétharmadát tette ki 2024 első félévében, így az év hátralévő felében várható kamatfizetések következtében az év végén a kumulált kamatkiadás meghaladhatja az előirányzatot. Prognózisunk a törvényi előirányzatot érdemben meghaladó nettó kamatkiadással számol, amit az előirányzatot meghaladó bevételekre vonatkozó várakozásunk mellett a számottevően magasabb bruttó kamatkiadásra vonatkozó előrejelzésünk magyaráz.

3.5. AZ ÖNKORMÁNYZATI ALRENDSZER EGYENLEGE

A **helyi önkormányzatok pénzforgalmi egyenlege** a költségvetési törvényben -165 milliárd forinttal lett megtervezve, míg prognózisunk 22 milliárd forint pénzforgalmi többlet kialakulásával számol 2024-re. A költségvetési törvény tervezésekor feltételezett egyenleghez képest egyrészt a helyi adóbevételek tervezett meghaladó többlete, másrészt a központi költségvetéstől kapott magasabb összegű támogatás következtében alakulhat ki kedvezőbb pénzforgalmi egyenleg az alrendszerben. Az első negyedévi adatok szerint, az önkormányzatok az év első három hónapját 170 milliárd forint pénzforgalmi többlettel zárták. Az önkormányzatok helyi iparüzési adóból származó bevétele az előző év azonos időszakához képest több mint 21 százalékkal emelkedett. Az alrendszer adó- és adójellegű bevételein belül az iparüzési adó súlya az első negyedévben elérte a 62 százalékos részarányt. Az első negyedévben az önkormányzatok dologi kiadásai 5,4 százalékkal bővültek, a bérköltségre fordított kiadások dinamikus, 15,1 százalékkal emelkedtek, miközben a beruházási és felhalmozási célú kifizetések 17 százalékot meghaladó mértékben csökkentek az előző év azonos időszakához viszonyítva. A fenti tényezők együttes hatására alakult ki a 170 milliárd forintot meghaladó többlet március végére. Várakozásunk szerint az alrendszer alacsony beruházási aktivitása a második félévben sem változik számottevően, támogatva a költségvetési törvényjavaslat készítésekor feltételezett, kedvezőbb pénzforgalmi egyenleg kialakulását.

3.6. A STATISZTIKAI KORREKCIÓK (ESA-HÍD)

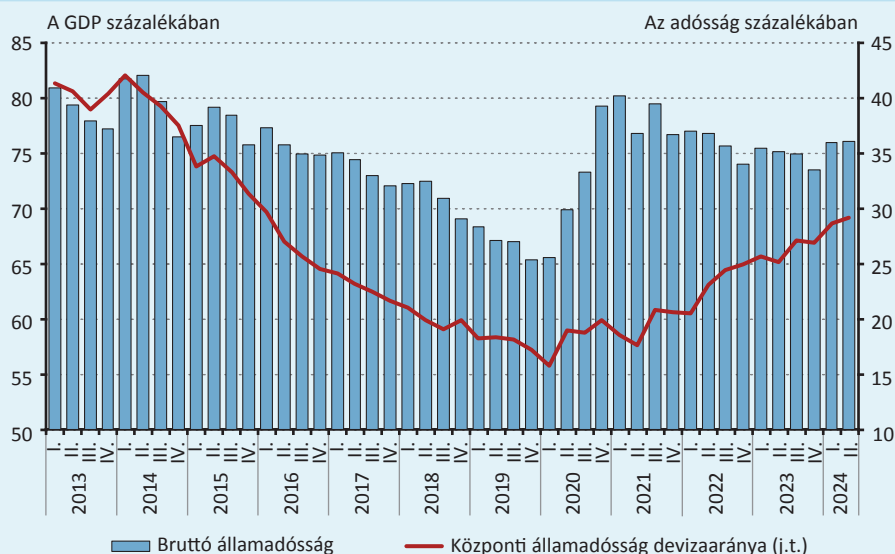
A 2024. évi költségvetési törvény az eredményszemléletű statisztikai korrekciók egyenlegét (ESA-híd) a tervezett GDP 0,2 százalékában (173 milliárd forintban) határozta meg. A várakozásunk a GDP 1,1 százalékát kitevő statisztikai korrekcióval számol 2024-re. A költségvetési törvény elfogadásakor várt statisztikai korrekciókhoz képest a legnagyobb változás az állami vagyonkezeléssel kapcsolatos statisztikai korrekcióknál történt. Az állami vagyonvásárlásokhoz tartozó előlegfizetésekhez kapcsolódó statisztikai korrekciók a GDP 0,7 százalékával csökkentették az ESA elszámolás szerinti kiadásokat a pénzforgalmi kiadásokhoz képest, azaz ennyivel növelték az ESA-híd többletét 2024 első félévében. Az uniós elszámolásokhoz tartozó statisztikai korrekciók a GDP további 0,3 százalékával járulnak ahhoz, hogy a pénzforgalmi egyenlegnél kedvezőbb legyen az ESA-egyenleg. A kamat és swap elszámolások változása együttesen a GDP 0,1 százalékával növelik az eredményszemléletben elszámolt nettó kamatkiadást a pénzforgalmi nettó kamatkiadáshoz képest.

3.7. AZ ÁLLAMADÓSSÁG 2024-BEN VÁRHATÓ ALAKULÁSA

2024. első félévének végén a GDP-arányos bruttó államadósság 76,1 százalékot tett ki (21. ábra). Az adósságráta az előző év azonos időszakához képest 0,9 százalékponttal, míg a 2023. év végi értékhez képest 2,6 százalékponttal emelkedett. Az államadósság emelkedését a magas nettó kibocsátás okozta, ami alapján az éves kibocsátás döntő része már teljesült az év első felében. Ennek hatását ugyanakkor a nominális GDP növekedése részben ellensúlyozta. A központi államadósság devizaaránya a devizakötvény-kibocsátások következtében 2024 első negyedévében 28,7 százalékra, majd a második negyedév végére 29,2 százalékra emelkedett a tavalyi év végi 26,9 százalékról.

21. ábra

A GDP-arányos bruttó államadósság és a központi adósság devizaaránya

Forrás: ÁKK, MNB

Prognózisunk szerint a GDP-arányos bruttó államadósság 2024. év végére 73,2 százalékra csökken a tavaly év végi 73,5 százalékról. Az államadósság-ráta 2024. évi folytatódó csökkenését ugyanakkor kockázatok övezik. Idén az államadósság-ráta mérséklődéséhez az áprilisi EDP jelentésben szereplő pénzforgalmi hiányvárokozással konzisztens nettó kibocsátás teljesülése, a nominális GDP megfelelő növekedése, valamint a központi és központon kívüli adósságkibocsátás második féléves alacsony szintje szükséges.

Előrejelzésünk szerint 2024-ben az érdemi devizakibocsátás következtében a központi költségvetés adósságán belül a devizaarány az év végén 29 százalék fölött alakulhat. A forint-euro árfolyam változása a devizaadósság ártértékelődésén keresztül hatást gyakorol az adósságrátára. Ez a hatás annál kisebb, minél alacsonyabb az államadósságon belüli devizaadósság aránya. Jelenleg a forint euro árfolyam 10 forintnyi változása mintegy 0,6 százalékponttal módosítja a GDP-arányos államadósságot.

4. Költségvetési szabályoknak való megfelelés

A magyar államháztartásra vonatkozó költségvetési szabályok a vizsgált 2023-2024-es időszakban jelentős átalakuláson estek át. Egyrészt a magyar jogrendben megtalálható szabályok egy részére vonatkozóan kifutott a Stabilitási törvény átmeneti rendelkezéseiben bevezetett ideiglenes, 2023-ig tartó mentesség, másrészt az európai uniós költségvetési keretrendszer érdemi átalakuláson esett át (a változásokról részletesen beszámol az 5.1. Kiemelt téma). A hazai fiskális előírások között változatlanul a 3 százalékos hiánykritérium, a középtávú költségvetési célra vonatkozó előírás, valamint az Alaptörvény és a Stabilitási törvény adósságszabálya található meg, míg az uniós szabályrendszerben a reformot követően a maastrichti 3 százalékos hiány és 60 százalékos adósság előírásai mellett a legfontosabb operatív indikátor a nettó kiadási pálya lett.

Az **Alaptörvény adósságszabályát** tekintve a hazai államadósság-ráta mindvégig a GDP 50 százaléka felett alakul, így a szabály értelmében a költségvetési törvény elfogadása és végrehajtása során az adósságráta csökkentése szükséges.² Az adósságszabálynak való megfelelés a költségvetés elfogadásának feltétele, amit a Költségvetési Tanács vizsgál. A 2023. évi költségvetési törvény 2022-ben úgy került elfogadásra, hogy az az államadósság-ráta várható csökkenését az akkori kilátások szerint tartalmazta, így a szabálynak való megfelelés biztosított volt. A mentesítési záradékok alapján a szabályban foglaltaktól azonban év közben el lehet térni, amennyiben a nemzetgazdaság tartós és jelentős visszaesése következik be, illetve különleges jogrend bevezetése válik szükségessé.³ Tartós és jelentős gazdasági visszaesésként kell értelmezni a bruttó hazai termék reál értékének akár egy éves csökkenését, míg különleges jogrendnek minősül a hadiállapot, a szükségállapot és a veszélyhelyzet.⁴ A 2022-ben kirobbant orosz-ukrán háború következtében elrendelt veszélyhelyzet életbe léptette a mentesítő záradékot. Az adósságráta ezzel együtt is 0,5 százalékponttal csökkent 2023-ban, valamint várhatóan az idei évben ugyancsak mérséklődik, így a szabály mindkét évben teljesülne.

Az államadósságra vonatkozó másik hazai költségvetési szabály a **Stabilitási törvény adósságszabálya**. Az előírás alapján a GDP-arányos adósságrátának az európai uniós szabályok érvényesítése mellett évente legalább 0,1 százalékponttal csökkennie kell.⁵ Az adósságráta a tavalyi évben 0,5 százalékponttal mérséklődött, valamint az idei évben további mintegy 0,3 százalékponttal csökkenhet, ami megfelel a Stabilitási törvényben foglalt adósságszabály előírásának, amennyiben a hazai költségvetési folyamatok összhangban lesznek az ősszel elkészítendő nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervben lefektetett nettó kiadási (és államadósság-csökkentési) pályával.

A hazai és uniós költségvetési keretrendszerben egyaránt szereplő **maastrichti hiánykritérium** előírja, hogy a kormányzati szektor eredményszámla hiánya nem lehet magasabb a GDP 3 százalékánál.⁶ A hazai költségvetés 2023. évi hiánya a GDP 6,7 százaléka volt, az idei évben pedig az államháztartási deficit a GDP 4,5 százaléka lehet. Ezen hiányértékek nagyobbak az előírásban rögzített küszöbértéknél. A hazai jogrendben módosításra került a Stabilitási törvény vonatkozó bekezdése, így az átmeneti rendelkezés értelmében a szabályt a 2021. és 2023. közötti költségvetési években nem kellett alkalmazni, azonban a 2024-ben a tervezett költségvetési hiány nem felel meg a kritériumnak. Az EU-ban 2020-ban életbe léptetett általános mentesítési záradék a költségvetés egyenlegére vonatkozó referenciaértéktől, valamint a középtávú költségvetési céltól és az ahhoz vezető korrekciós pályáról való átmeneti eltérést engedélyezte, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az államháztartás középtávú fenntarthatóságát.⁷ Az uniós intézmények a mentesítési záradék hatálya alatt a Stabilitási és Növekedési Egyezmény korrekciós ágához tartozó szabályok, többek között a hiánykritérium esetén

² Magyarország Alaptörvénye, 36. cikk (4)-(5), 37. cikk (2)-(3).

³ Magyarország Alaptörvénye, 36. cikk (6), 37. cikk (3)

⁴ Magyarország Alaptörvénye, 48-56. cikk

⁵ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 4. § (2a)

⁶ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 3/A. § (2) b)

⁷ A Tanács 1466/97/EK rendelete, 5. cikk (1), 6. cikk (3), 9. cikk (1), 10. cikk (3); A Tanács 1467/97/EK rendelete, 3. cikk (5), 5. cikk (2)

diszkrecionális döntés szerint nem indítottak túlzotthiány-eljárást, hanem tevékenységük a felülvizsgált országspecifikus gazdaságpolitikai ajánlások megfogalmazására korlátozódott. Az uniós szervek döntése alapján az általános mentesítési záradék alkalmazása 2023-ban még fennmaradt, azóta viszont kivezetésre került. Az Európai Bizottság 2024 júniusában a magas hazai deficit következtében elkészítette az esedékes EDP-jelentését többek között hazánkról is, amelyben túlzottdeficit-eljárás megindítását javasolta a Tanács felé.⁸ Az Európai Tanács várhatóan ősszel, a költségvetési-strukturális tervekkel összhangban fogadja el a túlzott hiány kezelésére vonatkozó konkrét ajánlásait.

A hazai és az idei év áprilisáig az uniós jogrendben egyaránt megtalálható **középtávú költségvetési célra** vonatkozó szabályrendszer értelmében a kormányzati szektor egyenlegét úgy kell meghatározni, hogy az összhangban legyen a középtávú költségvetési cél elérésével.⁹ A célhoz vezető pálya mérésére szolgál a strukturális egyenleg, ami az egyedi és átmeneti tételek hatásától szűrt ciklikusan kiigazított egyenleget jelenti. Magyarország számára 2023-ban a középtávú költségvetési cél (medium-term budgetary objective, MTO) a GDP -1 százaléka volt. Az általános mentesítési záradék európai uniós életbe léptetése után, annak hatálya alatt a Bizottság nem szankcionálta és nem is vizsgálta a Stabilitási és Növekedési Egyezmény preventív ágához tartozó szabályoknak való megfelelést. Így a középtávú költségvetési cél, illetve az annak elmulasztása esetén a korrekciós pályát kijelölő **kiadási szabály** alól 2023-ig ideiglenes felmentést kaptak a tagállamok.

A középtávú költségvetési célra vonatkozó előírás 2024-ben kikerült az európai uniós költségvetési keretrendszerből, a kiadási szabályt pedig a jövőben már nem a hosszú távú potenciális GDP-hez hasonlítják, hanem minden ország számára országspecifikus **nettó kiadási pálya** kerül meghatározásra a **nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervben**. A tervben szereplő pályával az adott tagállam kiadási folyamatainak alapesetben 4-5 évig, strukturális reformok és beruházások megvalósítása esetén 7 évig összhangban kell alakulnia. A nettó kiadási pálya végleges tartalmát befolyásolni fogja az Európai Bizottságtól érkező **referencia pálya**, illetve a szabályrendszerbe új elemként bekerülő **adósság- és hiánybiztosítékok**. Tekintve, hogy az első nemzeti költségvetési-strukturális tervek 2024 őszén készülnek el, így az azoknak való megfelelés egyelőre nem vizsgálható. A hazai jogrendben található MTO-ra vonatkozó szabály módosításra került, így a Stabilitási törvény átmeneti rendelkezése értelmében 2021-2023 között ezen előírásnak nem kellett megfelelni. 2024-ben a középtávú költségvetési célra vonatkozó szabály nem vizsgálható, mert az alapját képező uniós szabály kivezetésre került.

Az **európai uniós adósságsszabály** kimondja, hogy a tagállamok államadósság-rátája nem haladhatja meg a GDP 60 százalékát, vagy ha mégis meghaladja, akkor az adósságráta kielégítő mértékű csökkentésére van szükség. Az adósság megfelelő mérséklődését 2024-ig az ún. **egyhuzados adósságsszabály** számszerűsítette, mely szerint három év átlagában az adósságráta 60 százalék feletti részének hozzávetőleg egyhuzadával volt szükséges évente csökkenteni az adósságrátát. Az Európai Bizottság saját előrejelzése alapján háromféle módszertannal (előretekinthető, visszatekinthető, ciklikusan igazított) kiszámolta az adósságráta változásának mértékét, és amennyiben legalább az egyik alapján megvalósult a szükséges egyhuzados csökkenés, úgy a szabály teljesítettnek volt tekinthető. A hazai bruttó államadósság-ráta mindkét vizsgált évben meghaladja a GDP 60 százalékát, így az adósság éves csökkentése szükséges. Az általános mentesítési klauzula hatálya 2023-ban még fennmaradt, azonban az idei évtől kivezetésre került. Az új uniós szabályrendszerben a szükséges adósságcsökkenés mértékét a továbbiakban nem az egyhuzados szabály fogja számszerűsíteni, hanem a **nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervben** szereplő adósságpálya. Ennek eléréséhez a hazai költségvetési kiadásoknak meg kell felelnie a tervben szereplő **nettó kiadási pályának**, ami biztosítani fogja az államadósság kielégítő mértékű elvárt csökkenését. A kiadási pályától vett tényleges eltérések **kontrollszámlán** kerülnek rögzítésre, amelynek éves vagy többéves kumulált túllépése esetén adósság-alapú túlzottdeficit-eljárás indul. Mivel az első hazai költségvetési-strukturális terv még nem elérhető, ezért az abban szereplő nettó kiadási pályával való összhang sem vizsgálható.

⁸ Report from the Commission – Report prepared in accordance with Article 126(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union, Európai Bizottság, 2024. június 19., 40-43. oldal

⁹ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 3/A. § (2a)

5. Kiemelt témák

5.1. AZ EURÓPAI UNIÓS GAZDASÁGI KORMÁNYZÁS REFORMFOLYAMATA

2024 áprilisában az Európai Parlament és a Tanács is elfogadta az EU gazdasági kormányzására vonatkozó új rendeletét, illetve a korábbi rendeletek módosítását, így április 30-tól hatályossá vált a felülvizsgált költségvetési szabályrendszer. Az új fiskális keretrendszert már az idei évtől alkalmazni fogják, egyelőre rugalmas határidőkkel. Az Európai Bizottság júniusban iránymutatást adott az országok számára, így a tagállamoknak az új szabályrendszerből fakadó első kötelezettségeiket szeptember 20-ig kellett teljesíteniük, a keretrendszer azonban ideiglenesen lehetőséget ad a határidők észszerű keretek között történő kitolására. A változások összesen három joganyagot érintettek: **lecserélték a Stabilitási és Növekedési Egyezmény preventív ágát** (MTO, kiadási szabály, SDP) tartalmazó rendeletet, **módosították a korrekciós ágat** (maastrichti mutatók, EDP) tartalmazó rendelet szabályozását, valamint ugyancsak **módosították a tagállamok költségvetési keretrendszerére** (statisztikai elszámolásra, középtávú tervezéssel kapcsolatos előírásokra, költségvetési tanácsokra) vonatkozó irányelvet.

A reform elsősorban a középtávú adósság-fenntarthatóságot célozza. A szabályrendszer némileg egyszerűsödik, de az eredeti tervekhez képest visszafogottabb mértékben. A módosítások során több mutatót és előírást törölnek, azonban új szabályok és eljárások is születtek. A reform következtében megszűnik az ún. „egyhuszados” adósságcsökkentési szabály, a strukturális hiányra vonatkozó középtávú költségvetési cél (MTO), illetve az ahhoz szükséges strukturális kiigazítást előíró feltételrendszer, valamint a preventív ághoz kapcsolódó jelentős eltérési eljárás (SDP).

A változások sarokköve az újonnan benyújtandó nemzeti középtávú költségvetési-strukturális terv, amelynek célja, hogy a tagállamok adósságrátái fenntartható szintre kerüljenek. A költségvetési-strukturális terv, valamint az ahhoz kapcsolódó, az elért eredményekről szóló éves jelentés a Stabilitási-, Konvergencia- és Nemzeti Reform programokat fogják kiváltani. A költségvetési-strukturális terv időhorizontja alapesetben négy vagy öt év (a tagállami választási ciklustól függően), de ez az időszak a tagállam által legfeljebb három évvel meghosszabbítható, amennyiben az államháztartás fenntarthatóságát és ellenállóképességét javító strukturális és beruházási reformokra tesz javaslatot. A nemzeti költségvetési-strukturális terveket szükséges lesz egyeztetni civil szervezetekkel, szociális partnerekkel, illetve egyéb nem kormányzati szereplőkkel.

Azon tagállamok számára, amelyek magas hiánnyal vagy magas adóssággal rendelkeznek, a Bizottság előzetes referencia pályát készít, míg a többi ország számára csak technikai tájékoztatást nyújt. Ha egy ország a GDP 3 százaléka feletti költségvetési hiánnyal vagy a GDP 60 százalékánál magasabb adósságrátával rendelkezik, akkor a tagállam által benyújtandó költségvetési-strukturális tervet megelőzi a Bizottság által készített referencia pálya, ami az intézmény saját adósság-fenntarthatósági elemzésére (DSA) épül. A többi, vagyis a 3 százalék alatti deficittel és 60 százalék alatti adóssággal rendelkező tagállam számára csak technikai információt nyújtanak. A DSA módszertanának felülvizsgálatára több intézmény szakértőinek részvételével munkacsoportot hoznak létre. A Bizottság előzetesen párbeszédet folytat az érintett tagállamokkal, aminek eredményét a benyújtandó költségvetési-strukturális tervnek tartalmaznia kell.

A legfontosabb mutató a kijelölt költségvetési pálya teljesítésének értékelése során a nettó kiadási pálya. A nettó kiadási pálya azon állami költségvetési kiadásokat tartalmazza, amelyből levonják az EU forrásokhoz kapcsolódó támogatásokat, a kamatkidadásokat, a munkanélküli segélyek ciklikus részét, valamint a diszkrecionális bevételeket, továbbá kiszűrik az egyszeri és átmeneti intézkedések hatását. A nettó kiadási pályától vett tényleges eltéréseket egy kontrollszámlán fogják nyomon követni, és ha a számlán regisztrált eltérések meghaladják a megadott küszöbértékeket, az túlzottdeficit-eljáráshoz (EDP) fog vezetni. A kontrollszámlán rögzített eltérések küszöbértéke évente a GDP 0,3 százaléka vagy kumuláltan a GDP 0,6 százaléka. Amennyiben egy tagállam nettó kiadási számai ezeket meghaladó mértékben eltérnek az elfogadott költségvetési-strukturális tervben szereplő pályától, akkor túlzottdeficit-eljárás indul vele szemben. Az EDP megindításához figyelembe vett szabályok közül a 3 százalékos maastrichti értékhez kötött **hiány-alapú eljárás** a jelenlegi formájában megmarad, ugyanakkor az **adósság-alapú EDP-t** ezentúl a kontrollszámla eltérései nyomán fogják megindítani. A költségvetési hiány esetén évi 0,5 százalékos GDP-arányos kiigazítási minimum benchmarkot vezetnek be, de ezen kívül

a hiány-alapú túlzottdeficit-eljárás nem változik. Az adósság-alapú EDP a kontrollszámla küszöbértékeinek éves vagy kumulált átlépése esetén fog megindulni.

Két új számszerű elvárás, ún. biztosíték kerül a szabályrendszerbe. Ezek közül az első gyakorlatilag az adósságrátára vonatkozó egyhuzados szabályt, a második pedig a strukturális hiányra vonatkozó középtávú célkitűzést (MTO) helyettesíti, ugyanakkor az előírások valójában a költségvetési-strukturális tervben szereplő nettó kiadási pálya eléréséhez köthető minimális elvárásokat tartalmaznak. Az **államadósságra vonatkozó biztosíték** egy minimális adósságcsökkentési követelményt fogalmaz meg, amely szerint a 90 százalék feletti GDP-arányos államadóssággal rendelkező országoknak évente legalább 1 százalékponttal, míg a 60 és 90 százalék közötti adósságrátával rendelkező tagállamoknak évente minimum 0,5 százalékponttal szükséges csökkenteniük az adósságukat. Ez gyakorlatilag az egyhuzados szabály helyett határozza meg az adósságráta csökkenésének minimális ütemét. A korábbi maastrichti 3 százalékos küszöbérték mellé bekerül egy, a **költségvetési hiányra vonatkozó biztosíték**, amely alapján a Bizottság referencia pályája mindaddig kiigazítást fog előírni, amíg az adott tagállam államháztartási hiánya strukturális értelemben a GDP 1,5 százalékaival el nem távolodik a maastrichti 3 százalékos szinttől. Az éves minimális kiigazítás mértéke 0,4 százalékpont, ami a költségvetési-strukturális terv meghosszabbítása esetén (reformok, beruházások megvalósítása) évi 0,25 százalékpontra csökken. A túlzottdeficit-eljárás alatt álló tagállamok felé támasztott éves minimális hiánycsökkentési elvárás továbbra is 0,5 százalékpont, amire ez a biztosíték nincs hatással.

Az új szabályrendszerben a honvédelmi kiadások emelkedése tartósan, míg a kamatkiadások növekedése átmenetileg kedvező elbánásban fog részesülni. A növekvő geopolitikai feszültségek miatt a honvédelmi kiadások nyomán keletkező kiadástöbblet tartósan kedvező elbánásban fog részesülni a költségvetési hiány vizsgálatakor, de az erre vonatkozó szabály nincs részletesen kidolgozva. A kiadások növekedésének kedvezőbb figyelembevétele egyelőre nem pontosan definiált, ezt az egyes tagállamok az uniós átlagok, a középtávú tendenciák vagy más értékek alapján értékelhetik. A kamatkiadások növekedése a 2025-2027. közötti években átmeneti jelleggel lesz kedvezően figyelembe véve a túlzottdeficit-eljárás kapcsán tett erőfeszítések vizsgálata során. A megváltozott, emelkedett kamatkörnyezetre tekintettel a Bizottság a 2025 és 2027 közötti átmeneti időszakban a kamatkiadások növekedésével kiigazíthatja az EDP-hez kapcsolódó referenciaértékeket, feltéve, hogy a tagállam magyarázattal szolgál arra, hogy az európai szemeszter keretében azonosított kihívásokat hogyan tervezi kezelni.

A költségvetési-strukturális tervet 4-5 évente, vagy kormányváltás esetén szükséges elkészíteni, az annak való megfelelésről azonban évente jelentést (progress report) kell készíteniük a tagállamoknak, amely felváltja a jelenleg alkalmazott Stabilitási és Konvergencia Programokat. A szintén tavasszal elkészülő, az elért eredményekről szóló éves jelentéseknek, illetve a vállalt reformoknak figyelembe kell venniük a közös európai uniós célokat és prioritásokat, valamint összhangban kell lenniük a korábban elfogadott Helyreállítási Tervekkel, továbbá az Európai Parlament javaslatára bekerült a költségvetési keretrendszerbe, hogy a szociális konvergenciát is vizsgálni fogják. A makrogazdasági egyensúlytalanságok azonosítására szolgáló eljárás (MIP) a mainál előrettekintőbb fókuszú lehet, de ezen eljárást jogilag szinte nem érinti változás. A reformok alapján a tagállamok és az EU között a jövőben intenzívebb gazdaságpolitikai párbeszéd valósulhat meg, a felmerülő makrogazdasági egyensúlytalanságokat pedig már idejekorán, a nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervekben lehet kezelni.

A reform kismértékben megerősíti, és a költségvetési keretrendszerben is szabályba foglalja a nemzeti költségvetési tanácsok függetlenségét, megfelelő erőforrás-kapacitásait és információhoz való hozzáférését. A nemzeti költségvetési tanácsok tárgyévi és többéves makrogazdasági elemzéseket készítenek vagy hagynak jóvá, vizsgálják az országspecifikus számszerű költségvetési szabályoknak való megfelelést, értékeli a nemzeti költségvetési keretrendszer következetességét és hatékonyságát, valamint részt vesznek a nemzeti parlamentek rendszeres meghallgatásain és vitáin.

A szabályrendszerben lezajlott változások következtében a kiszabható szankciók mértéke is módosul az eurozóna tagállamok számára. A minden országra érvényes végső szankció, azaz a strukturális alapokból származó források felfüggesztése továbbra is megmarad, ezt ugyanakkor eddig egyetlen tagállammal szemben sem alkalmazták. Az EDP-hez kapcsolódó, az euróövezethez tartozó tagállamokkal szemben kiszabható féléves pénzügyi szankció mértéke ugyanakkor a GDP 0,05 százalékára mérséklődik, mely összeg hathavonta halmozódik mindaddig, amíg sor nem kerül eredményes konszolidációs intézkedésekre. Az eurozóna tagállamok számára a pénzügyi szankciók éves mértéke korábban minimum a GDP 0,2 százaléka volt, amely egy állandó és egy változó elemből állt.

Az idei évben ismét elindulnak a túlzottdeficit-eljárások, amelyben Magyarország is érintett. A Bizottság júniusban közzétette az európai szemeszter tavaszi csomagját, ezzel párhuzamosan EDP-jelentéseket készített és javaslatot tett a Tanácsnak az eljárások megindítására. Túlzottdeficit-eljárás kezdeményezhető, amennyiben a tényleges vagy tervezett államháztartási hiány meghaladja a GDP 3 százalékát. Az eljárás csak akkor maradhat el, ha a tagállam adósságrátája nem haladja meg a 60 százalékát, vagy ha meghaladja, akkor a GDP-arányos hiány 3 százalékos küszöbértékének túllépése nem jelentős és csak átmeneti, valamint az ekkor figyelembe vehető érdemleges tényezők mentesítik az érintett országot. 2024-ben a Bizottság tizenkét tagállamról készített jelentést, közülük összesen hét országgal, többek között Magyarországgal szemben indul EDP, ezen felül a Romániával szemben még 2020 első felében megindított eljárás is folytatódik.

A szabályrendszerben alkalmazott mentesítési záradékok fennmaradnak. Akár egy ország, akár a teljes közösség egészének gazdaságára, illetve költségvetésére gyakorolt kedvezőtlen hatások kivédésére továbbra is fennmarad a két mentesítési záradék (az országspecifikus klauzula és az általános mentesítési záradék) alkalmazhatósága, a jogszabályi változás egyelőre mindössze ezen klauzulák aktiválásának pontosításához kapcsolódik.

5.2. AZ ÁLLAMI KAMATKIADÁSOK ALAKULÁSA

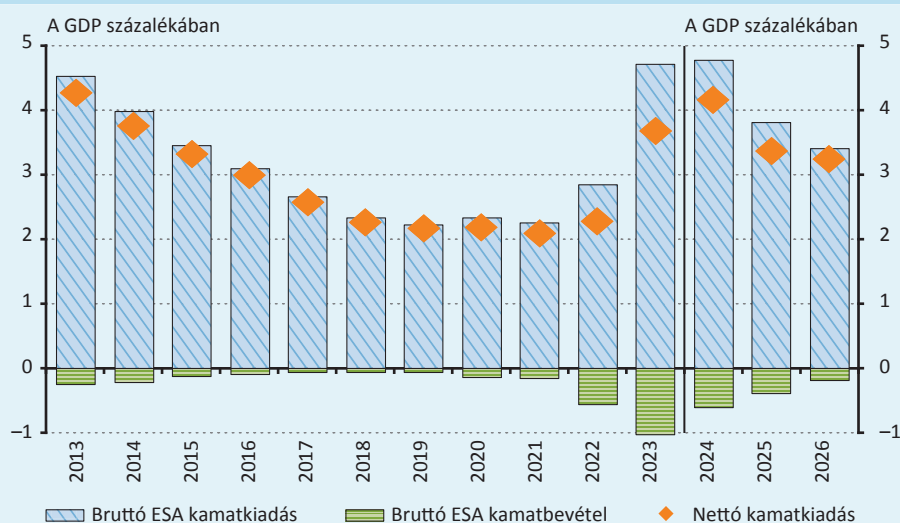
Az idei évben is jelentős terhet okozhat a költségvetés számára a magas kamatkiadás

Az állami kamatkiadás, elsősorban a magas infláció következtében, 2023-ban 1.660 milliárd forinttal a GDP 4,7 százalékára emelkedett, és 2024-ben is magas marad (22. ábra). A 2023. évi magas infláció következtében várakozásunk szerint az eredményszámlázatú kamatkiadás 2024-ben tovább emelkedhet, és elérheti a GDP 4,8 százalékát. Az idei évi jelentős dezinflációnak, valamint a hozamok mérséklődésének köszönhetően 2025-ben már érdemben, mintegy 1 százalékponttal alacsonyabb lehet a bruttó kamatkiadás.

Az állam nettó kamatkiadása kevésbé nőtt tavaly, mint a bruttó kiadás, ugyanis a kamatbevételek is nőttek. Az állam kamatbevételei elérték a GDP 1 százalékát, így a GDP-arányos nettó kamatkiadás 3,7 százalékot tett ki. A kamatbevételek egyik forrása az MNB által fizetett kamat az állam jegybanknál vezetett betéteire, amely kamatbevételek összege 2023-ban 170 milliárd forintot, a GDP mintegy 0,2 százalékát tette ki. Az idei évben a bruttó kamatkiadás további, enyhe emelkedése mellett a kamatbevételek mérséklődésére számítunk, így a GDP-arányos nettó kamatkiadás a 2023. évinél számottevően több, 4,2 százalék lehet.

22. ábra

Az eredményszámlázatú bruttó és nettó állami kamatkiadás alakulása

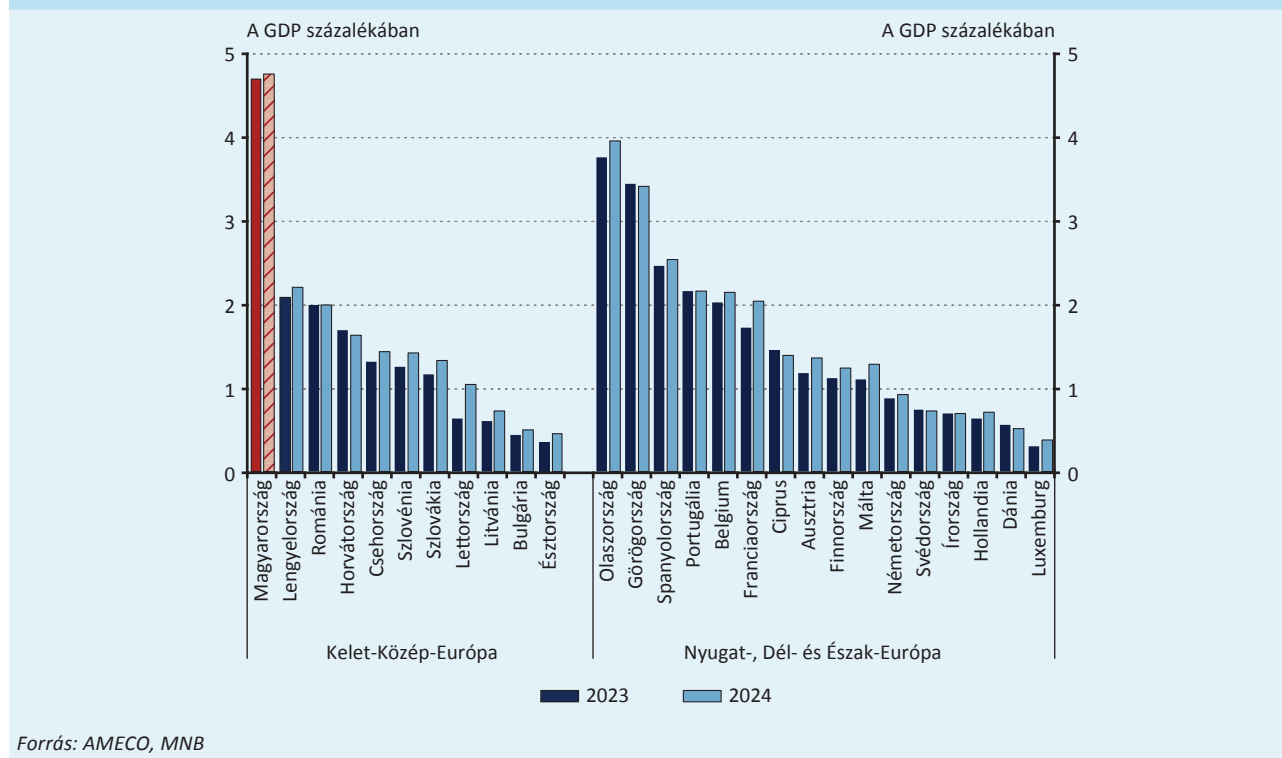

Forrás: KSH, MNB

Az Európai Unióban 2023 után várhatóan az idei évben is a hazai kamatkiadás a legmagasabb GDP-arányosan (23. ábra). Hazánk után Olaszország fordított legtöbbet az államadósság finanszírozási költségére 2023-ban, a GDP 3,8 százalékát kitevő kamatfizetéssel. Az EU-n belül és a régióban az átlagos GDP-arányos kamatkiadás 1,5 százalék volt 2023-ban. Régióinkban a tagállamok bruttó kamatkiadása jellemzően nem haladja meg a GDP 2 százalékát.

23. ábra

Az uniós tagországok bruttó állami kamatkiadása

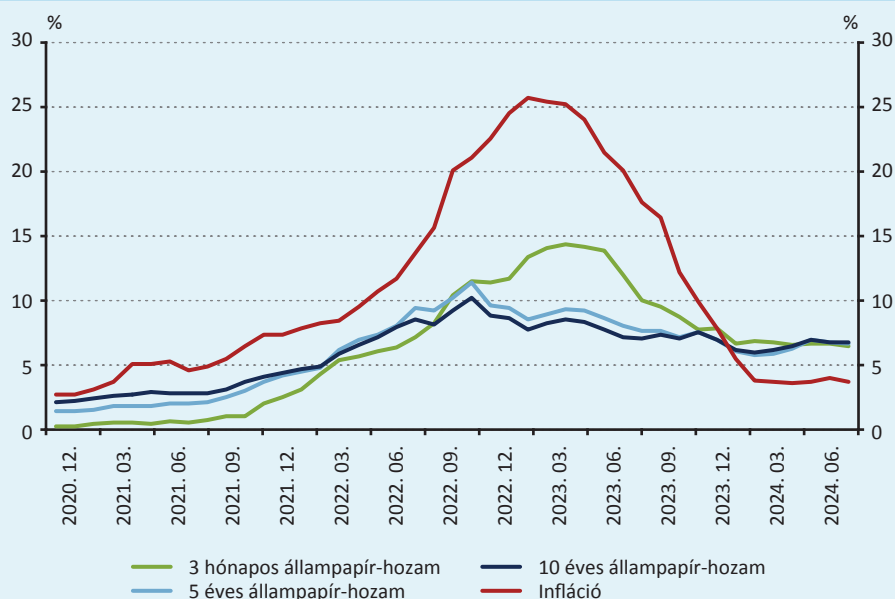

A kamatkiadásokra ható tényezők közül az infláció emelkedett a leginkább

2023-ban és 2024-ben az infláció jelentősen növelte a kamatkiadásokat, a 2023 elején induló hozamcsökkenés ugyanakkor ezt némileg ellensúlyozza. Az államadósság költségét annak szerkezete alapján több tényező, így az infláció, az inflációs várakozások, az ország kockázati megítélése, az árfolyam alakulása, valamint a hazai és nemzetközi állampapírpiacokon kialakult hozamok együttesen alkotják. A közepes és hosszú futamidejű forint állampapírok hozama 2023-ban éves átlagban 7-8 százalékot tett ki, míg a rövid hozamok éves átlaga 11 százalék volt (24. ábra). Mindkettő számottevően alacsonyabb volt, mint a 2023-as infláció, amelynek éves átlaga 17,6 százalékot tett ki. Az idei év elejére a 2023. évi defláció és a hosszútávú inflációs várakozások hatására tartósan 6,5 százalék közelébe csökkentek a rövid, a közepes és hosszú forint hozamok egyaránt.

Az állami kamatkiadások 2023. évi 1,9 százalékpontos növekedéséből 0,8 százalékpontot okozott a lakossági inflációkövető állampapírok kamatkiadásának emelkedése (25. ábra). Az infláció jelentős szerepet játszik a kamatkiadások növekedésében: a magas infláció és az állomány emelkedése miatt az inflációindexált lakossági állampapírok eredményszemléletű kamatkiadása 2022 és 2023 között 650 milliárd forinttal közel 860 milliárd forintra emelkedett, ami az állami kamatkiadások tavalyi évi emelkedésének csaknem fele. 2024-ben az ezen papírok utáni kamatkiadás már meghaladhatja az 1.200 milliárd forintot. A kiadások növekedését az is fokozza, hogy a magas infláció miatt az inflációkövető lakossági papírok iránti kereslet is nagyobb volt. A Prémium Magyar Állampapírok és Babakötvények állománya a 2022. végi 4.500 milliárd forintról 2023. végére 7.300 milliárd forint közelébe emelkedett. Az infláció kamatkiadásokra gyakorolt hatását mutatja, hogy ezen papírok esetében az infláció 1 százalékpontos csökkenése több mint 70 milliárd forint kamatkiadás-csökkenést jelent évente.

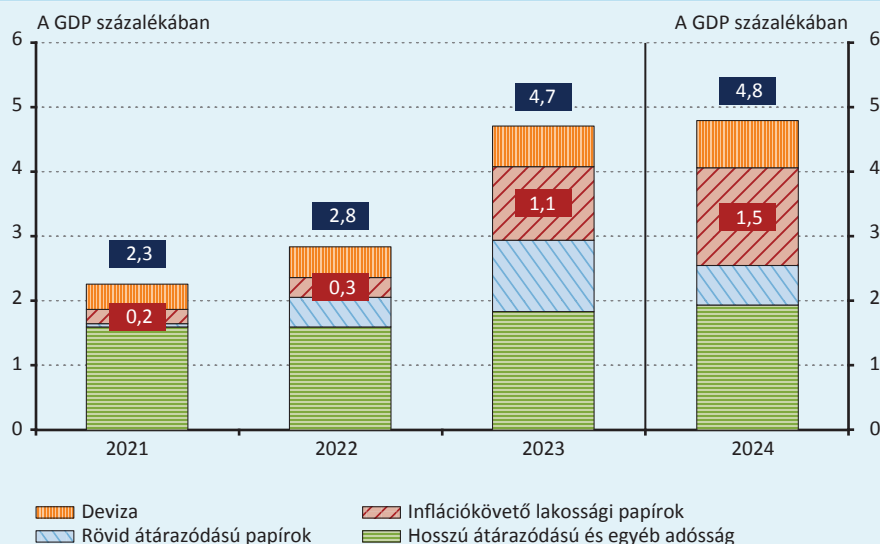
24. ábra
Az infláció és a benchmark állampapír-piaci hozamok alakulása

Forrás: ÁKK, KSH

A rövid átárazódású állampapírok kamatkiadása 500 milliárd forintot meghaladó mértékben nőtt tavaly, míg 2024-ben jelentősen, 330 milliárd forinttal csökkenhet a rövid papírok után fizetett kamatkiadás. A hosszú átárazódású állampapírok kamatkiadása mintegy 320 milliárd forinttal, míg a deviza-kamatkiadások 160 milliárd forinttal emelkedtek 2023 folyamán. A hosszú átárazódású papírok kiadása 2024-ben 200 milliárd forinttal, a deviza-kamatkiadás pedig mintegy 120 milliárd forinttal tovább emelkedhet várakozásunk szerint, az állomány érdemi növekedése következtében.

25. ábra
Az állami kamatkiadások szerkezeti felbontása

Forrás: ÁKK, MNB

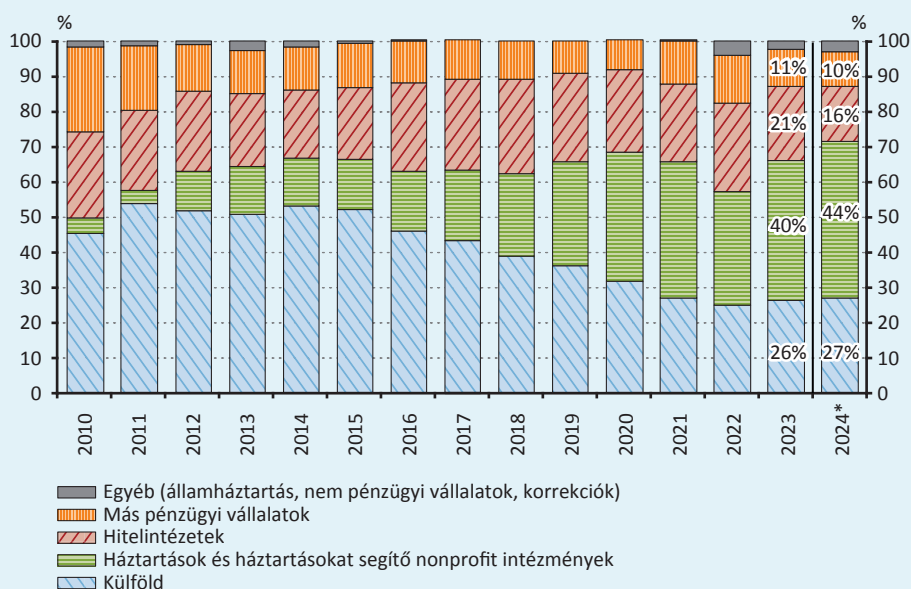
Az állami kamatfizetés mintegy háromnegyede belföldön marad

A többlet kamatkiadás számottevő része belföldre, főként a lakossághoz kerül. Az elmúlt években az államadósság-kezelési stratégia egyik fő célja a belföldi finanszírozás erősítése volt. Az államadósságon belüli belföldi tulajdon arányával párhuzamosan fokozatosan nőtt a belföldiek részesedése az állami kamatfizetésből. Míg korábban az adósságnak csak a harmada volt hazai kézben, addig 2023-ban ez az arány már közel kétharmadra nőtt. 2023-ban az összes állami kamatkiadás több mint harmadát a háztartások (a GDP 1,9 százaléka), mintegy ötödét a hitelintézetek (a GDP 1 százaléka), 11 százalékát (a GDP 0,5 százaléka) más pénzügyi vállalatok kapták. A külföldi szereplők részesedése a teljes állami kamatkiadásból kismértékben, 26 százalékra (a GDP 1,2 százaléka) emelkedett (26. ábra).

2024-ben tovább növekszik a lakosságnak fizetett kamat. Az idei évben az inflációkövető lakossági állampapírok magasabb kamatra való átárazódásának következtében a háztartások számára fizetett kamatok további jelentős emelkedésére számítunk (26. ábra). Előrejelzésünk szerint a hitelintézetek és más pénzügyi vállalatok számára fizetett kamatok mérséklődhetnek, míg a külföldnek fizetett kamatok részaránya kismértékben emelkedhet a nagy összegű idei devizakibocsátások következtében.

26. ábra

Az állami kamatkiadások felbontása szektorok szerint a teljes kamatkiadás arányában

Megjegyzés: *MNB-előrejelzés

Forrás: MNB

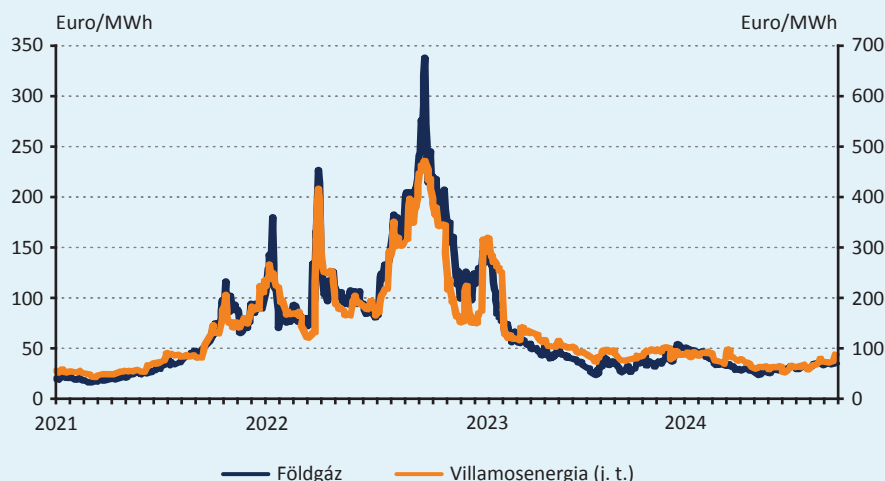
Összességében 2024-ben a magas infláció következtében a kamatkiadások további emelkedésére számítunk, a 2023-as 4,7 százalékról idén a GDP 4,8 százalékára nőhet a bruttó állami kamatkiadás. A nettó kamatkiadás ezzel párhuzamosan a GDP 3,7 százalékaról 4,2 százalékig emelkedhet. Az elmúlt évek magas inflációs környezetének kedvezőtlen költségvetési hatásaként az eredményszámléletű GDP-arányos állami kamatkiadások a 2022. évi 2,8 százalékról 2023-ban 1.660 milliárd forinttal, mintegy 4,7 százalékra emelkedtek. Az eredményszámléletű kamatkiadások növekedésének jelentős részét a magas infláció és az inflációkövető állampapírok állományának emelkedése okozta. A kamatkiadások növekedését részben ellensúlyozza az állami kamatbevételek emelkedése, amelynek fontos része az MNB által az állami betétekre fizetett kamat. A lakossági állampapírok magas aránya következtében az állam magasabb kamatkiadásának kedvezőtlen hatását részben tompítja, hogy ennek nagy része a lakossághoz kerül.

5.3. AZ ENERGIAÁRAK ALAKULÁSÁNAK KÖLTSÉGVETÉSI HATÁSA

Az európai földgáz- és villamosenergiaárak drasztikusan megemelkedtek 2021 és 2023 között, amely időszak lecsengése után is magasabbak maradtak, mint korábban (27. ábra). Az európai energiapiacra 2021 előtt a földgáz ára tartósan 15-20, míg a villamosenergiáé 40-50 euró körül alakult megawattóránként. 2021 végére az előbbi 100 euró fölé, majd 2022-ben időszakosan 300 euró fölé is emelkedett, amelyet 2023-ban lecsengés követett, és 2024 első felében 30-35 euró közötti árszint alakult ki. Az áremelkedés oka 2021 második felétől az orosz export csökkenése, ami a koronavírus-válságot követő gazdasági fellendülés nyomán növekvő kereslettel társult. Majd 2022 februárjában kitört az orosz-ukrán háború melynek következményei, valamint a és korábbi évekhez képest alacsonyabb földgázkészletek Európa-szerte jelentősen növelték az ellátásbiztonsági kockázatokat. Az Északi Áramlat gázvezeték felrobbanását követően pedig a korábbi mennyiség negyedére esett vissza az Európába érkező orosz földgázimport, melynek következtében rövid időn belül meg kellett szervezni az alternatív beszerzési csatornákat. A felhasználók által érzékelt energiaárak nagymértékben függtek az egyes nemzetgazdaságok importszerződéseiben érvényesített ártaktól, a nagykereskedők által kötött szerződésektől, valamint a kormányzati, költségvetési beavatkozásoktól – de általánosságban elmondható, hogy az Európai Unióban drasztikusan emelkedtek az energiaárak. Az energiaár-emelkedés jelentős terhet rótt a vállalatokra, családokra és az állami költségvetésekre, és az 50 éve nem látott inflációs hullám egyik elsődleges kiváltó okának tekinthető.

27. ábra

A földgáz és villamosenergia árának alakulása az európai energiatőzsdéken

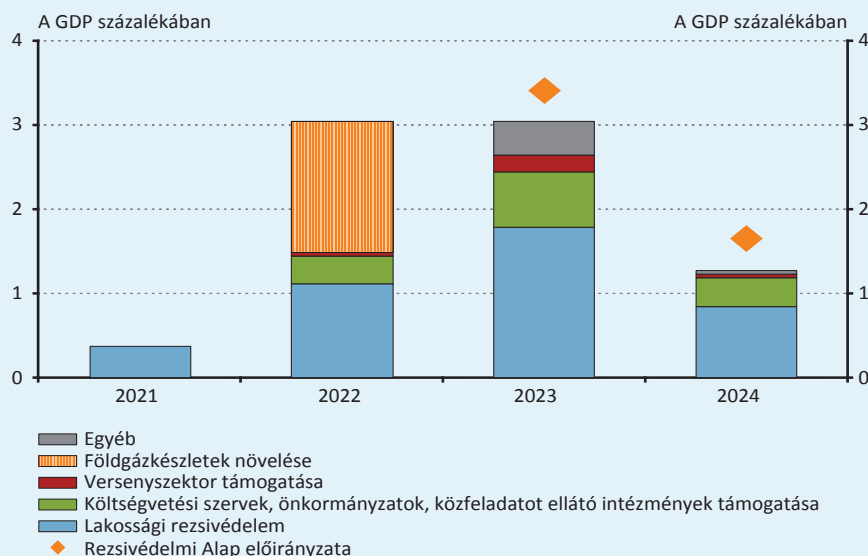
Megjegyzés: Az ábrán az európai földgázpiac szempontjából irányadó holland Title Transfer Facility (TTF) gáztőzsdén jegyzett származtatott földgáztermék, míg a villamosenergia esetén a német energiatőzsde alakulását bemutató Physical Electricity Index (Phelix) fronthavi elszámolóárai szerepelnek.

Forrás: Bloomberg

Az energiaárak ugrásszerű növekedése több csatornán keresztül is növelte a magyar költségvetés kiadásait, melyek közül a legjelentősebb a rögzített lakossági energiaárak (rezsicsökkentés) fenntartásával összefüggő költségek emelkedése. A rögzített lakossági energiaárak a 2013-tól induló intézkedéssorozat végrehajtása óta változatlanok, amelyek a 2010-es évtized fennmaradó részében nagyjából összhangban voltak az európai energiapiaci árakkal is. 2021-től azonban jelentősen megemelkedtek a magyar import árát meghatározó európai tőzsdei energiaárak, ami nagymértékben növelte a költségvetés kiadásait. Az energiaárak megugrása nemcsak a rögzített lakossági tarifák korábbi szintjének a fenntartását veszélyeztette, hanem a költségvetési szervek, helyi önkormányzatok és más közfeladatot ellátó intézmények működési költségeit is megemelte, valamint növelték a költségvetési kiadásokat a vállalatok számára nyújtott támogatási programok is.

2021-ben az európai energiaárak árak emelkedése a magyar költségvetésben még csak mérsékelten jelentkezett. 2021 végén az állami tulajdonú MVM Csoport 208 milliárd forintos (a GDP közel 0,4 százalékának megfelelő) tőkeemelésben részesült a kedvezményes lakossági szolgáltatáshoz szükséges források biztosítása érdekében.

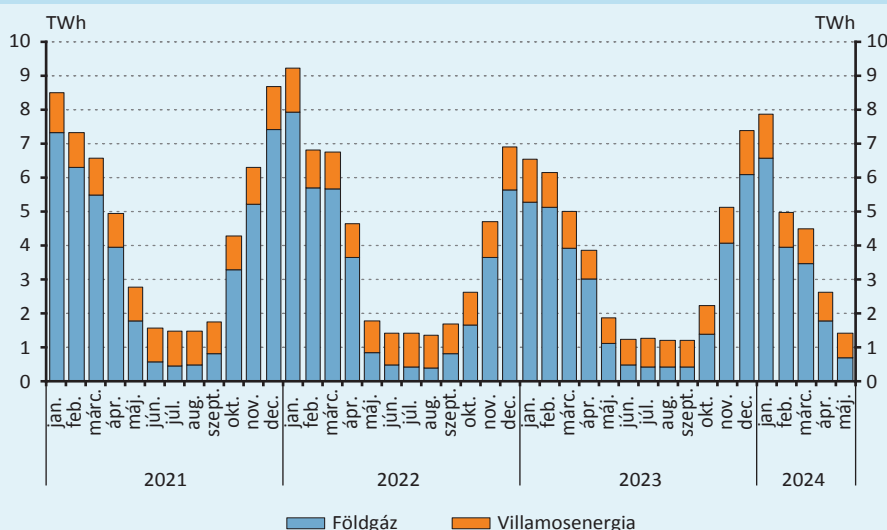
28. ábra
Az energiapiaci folyamatokkal összefüggő kiadások alakulása

Forrás: MNB gyűjtés

2022-ben az energiapiaci folyamatokkal összefüggő állami kiadások jelentősen megnőttek, és megközelítették a GDP 3,1 százalékát (28. ábra). Ezen belül a lakossági rezsvédelem fenntartása a GDP 1,1 százalékának, a költségvetési szervek, helyi önkormányzatok és más közfeladatot ellátó intézmények támogatása összesen a GDP 0,3 százalékának, míg a stratégiai földgázkészletek növelése a GDP 2 százalékának megfelelő kiadással járt 2022-ben. A kiadások mérséklése érdekében augusztus 1-től hatályba lépett a rezsvédelem racionalizálása, ami a lakossági földgáz- és villamosenergia-szolgáltatás esetén egy magasabb második tarifa bevezetését jelenti az átlagfogyasztás szintjétől kezdődően. Részben az utóbbi intézkedés, valamint a kedvezőbb téli időjárás következtében 2022 második felében már több mint 20 százalékkal mérséklődött a háztartások energiafogyasztása az előző év azonos időszakához képest, ami szintén hozzájárul a rezsvédelem mérséklődéséhez (29. ábra). Az ellátásbiztonsági kockázatok mérséklésére 2022-ben Magyarország jelentősen növelte stratégiai földgázkészleteit. A biztonsági földgázkészlet feltöltése 310 millió m³ földgáz beszerzését jelentette, valamint a különleges földgázkészlet létrehozása érdekében további közel 740 millió m³ földgázt vásárolt hazánk, melyhez a szükséges forrásokat egy 2 milliárd euró (mintegy 800 milliárd forint) összegű szindikált hitelszerződéssel biztosította.

29. ábra
A lakosság földgáz- és villamosenergia-fogyasztásának alakulása

Megjegyzés: Az ábra a kereskedők és egyetemes szolgáltatók felhasználóknak történő értékesítési adatai alapján készült, ezért a villamosenergia esetén nem tartalmazza a háztartási méretű kiserőművek által termelt és elfogyasztott mennyiséget.

Forrás: MEKH, MNB számítás

2023-ban az előző évi szinten, a GDP 3,1 százalékan maradt az energiaárak emelkedésével kapcsolatos költségvetési kiadások összege, enyhén elmaradva a Rezsivédelmi Alap tervezett előirányzatától. Az energiapiaci folyamatokkal összefüggő kiadások átláthatóságát jelentősen növelte, hogy a 2023. évi költségvetési törvényben már külön fejezetben jelent meg a Rezsivédelmi Alap. A 2022 augusztusában bevezetett Rezsivédelmi Alap 2023. évi előirányzata a kezdeti 670 milliárd forintról később mintegy 2.600 milliárd forintra emelkedett, tényleges kiadása pedig számításaink szerint 2.282 milliárd forint lett. A rezsivédelmi kiadások monitorozását elősegíti, hogy az Alap terhére biztosított források előirányzat-átcsoportosítások által kerülnek a tényleges kifizetést végrehajtó szervekhez és intézményekhez, a döntések pedig kormányhatározatok formájában kerülnek közzétételre. Ennek megfelelően az államháztartáson belül felhasznált források (például a központi költségvetési szervek kompenzációja) a központi költségvetési szervek és fejezetek saját kiadásainak sorain, míg az államháztartáson kívül felhasznált források (például az egyetemes szolgáltatók és távhőszolgáltatók kompenzációja) 2023-ban az egyedi és normatív támogatások, míg az idei évben az állami közlekedési és közüzemi szolgáltatások jogcímcsoport alatt jelennek meg. A kiadások fedezetét az egyes ágazati különadók bevételeinek az Alapba történő becsatornázása, valamint jelentős összegű központi támogatás biztosítja (11. táblázat).

2023-ban a Rezsivédelmi Alapból 1.347 milliárd forint a lakossági rezsicsökkentés fenntartását szolgálta, ami 111 milliárd forinttal (8 százalékkal) elmaradt az előirányzott összegtől, ugyanakkor közel kétszerese volt a 2022-es évben erre a célra kifizetett 699 milliárd forintnak. Számításaink szerint a Rezsivédelmi Alapból ezen felül 314 milliárd forint a központi költségvetési szervek, 92 milliárd forint az önkormányzatok, 103 milliárd forint az egyházi és civil intézményfenntartók, 178 milliárd forint az állami vállalatok, míg 249 milliárd forint a versenyszektor támogatása sorokon került kifizetésre. Ezen belül számításaink szerint 298 milliárd forint került átcsoportosításra egyéb, nem feltétlenül rezsivédelmi célokra (a központi költségvetési szervek, önkormányzatok, állami tulajdonú társaságok, valamint a versenyszektor támogatása sorokon elszámolva). A rezsivédelmi kiadások szintje azért volt 2023-ban is magas a világgpiaci energiaárak stabilizálódása ellenére, mert az előző évről jelentős összegű támogatási igény teljesítése húzódott át erre az évre. Az Alap bevételeit nagyrészt az energiaárak emelkedéséből profitáló szektorokra kivetett különadók finanszírozzák, amit a központi költségvetésből fizetett támogatás egészít ki.

11. táblázat

A Rezsivédelmi Alap mérlege az előirányzatok alapján

	2023		2024	
	Módosított előirányzat	Tény és MNB ténybecslés	Módosított előirányzat	MNB prognózis
Kiadások	2 580	2 282	1 341	996
Lakossági rezsivédelem	1 458	1 347	917	689
Központi költségvetési szervek kompenzációja	400	314	187	120
Önkormányzatok kompenzációja	145	92	83	65
Egyházi és civil intézményfenntartók támogatása	150	103	66	39
Állami tulajdonú társaságok támogatása	178	178	50	46
Versenyszektor támogatása*	249	249	38	38
Bevételek	2 580	2 486	1 341	1 125
Energia ágazat befizetései	716	435	514	327
Bányajáradék	334	242	192	118
Légítársaságok hozzájárulása	35	35	39	35
Távközlési adó	96	98	96	120
Gyógyszergyártói adó	123	91	17	42
Energia ágazat osztalék befizetése	108	417	-	-
Rezsivédelmi Alap központi támogatása	1 168	1 168	483	483
Egyéb bevétel	-	-	0	0
Egyenleg	0	204	0	128

Megjegyzés: *A versenyszektor támogatása sorról 120 milliárd forint került átcsoportosításra a Megtakarítási Alapba, amit a Széchenyi Kártya Program javára használtak fel. A központi költségvetési szervek, az állami tulajdonú társaságok, az önkormányzatok, egyházi és civil intézmények, valamint az állami társaságok támogatása sorokról is érdemi összegek kerültek átcsoportosításra további egyéb célokra.

Forrás: 2023. és 2024. évi költségvetési törvények, Magyar Államkincstár, MVM Csoport beszámoló, MNB

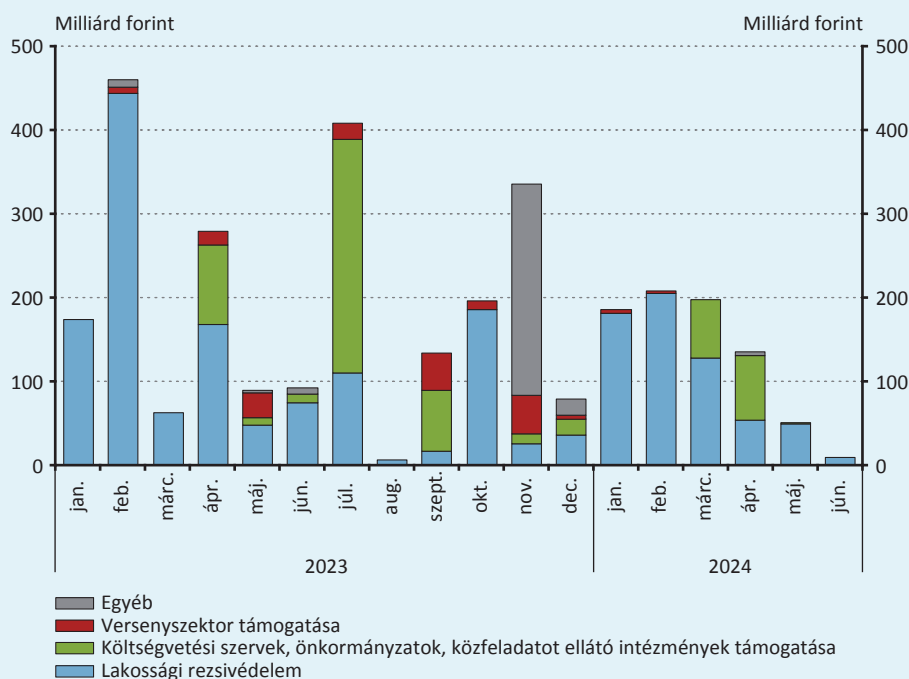
Az Alapba becsatornázott adóbevételek összességében szintén elmaradtak az előirányzott összeghez képest, míg a folyósított központi támogatás összege megegyezett az irányzással. Az energia ágazat osztalék befizetése során ugyanakkor több mint 417 milliárd forint bevétel került elszámolásra, mivel az MVM Csoport a 2022. évi eredménye után 2023-as folyósítással előirányzott 107,5 milliárd forintos befizetésen felül további 309 milliárd forint osztalékfelőleget fizetett a 2023-ban. Az energia ágazat osztalék befizetései a 2024. évi költségvetési törvényben nem jelennek meg a Rezsivédelmi Alap bevételi előirányzatai között, azonban az MVM Csoport 2023. évi eredménye után idén további 15 milliárd forint befizetés várható, valamint a vállalatcsoport idei teljesítményének függvényében akár ismét sor kerülhet osztalékfelőleg befizetésére is az állam számára.

A világgpiaci energiaárak csökkenésének következtében előrejelzésünk szerint 996 milliárd forint (a GDP közel 1,2 százaléka) lehet a Rezsivédelmi Alap kiadásainak összege 2024-ben, ami 344 milliárd forinttal (26 százalékkal) maradhat el a módosított előirányzattól. Az Alap terhére számításaink szerint összesen közel 786 milliárd forint került kifizetésre 2024 első félévében, melyből több mint 625 milliárd forint a lakossági rezsivédelmet szolgálta. Ezen felül 120 milliárd forint a központi költségvetési szervek, 27 milliárd forint az egyházi és civil intézményfenntartók, közel 8 milliárd forint a versenyszektor támogatásának céljából került kifizetésre (30. ábra). A 2024. július 31-ig megjelent kormányhatározatok alapján további 99 milliárd forint előirányzat-átcsoportosítást hajtott végre a kormány a Rezsivédelmi Alap terhére, melyek az idei év második felében kerülnek kifizetésre, elsősorban a lakossági rezsivédelem, a helyi önkormányzatok, valamint az egyházi és civil intézményfenntartók támogatása érdekében. Előrejelzésünk szerint az Alap bevételeit jelentő adóbefizetések összege is elmarad az előirányzathoz képest, míg a központi támogatás esetén az előző évvel megegyezően a tervezett befizetéssel számolunk. Ebből adódóan a Rezsivédelmi Alap egyenlege 128 milliárd forintos többletet mutat, melynek jelentős része feltehetően felhasználásra kerülhet, akár egyéb, nem rezsivédelmi célokra.

A rezsivédelmi célokat szolgálja továbbá a 2024. január 1-től érvényes Víziközmű-fejlesztési és Ellentételezési Alap, melyből az első félév során közel 25 milliárd forint került kifizetésre.

30. ábra

A Rezsivédelmi Alap terhére folyósított kiadások alakulása felhasználási célok szerint

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB számítás

Károly Róbert

(1308 – 1342)

I. Károly magyar király egyike volt hazánk legjelentősebb uralkodóinak. Nevéhez köthető az Árpád-kor végére kialakuló anarchia felszámolása, a királyi hatalom tiszteletének és valós befolyásának helyreállítása, valamint az ország gazdasági talpra állítása. Nevezhetnénk akár újabb honalapítónak is, hiszen a feudális széttagoltság állapotában levő országból egységes gazdasági nagyhatalommá tette Magyarországot. Francia gyökerekkel rendelkező magyar királyként, a Capeting-ház leszármazottjaként, a nagy európai befolyással bíró Anjou család sarjaként külső támogatással, de komoly harcok árán foglalhatta el a magyar trónt.

Károly új alapokra helyezte a királyi hatalmat és mélyreható reformokat vezetett be. A régi, lázadó főnemesség helyére hozzá hűséges embereket állított és közöttük osztotta fel az elkobzott birtokokat, akik csupán szolgálati birtokként, tisztségük viselése idejére kapták meg azokat. A király erejét növelte egy új hadseregforma kialakítása is, amelyben megjelent a királyi bandérium, a megyei bandérium és a kun könnyűlovasság is.

Alapvetően békés külpolitikát folytatott, dinasztikus kapcsolatokat épített ki a szomszédos államokkal, amelynek eredményeként fia, Lajos örökölte a lengyel trónt. A jelen szomszédsági politikánk alapját adó 1335-ös visegrádi királytalálkozón, amely a lengyel és a cseh király részvételével zajlott, egyebek mellett megállapodtak egy új kereskedelmi útvonalról.

A pénzügyek terén is megerősítette a királyi hatalmat és feltöltötte a kincstárat. Mivel Magyarország ekkoriban Európa első számú arany és ezüst lelőhelye volt, elsőként a nemesfém bányászatot és kereskedelmet vette szoros királyi felügyelet alá. Károly a nemesérc bányászatából származó bányabér egy jelentős hányadát megosztotta a földesurakkal, hogy elősegítse az új bányák feltárását. Megtiltotta, hogy a nemesércet külföldre szállítsák; az aranyat és ezüstöt az uralkodó által megszabott áron be kellett szolgáltatni a frissen létrehozott pénzverő kamaráknak.

A sokféle forgalomban lévő pénz helyett megkezdték az állandó értékű ezüstdénár, majd firenzei mintára az aranyforint verését, amelynek váltópénze az ezüst garas lett. A korábbi uralkodók által kedvelt pénzrontást, – amely a pénzérmék időnkénti alacsonyabb nemesfémtartalmú pénzekre történő beváltását jelentette – beszüntette.

A királyi bevételeket új adó bevezetésével is növelte. Minden olyan telek után kapudót szedtek, amelynek a kapuján egy megrakott szénásszekér be tudott menni. Bevezették a harmincadot is, amely a nyugatra és északra, valamint a huszadot, mely a délre kivitt vagy behozott árukat vámolta meg. E szilárd gazdasági alapokra támaszkodva uralkodásának második felében jelentős – a török dúlás miatt csak nyomaiban fennmaradt – gótikus építkezések folytak, mint például a visegrádi királyi palota, vagy a diósgyőri vár.

E kimagaslóan gazdag életutat végigjáró királyunk közel negyven éves uralma végén egy erős és gazdag államot hagyva fiára távozott az élők sorából. A magyar Anjou-ház politikai törekvései a királyi hatalom régi fényét újra visszaállító Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás személyében testesültek meg, de e törekvések útját, irányát I. Károly királyunk jelölte ki.

KÖLTSÉGVETÉSI JELENTÉS
FÉLÉVES ELEMZÉS AZ ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOKRÓL
2024. október

Nyomda: Prospektus Kft.
8200 Veszprém, Tartu u. 6.

mnb.hu

©MAGYAR NEMZETI BANK

1013 BUDAPEST, KRISZTINA KÖRÚT 55.